

De onderwijsvisitatie Logopedische en Audiologische Wetenschappen

Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen logopedische
en audiologische wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten

De onderwijsvisitatie Logopedische en Audiologische Wetenschappen

*Een evaluatie van de kwaliteit van de opleidingen logopedische
en audiologische wetenschappen aan de Vlaamse universiteiten*

[Brussel - december 2005]

De onderwijsvisitatie Logopedische en Audiologische Wetenschappen

Exemplaren van dit rapport kunnen tegen betaling
verkregen worden op het VLIR-secretariaat.

Egmontstraat 5
1000 Brussel
T 02 550 15 94
F 02 512 29 96
kwaliteitszorg@vlir.be

Dit rapport is ook elektronisch beschikbaar op
<http://www.vlir.be/vlir/02thema%27s/03kz/0303tweede-ronde.htm>

Wettelijk depot: D/2005/2939/3

WOORD VOORAF

Dit rapport geeft de visie weer van de visitatiecommissie die de academische opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen evalueerde. De commissie verrichtte haar onderzoek en bezocht die opleidingen in het voorjaar van 2005. Dit initiatief kadert mede in de opdracht die de Vlaamse overheid gaf aan de Vlaamse universiteiten en aan de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) wat betreft de externe kwaliteitszorg van het academisch onderwijs.

De visitatiecommissie heeft hierbij de vernieuwde visitatieprocedure gevolgd, waarin de commissie – naast de zeer belangrijke geachte suggesties en aanbevelingen in het kader van de continue verbetering van het academisch onderwijs – ook een oordeel en evaluatiescore geeft over de 6 onderwerpen en onderliggende facetten en criteria van het accreditatiekader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). Deze evaluatiescores zullen een belangrijk element zijn in de accreditatiebesluiten van de NVAO.

Het zou echter onverantwoord zijn om op basis van deze evaluatiescores een rangordening van universiteiten te maken of de evaluatiescores van verschillende visitatiecommissies onderling te vergelijken. Elke visitatiecommissie geeft immers zelf een invulling aan de gewogen gewichten van meerdere criteria die per facet in één evaluatiescore moeten worden uitgedrukt. Daarom blijven ook de kwalitatieve oordelen in de tekst van het rapport zelf zeer belangrijk.

Net zoals in de vorige procedure legt elke visitatiecommissie vooraf haar eigen referentiekader voor aan de opleidingen. Daarin verwoordt de commissie waaraan een goede opleiding in het betrokken studiegebied volgens haar zou moeten voldoen, ook met het oog op een internationale benchmarking. Ook de onderzoeksgebondenheid van het onderwijs wordt in de evaluatie betrokken. Omdat voor vrijwel alle opleidingen deze visitatieronde inmiddels de tweede onderwijsvisitatie inhoudt, wordt door de commissie ook nagegaan in welke mate en op welke manier werd ingespeeld op de aanbevelingen en suggesties van de vorige visitatiecommissie.

Het visitatierapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen en is vooral gericht op kwaliteitshandhaving en -verbetering. Daarnaast wil het rapport ook de buitenwereld objectief inlichten over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom worden de visitatierapporten op de webstek van de VLIR geplaatst (www.vlir.be).

De lezer moet er echter rekening mee houden dat dit visitatierapport slechts een momentopname is van het academisch basisonderwijs in het studiegebied wiskunde en slechts één fase is in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Al na korte tijd kunnen de opleidingen immers grondig zijn gewijzigd en verbeterd, mede als antwoord op de resultaten van interne onderwijsbeoordelingen door de universiteiten zelf of als reactie op terecht geformuleerde aanbevelingen van visitatiecommissies.

Graag danken we op de eerste plaats de voorzitter en de leden van de visitatiecommissie voor de geïnvesteerde tijd en voor de grote deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd.

Deze visitatie was enkel mogelijk dankzij de inzet van velen die binnen de universiteiten betrokken waren bij de voorbereiding en uitvoering ervan. Oprecht wil ik hen daarvoor danken. Hopelijk ervaren zij in de positieve opmerkingen van de visitatiecommissie een bevestiging voor hun inspanningen en vinden zij in terecht geformuleerde aanbevelingen tevens een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het academisch onderwijs aan hun universiteit nog te verbeteren.

B. Van Camp
voorzitter VLIR

INHOUD

Voorwoord van de voorzitter van de VLIR	3
Deel 1: Algemeen deel	7
I. De onderwijsvisitatie Logopedische en Audiologische wetenschappen	9
1. Inleiding	9
2. De betrokken opleidingen	9
3. De visitatiecommissie	10
4. Korte terugblik op de visitatie	13
5. Opzet en indeling van het rapport	14
II. Het referentiekader	15
1. Doelstellingen en eindtermen	16
2. Onderwijskundig referentiekader: opleidingsprofiel	20
3. Kwaliteitseisen m.b.t. de stage	23
4. Kwaliteitseisen m.b.t. de masterproef	24
5. Bijlage bij het referentiekader: artikel 58 van het structuurdecreet	24
III. De opleidingen in vergelijkend perspectief	27
1. Onderwerp 1: doelstellingen van de opleiding	28
2. Onderwerp 2: programma	30
3. Onderwerp 3: inzet van personeel	37
4. Onderwerp 4: voorzieningen	39
5. Onderwerp 5: interne kwaliteitszorg	40
6. Onderwerp 6: resultaten	43
IV. Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten	46
Deel 2: Opleidingsrapporten	49
1. Universiteit Gent (bachelor en master)	51
2. Katholieke Universiteit Leuven (bachelor en master)	85
Bijlagen	118
Bijlage 1: Personalía van de leden van de visitatiecommissie	118
Bijlage 2: De bezoekschema's	122

DEEL 1

ALGEMEEN DEEL

I. De onderwijsvisitatie Logopedische en Audiologische wetenschappen

1. Inleiding

In dit rapport brengt de visitatiecommissie logopedische en audiologische wetenschappen verslag uit van haar bevindingen over de academische opleidingen “Logopedische en Audiologische Wetenschappen”, die zij in de periode april – mei 2005, in opdracht van de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) heeft bezocht.

Dit initiatief kadert in de werkzaamheden van de VLIR op het vlak van de externe kwaliteitszorg, waarmee de Vlaamse universiteiten gevolg geven aan de decretale verplichtingen terzake.

2. De betrokken opleidingen

Ingevolge haar opdracht heeft de visitatiecommissie bezocht :

- van 11 tot 13 april 2005: Universiteit Gent
 - bacheloropleiding logopedische en audiologische wetenschappen (eerste bachelor, uitdovende tweede kandidatuur)
 - licentieopleiding logopedische en audiologische wetenschappen (om te vormen vanaf 2007 naar masteropleiding)
- van 23 tot 25 mei 2005: Katholieke Universiteit Leuven
 - bacheloropleiding logopedische en audiologische wetenschappen (eerste bachelor, uitdovende tweede kandidatuur)
 - licentieopleiding logopedische en audiologische wetenschappen (om te vormen vanaf 2007 naar masteropleiding)

De volgorde van de bezoeken is veelal bepaald door overwegingen van pragmatisch-organisatorische aard. De commissie is er zich van bewust dat deze volgorde, zij het impliciet, een invloed kan hebben gehad op de visitatie. Ze heeft er evenwel zorgvuldig over gewaakt dat in alle opzichten vergelijkbare beoordelingen en adviezen tot stand kwamen.

3. De visitatiecommissie

3.1. Samenstelling

De commissie had de volgende samenstelling :

Voorzitter:

- **prof. dr. Paul van de Heyning** – gewoon hoogleraar neus-, keel en oorziekten
Universiteit Antwerpen

Leden:

- **prof. dr. Roelien Bastiaenssen**, hoogleraar neurolinguïstiek, Rijksuniversiteit Groningen
- **prof. dr. Sieneke Goorhuis-Brouwer**, hoogleraar spraak- en taalpathologie,
Rijksuniversiteit Groningen
- **dr. Hans Verschuure**, hoofd audiologisch centrum Erasmus Universitair Medisch Centrum
Rotterdam
- **dhr. Jan Daniels**, pedagoog, Limburgs Universitair Centrum en senior onderwijstechnoloog,
Open Universiteit Nederland
- **mejuf. Catherine Theys**, studente tweede licentie Logopedie en Audiologie, K.U.Leuven

dr. Pascal Van Der Voort, senior stafmedewerker kwaliteitszorg verbonden aan het VLIR-secretariaat, trad op als secretaris van de commissie.

Voor een kort curriculum vitae van de commissieleden wordt verwezen naar bijlage 1.

3.2. Taakomschrijving

De opdracht aan de visitatiecommissie, die in het instellingsbesluit is omschreven, luidde als volgt:

- op basis van de door de faculteiten aan te leveren informatie en door middel van ter plaatse te voeren gesprekken, zich een oordeel te vormen over de kwaliteit van de opleiding (inclusief de kwaliteit van de afgestudeerden) en over de kwaliteit van het onderwijsproces (inclusief de kwaliteit van de onderwijsorganisatie), mede gelet op de eisen/verwachtingen die voortvloeien uit de facultaire taak iedere student voor te bereiden op de zelfstandige beoefening van de wetenschap of de beroepsmatige toepassing van wetenschappelijke kennis;
- het formuleren van aanbevelingen om te komen tot kwaliteitsverbetering;
- het beoordelen of de kwaliteit van de opleiding voldoet aan de beoordelingscriteria van het accreditiekader en het geven van een integraal oordeel over de opleiding waarop de Nederlands Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO) zich zal baseren bij de accreditatie.

3.3. Werkwijze

3.3.1. Voorbereiding

Ter voorbereiding van de visitatie werd aan de instellingen gevraagd een uitgebreid zelfevaluatie rapport op te stellen. De Cel Kwaliteitszorg van de VLIR heeft hiervoor een visitatieprotocol¹ ter beschikking gesteld, waarin de verwachtingen t.o.v. de inhoud van het zelfevaluatie rapport uitgebreid beschreven zijn. De zelfevaluatie rapporten volgen het accreditatiekader. Naast feitelijke beschrijvingen per onderwerp en per facet van het accreditatiekader wordt aan de opleidingen ook gevraagd hun toekomstperspectieven kenbaar te maken en een kritische sterkte-zwakte analyse op te nemen in het zelfevaluatie rapport. Daarnaast wordt een aantal verplichte bijlagen opgenomen, o.a. een beschrijving van het programma, studenten- en personeelstabellen, cursusbeschrijvingen, examenvragen, ...

De commissie ontvangt deze zelfevaluatie rapporten een aantal weken voor de eigenlijke bezoeken, waardoor zij voldoende gelegenheid krijgt deze documenten zorgvuldig te bestuderen en het eigenlijke bezoek grondig voor te bereiden.

De commissieleden worden bovendien verzocht om per opleiding een tweetal eindverhandelingen te selecteren uit een lijst van recente eindverhandelingen. De geselecteerde eindverhandelingen worden eveneens een aantal weken voor het eigenlijke bezoek door de Cel Kwaliteitszorg aan de commissieleden bezorgd. Elk commissielid heeft bijgevolg twee eindverhandelingen grondig gelezen vooraleer het bezoek aan de opleiding plaatsvindt.

De visitatiecommissie hield haar installatievergadering op 28 februari 2005. Tijdens deze vergadering werden de commissieleden verder ingelicht over het visitatieproces en hebben zij zich concreet voorbereid op de af te leggen bezoeken. Verder heeft de commissie op deze vergadering een referentiekader geformuleerd (zie hoofdstuk II).

Daarnaast werd het programma van de bezoeken opgesteld (zie bijlage 2) en werd een eerste bespreking gehouden van de zelfevaluatie rapporten.

3.3.2. Bezoek aan de instellingen

De tweede bron van informatie wordt gevormd door de gesprekken die de commissie tijdens haar bezoek aan de betreffende faculteiten heeft gevoerd met alle geledingen die zijn betrokken bij het onderwijs in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen. Ook wordt aan de opleidingen gevraagd - als een derde bron van informatie - om een veelheid aan documenten ter inzage te leggen ten behoeve van de commissie. Tijdens het bezoek is voldoende tijd uitgetrokken om de commissie de gelegenheid te geven deze documenten grondig te bestuderen.

¹ <http://www.vlir.be/vlir/02thema%27s/03kz.htm>

De documenten die typisch ter inzage van de commissie worden gelegd zijn: het leer materiaal (cursussen, handboeken, syllabi), verslagen van de belangrijke beleidsvormende of beleidsopvolgende organen (faculteitsraad, opleidingscommissies, departementsraden, ...), documenten die betrekking hebben op de interne kwaliteitszorg (enquêteformulieren, niet-persoonsgebonden evaluatie van het onderwijs, ...), documenten aangaande de procedures van curriculumherzieningen, c.q. de omvorming naar de bamastructuur, voorbeelden van informatieverstrekking aan abiturienten, etc. Bovendien worden nog enkele tientallen eindverhandelingen bijkomend ter inzage gelegd.

Het bezoekschema voorziet – naast gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de assistenten, de docenten en de facultaire en opleidingsgebonden beleidsmedewerkers - steeds in een bezoek aan de faciliteiten (inclusief bibliotheek, practicalokalen, computerfaciliteiten), een gesprek met de afgestudeerden van de opleidingen en een spreekuur waarop de commissie bijkomend leden van de opleiding kan uitnodigen of waarop individuen op een vertrouwelijke wijze door de commissie kunnen worden gehoord.

De gesprekken zijn verhelderend geweest en waren een goede aanvulling bij de lectuur van de zelfevaluatierapporten. Aan het einde van elk bezoek werden, na intern beraad van de visitatiecommissie, de voorlopige bevindingen mondeling aan de gevisiteerde opleiding medegedeeld aan de hand van een presentatie door de voorzitter.

3.3.3. Rapportering

Als laatste stap in het visitatieproces heeft de commissie haar bevindingen, conclusies en aanbevelingen in voorliggend rapport vastgelegd. Bovendien heeft zij, overeenkomstig de bepalingen voor de visitaties in het kader van de NVAO accreditatie van de opleidingen, een beoordeling voldoende/onvoldoende toegekend aan de 6 onderwerpen van het accreditatiekader, en een beoordeling excellent/goed/voldoende/onvoldoende toegekend aan de samenstellende en onderliggende facetten van elk onderwerp.

De faculteiten werden hierbij in de gelegenheid gesteld om op de concepten van het rapport te reageren. De commissie heeft de reacties van de faculteiten in de mate dat zij zich hierin kon vinden in het rapport verwerkt.

4. Korte terugblik op de visitatie

De commissie heeft de haar toegekende opdracht met veel belangstelling uitgevoerd. De visitatie heeft de leden van de commissie niet alleen de kans geboden om het academisch onderwijs in de universitaire opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen in Vlaanderen van nabij te bekijken, maar het was voor haar tevens een unieke gelegenheid om onder vakgenoten te reflecteren en te debatteren over de aard, de kwaliteit en de toekomst van dit onderwijs. Deze reflectie en dit debat situeerden zich op een duidelijk scharnierpunt in de externe kwaliteitszorg van het Vlaamse hoger onderwijs. Niet alleen waren de instellingen in volle omvorming van de oude kandidatuur-licentiestructuur naar de bamastructuur, bovendien heeft de commissie gevolg gegeven aan de bepalingen in het structuurdecreet voor de Vlaamse hoger onderwijs (april 2003) en heeft een oordeel uitgesproken over de onderwerpen en onderliggende facetten van het NVAO accreditiekader, waarbij de instellingen dit visitatierapport zullen hanteren voor de aanvraag voor accreditatie van de opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen.

De commissie is er zich van bewust dat de onderwijsvisitation logopedische en audiologische wetenschappen op een moeilijk moment kwam. Ten tijde van de visitatie was de omvorming van het kandidaat/licentieprogramma naar het bamaprogramma in volle beweging. Aan beide instellingen liep op dat moment het eerste bachelorjaar en nog een uitdovende tweede kandidatuur, die in 2005-2006 wordt omgevormd naar het tweede bachelorjaar. De masterprogramma's lopen nog niet. Zij worden ingevoerd in 2007-2008. Desalniettemin heeft de commissie een goed beeld gekregen van de lopende opleidingen, en – door extrapolatie van bestaande opleidingen en het bestuderen van het programma's en doelstellingen – van de nog op te richten hogere jaren in het bachelorprogramma en de masterprogramma's.

Tot vlak voor de visitatie stelde zich bovendien de onzekerheid over de precieze duur van de masteropleiding. In afwachting van een definitieve beslissing hadden de instellingen vaak meerdere scenario's uitgewerkt. In het voorjaar 2005 heeft de Vlaamse minister van Onderwijs en Vorming, de heer Vandenbroucke, te kennen gegeven dat de academische opleidingen in de logopedische en audiologische wetenschappen in hun totaliteit geen studieduurverlenging krijgen, waardoor de 2+2 kandidatuur-licentiestructuur zal worden omgevormd naar een 3+1 bamastructuur.

De commissie heeft tijdens de discussies steeds getracht om, vanuit een kritische ingesteldheid, op een constructieve wijze voorstellen tot verbetering te doen en bij te dragen tot de toekomstige hervormingen. Ze heeft bij haar beoordeling de eigenheid van de universiteit en de opleiding in acht genomen en de oordelen en suggesties steeds gesitueerd binnen de context van de eigen opleiding.

Met het voorliggend rapport hoopt de commissie dan ook een bijdrage te leveren tot de verdere positieve ontwikkeling van het onderwijs in de logopedische en audiologische wetenschappen in Vlaanderen. De commissie wenst met het rapport in de eerste plaats een discussie op gang te brengen binnen de betrokken faculteiten met de bedoeling na te gaan op welke punten verbetering nodig is en in welke mate dit binnen de gegeven randvoorwaarden te verwezenlijken is. Verder hoopt de visitatiecommissie dat voorliggend rapport in zijn geheel ook aan de buitenwereld nuttige informatie verschaft en een goed inzicht geeft in de eigenheid en de kwaliteit van de gevisiteerde opleidingen.

Tot slot wenst de visitatiecommissie haar dank te betuigen aan al diegenen die binnen de universiteiten betrokken zijn geweest bij de voorbereiding en de uitvoering van de visitatie.

5. Opzet en indeling van het rapport

Het voorliggend rapport bestaat uit twee delen. In het eerste deel van het rapport beschrijft de visitatiecommissie in hoofdstuk II het referentiekader van waaruit zij de gevisiteerde opleidingen heeft beoordeeld. In hoofdstuk III worden de belangrijkste conclusies en bevindingen van de commissie per thema vergelijkenderwijs weergegeven. Hoofdstuk IV bestaat uit een overzichtstabel, waarin de oordelen van de commissie over de verschillende onderwerpen en facetten van het accreditatiekader per universiteit nog eens zijn samengevat en opgelijst.

In het tweede deel van het rapport brengt de commissie verslag uit over de verschillende opleidingen die zij heeft gevisiteerd. De aanbevelingen die de commissie doet ten aanzien van de afzonderlijke universiteiten worden in deze deelrapporten achteraan opgenomen. De deelrapporten werden geordend naar de chronologische volgorde van de bezoeken.

II. Het referentiekader van de visitatiecommissie Logopedische en Audiologische Wetenschappen - 2005

Bij de beoordeling van het onderwijs gaat de visitatiecommissie uit van de doelstellingen, eindtermen en kwaliteitseisen, zoals gesteld in onderstaand referentiekader met het oog op accreditatie. Elke faculteit kan binnen haar eigenheid deze doelstellingen en eindtermen invullen. Respect voor de eigenheid van een opleiding veronderstelt ook dat wordt nagegaan of elke faculteit erin slaagt de eigen doelstellingen te realiseren. De commissie gaat uit van het Vlaamse structuurdecreet (2003) en het toetsingskader van het accreditatieorgaan (NVAO), waarin een aantal minimeisen worden vooropgesteld, die gebaseerd zijn op de internationaal aanvaarde Dublin descriptoren. De commissie heeft tevens een aantal domeinspecifieke eisen geëxpliciteerd. De commissie wenst na te gaan in hoeverre deze domeinspecifieke eisen worden gerealiseerd in het lopende en uitdovende kandidatuur/licentie programma en hoe de faculteiten deze domeinspecifieke eisen hebben vertaald naar de nieuwe bama-programma's.

Specifiek omschrijft het referentiekader de minimeisen waaraan de opleidingen (uitdovende kandidaturen, bachelor, licenties, master) moeten voldoen, de minimeisen die aan een afgestudeerde in het vakgebied mogen worden gesteld, en de eisen die gesteld mogen worden met betrekking tot de aansluiting op de arbeidsmarkt. De koninklijke besluiten aangaande de beroepsuitoefening in de logopedie en audiologie (KB 20 oktober 1994, logopedie en KB 4 juli 2004, audiologie) beschrijven het wettelijk kader van de beroepsuitoefening en vormen een essentieel onderdeel van de eindtermen van de opleidingen. De commissie wenst uiteraard eveneens na te gaan of deze wettelijke bepalingen worden gerespecteerd.

Tenslotte expliciteert de commissie het onderwijsprofiel en het onderwijskundig referentiekader en een aantal kwaliteitseisen met betrekking tot het systeem van interne kwaliteitszorg, het onderwijzend personeel, de stage en de masterproef.

1. Doelstellingen en eindtermen

1.1. Algemene doelstellingen

De algemene (minimale) doelstellingen van een academische bacheloropleiding en een academische masteropleiding zijn beschreven aan de hand van 5 Dublin-descriptoren, die zijn vertaald naar de Vlaamse situatie in het Vlaamse structuurdecreet (2003) en die zijn geoperationaliseerd in het accreditatiekader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie Organisatie (NVAO). De 5 Dublin-descriptoren zijn (1) kennis en inzicht, (2) toepassen van kennis en inzicht, (3) oordeelsvorming, (4) communicatie en (5) leervaardigheden. Tabel 1 vat de beschrijving van deze Dublin-descriptoren samen, zoals ze worden gehanteerd in het toetsingskader van de NVAO. De precieze formulering van de globale doelstellingen, zoals vermeld in het Vlaamse structuurdecreet, is weergegeven in bijlage 1 bij dit referentiekader.

	Kwalificatie bacheloropleiding	Kwalificatie masteropleiding
1. Kennis en inzicht	Heeft aantoonbare kennis en inzicht van/in een vakgebied, waarbij wordt voortgebouwd op het niveau bereikt in het voortgezet (secundair) onderwijs en dit wordt overtroffen; functioneert doorgaans op een niveau waarop met ondersteuning van gespecialiseerde handboeken, enige aspecten voorkomen waarvoor kennis van de laatste ontwikkelingen in het vakgebied vereist is.	Heeft aantoonbare kennis en inzicht, gebaseerd op de kennis en het inzicht op het niveau van bachelor en die deze overtreffen of verdiepen, alsmede een basis of een kans bieden om een originele bijdrage te leveren aan het ontwikkelen en/of toepassen van ideeën, vaak in onderzoeksverband.
2. Toepassen van kennis en inzicht	Is in staat om zijn/haar kennis en inzicht op dusdanige wijze toe te passen, dat dit een professionele benadering van zijn/haar werk of beroep laat zien, en beschikt verder over competenties voor het opstellen en verdiepen van argumentaties en voor het oplossen van problemen in het vakgebied.	Is in staat om kennis en inzicht en probleemoplossende vermogens toe te passen in nieuwe of onbekende omstandigheden binnen een bredere (of multidisciplinaire) context die gerelateerd is aan het vakgebied; is in staat om kennis te integreren en met complexe materie om te gaan
3. Oordeelsvorming	Is in staat om relevante gegevens te verzamelen en te interpreteren (meestal op het vakgebied) met het doel een oordeel te vormen dat mede gebaseerd is op het afwegen van sociaal-maatschappelijke, wetenschappelijke of ethische aspecten.	Is in staat om oordelen te formuleren op grond van onvolledige of beperkte informatie en daarbij rekening te houden met sociaal-maatschappelijke en ethische verantwoordelijkheden, die zijn verbonden aan het toepassen van de eigen kennis en oordelen.
4. Communicatie	Is in staat om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten en niet-specialisten.	Is in staat om conclusies, alsmede de kennis, motieven en overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, duidelijk en ondubbelzinnig over te brengen op een publiek van specialisten en niet-specialisten.
5. Leervaardigheden	Bezit de leervaardigheden die noodzakelijk zijn om een vervolgstudie die een hoog niveau van autonomie veronderstelt aan te gaan	Bezit de leervaardigheden die hem of haar in staat stellen een vervolgstudie aan te gaan met een grotendeels zelfgestuurd of autonoom karakter.

Tabel 1.:

Beschrijving van de globale doelstellingen van academische opleidingen, aan de hand van de Dublin descriptoren (bron: toetsingskader NVAO)

1.2. Werkdomein en beroepsprofiel van de afgestudeerde logopedie en audiologie

De afgestudeerde in de audiologie en de logopedie kan zijn beroep uitoefenen:

- als zorgverstreker: in dienstverband of als zelfstandige in ziekenhuizen, poliklinieken, revalidatiecentra, centra voor anders validen, rust- en verzorgingstehuizen of in de hoortoestelverstreking. Hij kan als zelfstandige of als loontrekkende in een private logopediepraktijk of in een groepspraktijk werken;
- als instructor-begeleider: in bijzonder onderwijs, conservatoria of bedrijven;
- in het onderwijs: voornamelijk hoger onderwijs in medische en paramedische disciplines, ook hoger pedagogisch onderwijs en kunstonderwijs;
- als onderzoeker: zowel in universitaire als in industriële middelen, bijvoorbeeld verbonden aan een opleiding logopedie en audiologie of NKO, of bij fabrikanten van apparatuur op het gebied van logopedie en audiologie of spraaktechnologie.

1.3. Domeinspecifieke eisen, eindtermen opleidingen logopedie en audiologie

De visitatiecommissie expliciteert onderstaande domeinspecifieke eisen voor de afgestudeerde bachelor of master (licentiaat) in de audiologie en logopedie. Het beheersingsniveau voor de bachelor en de master/licentiaat in de audiologie en logopedie is verschillend, en wordt door de commissie geïnterpreteerd conform de beheersingsniveaus van bachelor en master, zoals beschreven sub 1.1. (globale doelstelling, Dublin descriptoren). Daarnaast blijven uiteraard de bepalingen van de bovenvermelde koninklijke besluiten aangaande de beroepsuitoefening van respectievelijk logopedisten en audiologen/audiiciens onverminderd van kracht.

- De afgestudeerde is in staat om methodisch te handelen bij het adequaat logopedisch/audiologisch onderzoek van de patiënt met aandacht voor zowel de somatische, psychische als sociale factoren.
- De afgestudeerde is in staat om de onderzoeksbevindingen samen te vatten en te interpreteren zodat hij/zij op basis van deze gegevens een eigen behandelplan kan conceptualiseren rekening houdend met de medische contra-indicaties.
- De afgestudeerde kan de gekozen therapeutische behandelingen op een adequate manier uitvoeren en aanpassen aan de actuele situatie van de patiënt.
- De afgestudeerde is in staat om op een kritische manier het eigen functioneren te evalueren en om op een kritische wijze om te gaan met de gekozen middelen en methoden en weet deze op een creatieve manier in te bouwen binnen het revalidatieproces van de patiënt.
- De afgestudeerde is in staat een gemotiveerd verslag uit te brengen ten aanzien van de behandelende arts in verband met de progressie, de verdere verwachtingen en voorstellen naar de toekomst. De afgestudeerde moet een volwaardig gesprekspartner zijn voor de arts en de andere teamleden.
- De afgestudeerde kan op een goed georganiseerde en efficiënte manier functioneren, eventueel in een inter- en multidisciplinair werkverband.
- De afgestudeerde is in staat om een verantwoord relatiepatroon met de patiënt aan te gaan.

- De afgestudeerde heeft kennis van de voor het werkveld relevante aspecten op financieel, administratief en materieel gebied en van de activiteiten van sociaal-maatschappelijke organisaties en van ethisch handelen.
- De afgestudeerde heeft inzicht in de grenzen van het beroep en baseert zich hierbij vooral op de stand van zaken inzake wetenschappelijke onderbouw.

- De afgestudeerde heeft een wetenschappelijke visie en kan bijgevolg een experimentele studie of een publicatie kritisch beoordelen.
- De afgestudeerde kan zelfstandig een kritische literatuurstudie doen en een bijdrage leveren tot het experimenteel onderzoek, op het niveau van een beginnend onderzoeker (master)
- De afgestudeerde heeft inzicht in de grenzen van de eigen capaciteiten en heeft de attitude om zichzelf na de opleiding verder te ontplooien en bij te scholen, en om een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het beroep.
- De afgestudeerde is in staat om adequaat te rapporteren over de eigen onderzoeksbevindingen, zowel aan vakgenoten als aan belanghebbenden en leken.

- De afgestudeerde is in staat zijn/haar kennis in te zetten in industriële, ecologische en educatieve gebieden.
- De afgestudeerde kan op een didactisch verantwoorde wijze groepslessen en therapie in groep geven.
- De afgestudeerde heeft een hoge spraakvaardigheid ontwikkeld en heeft de attitude de eigen taal en spraak te verzorgen (gesproken en geschreven)

2. Onderwijskundige referentiekader: opleidingsprofiel

2.1. Algemene onderwijskundige uitgangspunten

- De opleidingen stellen zich garant voor de wetenschappelijke, maatschappelijke en beroepsvoorbereidende relevantie, de effectiviteit en efficiëntie van de opleidingsprogramma's. De opleidingsonderdelen die in de programma's geroosterd worden, moeten een legitieme, aantoonbare en samenhangende bijdrage leveren tot de realisering van de doelstellingen en minimumeisen. Daarbij vormt het curriculum van de bacheloropleiding het fundament dat algemenere basiskennis, -vaardigheden en -attitudes toelevert, waarna, in de masteropleiding, structureel en inhoudelijk aandacht wordt geschonken aan verdieping, wetenschappelijke beroepsvorming en een kritische attitude.
- Studenten dienen verantwoordelijkheid te nemen voor hun studiekeuze, leerparcours en -proces, effectiviteit en voortgang van hun studie.
- De opleidingen scheppen door een inhoudelijk, personeel en logistiek kwalitatief hoogstaand aanbod de voorwaarden waaronder die verantwoordelijkheid zinvol kan opgenomen worden. Een dergelijk aanbod beantwoordt aan de eisen qua doelstellingen, instructie-, leer en vormingsprocessen en evaluatie die aan een universitair, academisch opleidingsprogramma in het algemeen kunnen gesteld worden. De kwaliteit van dit aanbod moet geregeld worden geëvalueerd, bijvoorbeeld door middel van valide en betrouwbare bevraging van studenten en afgestudeerden.
- De doelstellingen dienen relevant te zijn. Dit betekent concreet dat ze een hoog wetenschappelijk actualiteitsgehalte bezitten, dat ze een symbiose van toepassen en genereren van kennis reflecteren, en dat ze beroepsvoorbereidende kwaliteit bezitten. Van meet af aan dient de onderliggende hiërarchisering en sequentiëring van de doelstellingen, zowel voor die van de hele opleiding als voor die van de opleidingsonderdelen afzonderlijk, aan de student bekend te worden gemaakt.
- Wat de instructie-, vormings- en leerprocessen betreft, zijn overwegend drie aspecten belangrijk.
 - o De inhoudelijke invulling genereert eisen naar de kwaliteit van het beschikbare studiemateriaal en de bredere documentaire ondersteuning van de processen. De kennis waarin ingeleid wordt, dient zo gestructureerd, gematerialiseerd en gedocumenteerd te zijn dat efficiënt en effectief leren met het oog op de realisering van de doelstellingen metterdaad kan plaats vinden.
 - o Er kunnen eisen gesteld worden in verband met de sequentiëring en de wijze waarop de kennis gepresenteerd wordt (de gebruikte werkvormen, de ondersteuning ervan met gepaste communicatie- en informatietechnologieën, de beschikbare materiële infrastructuur, enzovoort). Het leerproces dient met name ondersteund te worden door een adequate didactische uitrusting en door goed aansluitend studie- en instructiemateriaal, dat in voldoende mate voor de studenten beschikbaar is. Een gevarieerd gebruik van aangepaste didactische werkvormen en een efficiënte begeleiding ervan met relevante technologieën zijn van belang.

De gehanteerde werkvormen dienen gericht te zijn op het zelfstandig, kritisch-reflexief verwerken van de leerstof. Ze dienen te appelleren aan het probleemoplossend en creatief vermogen van de student. Belangrijk hierbij is dat voldoende aandacht wordt besteed aan de didactische vaardigheden van de docenten.

- o In hoofde van de studenten dient te worden gekeken naar hun draagkracht, hun studievreugde en -belasting, hun mogelijkheden voor efficiënt gebruik van de studietijd enzovoort. Bovendien is het van belang na te gaan of er in de mate van het mogelijke rekening wordt gehouden met individuele verschillen, onder meer in studiestijl en -tempo. Dit laatste kan, bijvoorbeeld, blijken uit differentiatievoorziening in leerparcours binnen het programma, uit de dosering contactonderwijs vs. zelfstudie enzovoort.

- De belangrijkste eis ten aanzien van de evaluatie van het kennen en kunnen van de studenten is dat de vorm en inhoud ervan recht moeten doen aan de vooropgestelde doelstellingen en de wijze waarop deze vertaald worden in de instructie-, leer- en vormingsprocessen. Zo kan er bijvoorbeeld speciaal op gelet worden of er niet enkel via reproductie van kennis geëvalueerd wordt, of open-boekexamens regel dan wel uitzondering zijn, enzovoort. Eisen en vormen dienen, hoe dan ook, vooraf aan de studenten duidelijk bekend te worden gemaakt. Voorts dient ook aandacht te worden besteed aan aspecten als billijkheid van de evaluatie, de betrouwbaarheid ervan en de kwaliteit van de geleverde feedback.

- De opleidingen dienen te voorzien in een systeem van studievoorlichting en -begeleiding dat gericht is op het verschaffen van de benodigde informatie en het voorkomen en tijdig signaleren van studie- (inclusief examen)problemen, alsmede op het formuleren en uitwerken van oplossingen.

2.2. Kwaliteitseisen onderwijzende staf en intern kwaliteitssysteem

De kwaliteitseisen van de onderwijzende staf hebben vooral betrekking op:

- de vertrouwdheid en de ervaring met de zorgsector;
- de wetenschappelijke deskundigheid;
- de onderwijsdeskundigheid.

Deze vereisten impliceren ook een op wetenschappelijk onderzoek gestoelde opleiding teneinde de continue evolutie in de medische wetenschappen in het algemeen en inzake de logopedie en de audiologie in het bijzonder op de voet te kunnen volgen, en om actief deel te kunnen nemen aan de evaluatie van de ontwikkelingen binnen het beroep. Daarenboven wordt continue bijscholing en voortgezette vorming noodzakelijk geacht.

Qua bestaffing veronderstelt deze opleiding academici van hoog niveau voor de basiswetenschappelijke opleidingsonderdelen, doch ook voor het theorieonderricht in de logopedie en de audiologie.

Opdat bekendheid met en betrokkenheid bij het wetenschappelijk onderzoek kan gerealiseerd worden, wordt van de staf een wetenschappelijk curriculum en een actieve deelname in het wetenschappelijk onderzoek verondersteld. Deze sterke band met het wetenschappelijk onderzoek wordt nog uitdrukkelijker vooropgesteld in de voortgezette vorming. Voor wat betreft het praktijkonderwijs en de stagebegeleiding is er een noodzaak aan specialisten met praktijkervaring die bovendien hun onderwijsopdracht blijvend combineren met een praktijkopdracht en/of wetenschappelijk onderzoek.

De kwaliteitseisen met betrekking op de systemen van interne kwaliteitszorg slaan op:

- de efficiëntie van het onderwijsmanagement en de overlegstructuren;
- de aandacht voor onderwijskundige professionalisering;
- de efficiëntie van het onderwijzorgsysteem, met name het evaluatiesysteem en de kwaliteitszorgcyclus.

Elke universiteit, in casu elke opleiding, behoort permanent toe te zien op de kwaliteit van haar onderwijs (en haar onderzoek). Dit moet blijken uit de manier waarop de bij de kwaliteitszorg betrokken commissies functioneren en uit de mate waarin de kwaliteitscyclus vorm heeft gekregen. Hierbij wordt onder meer aandacht besteed aan de rol die de studenten, de alumni en het beroepenveld toebedeeld krijgen. In verband met de kwaliteitscyclus wordt verwacht dat er niet enkel een gedegen systeem voor de evaluatie van het onderwijs is, maar dat dit tevens geïncorporeerd is, dit wil zeggen dat er mechanismen zijn voor de opvolging van evaluatieresultaten en dit zowel op het niveau van een opleidingsonderdeel als van het programma.

3. Kwaliteitseisen met betrekking tot de stage

De stage is een leerperiode tijdens de opleiding logopedie en audiologie en voltrekt zich in de praktijk van de beroepsuitoefening. De onderstaande leerdoelen moeten verworven zijn op het einde van de masteropleiding (licentieopleiding) logopedie en audiologie:

- het zelfstandig kunnen afnemen van de anamnese en uitvoeren van het logopedisch/audiologisch onderzoek volgens de richtlijnen van het methodisch handelen met name bij patiënten met stem-, spraak-, taal- en orofaryngeale slikafwijkingen, stoornissen van de primaire mondfunctie en gehoorstoornissen, evenals orofaciale myo-functionele afwijkingen;
- het zelfstandig opstellen van een (be)handelingsplan;
- het adequaat uitvoeren van de logopedische/audiologische verrichtingen;
- het evalueren van het behandelplan;
- het rapporteren aan de verwijzer van de primaire gegevens van de patiënt, het beloop van de behandelperiode en de behandelresultaten;
- het ontwikkelen van een beroepsattitude ten opzichte van de patiënt, de verwijzer en collegae;
- het inzicht verwerven in de plaats van de afgestudeerde logopedie en audiologie binnen de gezondheidszorg;
- het inzicht verwerven in het functioneren (inclusief management) van een zelfstandige logopedische/audioprothetische praktijk;
- het samenwerken in een multidisciplinaire setting;
- het inzicht verwerven in het functioneren van een afgestudeerde logopedie en audiologie binnen een multidisciplinaire setting;

De leerdoelen worden stapsgewijs nagestreefd via:

- kijkstage;
- doestage onder directe begeleiding;
- doestage onder indirecte begeleiding;
- zelfstandige stage.

Deze verschillende niveaus van de stages worden georganiseerd tijdens de bachelor- en masteropleiding, waarbij vooral de zelfstandige stage tijdens de masteropleiding wordt georganiseerd en de overige stages sequentieel worden geprogrammeerd in het bachelorprogramma.

De stagetijd dient evenredig te worden verdeeld over de verschillende plaatsen van de logopedische/audiologische beroepsuitoefening. Iedere stageperiode dient te worden afgesloten met een stageverslag en met een patiëntenverslag. De beoordeling van de stage vindt plaats door de stagebegeleider die de opleiding rapporteert. Er behoort een stagecoördinator te zijn die een indeling van de stagiaires maakt, die jaarlijks contact houdt met de stageadressen en zo nodig de stageadressen bezoekt.

4. Kwaliteitseisen met betrekking tot de masterproef

- De masteropleiding wordt afgesloten met een masterproef waarmee de student blijk geeft van een analytisch vermogen of van een zelfstandig probleemoplossend vermogen op academisch niveau. Het werkstuk weerspiegelt de algemeen kritisch-reflecterende ingesteldheid of de onderzoeksingesteldheid van de student.
- De masterproef heeft een omvang van ten minste één vijfde van het totale aantal studiepunten met een minimum van 15 en een maximum van 30 studiepunten.

5. Bijlage bij het referentiekader logopedie en audiologie: artikel 58 van het het decreet van 4 april 2003 betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (Belgisch staatsblad, 14 augustus 2003)

Art. 58. § 1. De accreditatie van een opleiding is afhankelijk van de aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen om de in §2 bedoelde doelstellingen te bereiken.

De generieke kwaliteitswaarborgen betreffen:

- 1° de onderwijsinhoud, dit omvat in ieder geval de aard en het niveau van het onderwijs, voldoende samenhang in het opleidingsprogramma, de studielast en een duidelijke relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het opleidingsprogramma;
- 2° het onderwijsproces, dit omvat in ieder geval een voldoende afstemming tussen de vormgeving van het onderwijs en de inhoud, voldoende studiebegeleiding en inzichtelijke beoordeling en toetsing van het onderwijs;
- 3° de uitkomst van het onderwijs, dit omvat in ieder geval voldoende maatschappelijke relevantie van de bereikte eindkwalificaties van afgestudeerden van de opleiding en voldoende rendement van de opleiding;
- 4° de materiële voorzieningen, de kwaliteit van het personeel, de organisatie en de interne kwaliteitszorg;
- 5° de methoden die bij de zelfbeoordeling worden gehanteerd; deze hebben in ieder geval betrekking op de mogelijkheid de opleiding te vergelijken met andere opleidingen en op een internationaal beoordelingskader.

§2. De aanwezigheid van voldoende generieke kwaliteitswaarborgen garandeert dat de instellingen een onderwijs aanbieden dat de studenten bij de voltooiing van de opleiding brengt tot :

1° (...)

2° in de opleidingen leidend tot de graad van bachelor in het academisch onderwijs :

- a) het beheersen van algemene competenties als denk- en redeneervaardigheid, het verwerven en verwerken van informatie, het vermogen tot kritische reflectie, creativiteit, het kunnen uitvoeren van eenvoudige managementtaken, het vermogen tot communiceren van informatie, ideeën, problemen en oplossingen zowel aan specialisten als aan leken en een ingesteldheid tot levenslang leren ;
- b) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties als een onderzoekende houding, kennis hebben van onderzoeksmethoden en technieken en deze adequaat kunnen toepassen, het vermogen om de relevante data te verzamelen die de oordeelsvorming over maatschappelijke, wetenschappelijke en ethische vraagstukken kunnen sturen, een appreciatie van de onzekerheid, de ambiguïteit en de grenzen van de kennis en de vaardigheid tot het probleemgestuurd initiëren van onderzoek ;
- c) het begrip van de wetenschappelijk-disciplinaire basiskennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, een systematische kennis van de kernelementen van een discipline met inbegrip van het verwerven van coherente en gedetailleerde kennis deels geïnspireerd door de nieuwste ontwikkelingen van de discipline en een begrip van de structuur van het vakgebied en de samenhang met andere vakgebieden ;

3° in de opleidingen leidend tot de graad van master :

- a) het beheersen van algemene competenties op een gevorderd niveau als het vermogen om op een wetenschappelijke wijze te denken en handelen, het om kunnen gaan met complexe problemen, het kunnen reflecteren op het eigen denken en werken en het kunnen vertalen van die reflectie naar de ontwikkeling van meer adequate oplossingen, het vermogen tot communiceren van het eigen onderzoek en probleemoplossingen met vakgenoten en leken en het vermogen tot oordeelsvorming in een onzekere context;
- b) het beheersen van algemene wetenschappelijke competenties op een gevorderd niveau als het kunnen gebruiken van methoden en technieken in onderzoek, het kunnen ontwerpen van onderzoek, het kunnen toepassen van paradigma's in het domein van de wetenschappen of kunsten en het kunnen aanduiden van de grenzen van paradigma's, het vermogen tot originaliteit en creativiteit met het oog op het continu uitbreiden van de kennis en inzichten en het samen kunnen werken in een multidisciplinaire omgeving;
- c) een gevorderd begrip van en inzicht in de wetenschappelijk-disciplinaire kennis eigen aan een bepaald domein van de wetenschappen of de kunsten, inzicht hebben in de nieuwste kennis van het vakgebied of delen ervan, in staat zijn om de wijze waarop de theorievorming beweegt te volgen en te interpreteren, in staat zijn om in een of enkele delen van het vakgebied een originele bijdrage aan de kennis te leveren en het bezitten van specifieke bij het vakgebied horende vaardigheden als ontwerpen, onderzoeken, analyseren, diagnosticeren;
- d) hetzij het beheersen van de competenties nodig voor het zelfstandig kunnen verrichten van wetenschappelijk onderzoek of de zelfstandige beoefening van de kunsten op het niveau van een beginnend onderzoeker of kunstenaar, hetzij het beheersen van de algemene en specifieke beroepsgerichte competenties nodig voor de zelfstandige aanwending van wetenschappelijke of artistieke kennis op het niveau van een beginnend beroepsbeoefenaar.

III. De opleidingen in vergelijkend perspectief

De opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen aan de Universiteit Gent en de Katholieke Universiteit Leuven.

Woord vooraf

In dit hoofdstuk geeft de visitatiecommissie in vergelijkend perspectief een overzicht van haar bevindingen over de opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen¹. Zij besteedt hierbij voornamelijk aandacht aan elementen die haar het meest in het oog zijn gesprongen of die zij belangrijk acht, en aan algemene vaststellingen die zij in beide instellingen heeft gedaan. Het is geenszins de bedoeling van de commissie om de individuele deelrapporten van de opleidingen aan de verschillende instellingen in detail te herhalen.

De uitwerking van de gedetailleerde programma's voor de bachelor- en masteropleiding bevonden zich ten tijde van de visitatie nog in verschillende stadia van implementatie. Bovendien heerste tot kort voor de visitatie grote onzekerheid bij de opleiding over de duur van de masteropleidingen. Slechts in het voorjaar van 2005 werd duidelijk dat de Vlaamse Overheid een studieduurverlenging voor de academische opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen niet zou goedkeuren en dat de masteropleiding bijgevolg een éénjarige opleiding zou worden. Aan beide instellingen waren de bachelorprogramma's uitgewerkt. Ten tijde van de visitatie liep het eerste bachelorjaar, de uitdovende tweede kandidatuur en eerste licentie (om te vormen tot tweede en derde bachelorjaar) en de uitdovende tweede licentie (om te vormen tot het masterjaar).

De commissie heeft de voorstellen en programma's van de op te richten masteropleiding en het in te voeren tweede en derde bachelorjaar grondig bestudeerd en heeft hierover vrijelijk van gedachten kunnen wisselen met de opleidingsverantwoordelijken. Daarnaast heeft zij, naast de lectuur van het zelfevaluatierapport, een aantal eindverhandelingen zeer grondig gelezen en een groter aantal eindverhandelingen ingekeken, heeft zij een veelheid van examenopgaven bestudeerd, heeft zij de ECTS-fiches van alle opleidingsonderdelen bestudeerd en heeft zij uitgebreide gesprekken gevoerd met het bestuur van de opleiding, de studenten, de assistenten, de docenten, de alumni en de ondersteunende diensten voor studiebegeleiding en kwaliteitszorg. Tenslotte heeft zij de infrastructuur bezocht.

¹ De opleidingen, respectievelijk de bachelor- en masteropleiding logopedische en audiologische wetenschappen, zullen in het vervolg van dit rapport aangeduid worden als 'logopedie en audiologie';

ONDERWERP 1: DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

1.1. Niveau en oriëntatie van de academische opleidingen logopedie en audiologie

De twee instellingen die de opleiding logopedie en audiologie aanbieden hebben een verschillende benadering gekozen in de nieuwe bamaprogramma's. De Universiteit Gent heeft geopteerd voor een zo vroeg mogelijke specialisatie in een van de twee afstudeerrichtingen. Het eerste bachelorjaar is een gemeenschappelijk jaar, in het tweede bachelorjaar kiezen de studenten tussen de afstudeerrichting logopedie of de afstudeerrichting audiologie. Het gewicht van de truncus communis neemt jaarlijks gradueel af, ten voordele van een toenemend gewicht dat aan opleidingsonderdelen die specifiek aan de afstudeerrichting verbonden zijn wordt gehecht. De Katholieke Universiteit Leuven daarentegen kiest expliciet voor een bacheloropleiding waarin de logopedie en de audiologie volledig geïntegreerd wordt aangeboden; pas in de masteropleiding kiest de student tussen een specialisatie in de logopedie of de audiologie.

De commissie respecteert deze verscheidenheid en komt tot de vaststelling dat beide instellingen opleidingen aanbieden die qua niveau en oriëntatie internationaal toonaangevend zijn. De commissie merkt op dat enerzijds een aantal buurlanden niet over een universitaire opleiding in de logopedische en audiologische wetenschappen beschikt en dat anderzijds in de landen waar deze opleiding wel bestaat, het niveau en de oriëntatie van deze opleidingen eerder praktisch en klinisch gericht is en het wetenschappelijk niveau van de Vlaamse opleidingen slechts in zeldzame gevallen benadert. Aan beide instellingen waardeert de commissie de aandacht voor de exact wetenschappelijke, biomedische, psycho-pedagogische en taalkundige opleidingsonderdelen, die van de opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen zeer brede en wetenschappelijk onderbouwde opleidingen maken.

Aan beide instellingen zijn de doelstellingen en eindtermen, vooral voor de bacheloropleiding, te weinig geëxpliciteerd. De instellingen argumenteren dat de bachelor in de logopedische en audiologische wetenschappen geen erkenning heeft van het RIZIV² en bijgevolg geen therapeutische bevoegdheid heeft, waardoor de bacheloropleiding wordt geconcipieerd als een doorstroomrichting. De commissie beseft dit, maar wijst erop dat heldere geëxpliciteerde doelstellingen en eindtermen ook voor de bacheloropleiding noodzakelijk zijn. Zij wijst erop dat dergelijke eindtermen kunnen dienen als een instrument om de internationale studiemobiliteit te structureren en om de voorwaarden tot zij-instroom in de masteropleiding vanuit andere (professionele of academische) bacheloropleidingen goed te definiëren. Tenslotte zullen de eindtermen voor de bacheloropleiding helpen om een duidelijke cesuur aan te brengen tussen de bachelor- en de masteropleiding.

² Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering

1.2. Domeinspecifieke eisen

Voor de opleidingen audiologie en logopedie worden de meeste domeinspecifieke eisen opgelijst in de Koninklijke Besluiten van de Belgische Regering³, die de voorwaarden schetsen voor het verkrijgen van therapeutische bevoegdheid in de audiologie en logopedie. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen aan beide instellingen ruimschoots tegemoet komen aan de eisen die in deze Koninklijke Besluiten worden verwoord.

De commissie concludeert bovendien dat de (master)opleidingen logopedie en audiologie hun eindtermen en doelstellingen, die verder gaan dan het strikte wettelijke kader en een grote nadruk leggen op de wetenschappelijke component van het programma, goed realiseren.

Tenslotte heeft de commissie vastgesteld dat de opleidingen uitstekend zijn geprofileerd ten opzichte van binnenlandse en buitenlandse opleidingen en getuigen van visie op het beroep. Het geïntegreerd aanbod van de logopedie en de audiologie in de bacheloropleiding aan de K.U.Leuven is een bijkomend punt van differentiëring t.o.v. andere binnen- en buitenlandse universitaire opleidingen.

³ KB 20 oktober 1994, logopedie en KB 4 juli 2004, audiologie

ONDERWERP 2 : PROGRAMMA

Een eenduidige vergelijking tussen beide bachelorprogramma's is moeilijk te maken omdat de instellingen enerzijds hebben gekozen voor een verschillende benadering van de opleiding (integratie van beide disciplines vs. een vroege specialisatie middels afstudeerrichtingen) en anderzijds omdat de opleidingsonderdelen zijn gestructureerd volgens verschillende verticale leerlijnen aan beide instellingen.

Naast de evidente verschillen die te wijten zijn aan het opleidingsconcept (geïntegreerd vs. specialisatie) schenkt de UGent een relatief grotere aandacht aan de biomedische opleidingsonderdelen, terwijl de K.U.Leuven meer aandacht heeft voor taalkunde en communicatie, zowel normale communicatie als pathologie van de communicatie.

2.1. De relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

Bacheloropleiding

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma aan beide instellingen als excellent en waardeert de wetenschappelijkheid, onderzoeksgebondenheid en kritische attitude die structureel in beide programma's is ingebouwd.

Masteropleiding

Ten tijde van de visitatie waren de masterprogramma's nog niet volledig uitgewerkt. Daarenboven stelde zich de reeds aangehaalde onzekerheid over de precieze duur van de masteropleidingen. Desalniettemin heeft de commissie de (voorlopige) programma's en doelstellingen grondig kunnen bestuderen en heeft zij hierover uitgebreid van gedachten gewisseld met de opleidingsverantwoordelijken. Daarnaast heeft de commissie de lopende licentiaatsprogramma's bestudeerd. Aan beide instellingen zijn er overigens geen noemenswaardige verschillen op te tekenen tussen het huidige tweede licentiejaar en het toekomstige masterjaar. Op basis van deze veelheid aan gegevens beoordeelt de commissie de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van de masterprogramma's voor beide instellingen als excellent.

2.2. Eisen professionele en academische gerichtheid

De commissie beoordeelt de eisen van academische gerichtheid voor beide gevisiteerde instellingen als goed tot excellent. Op dit punt waardeert de commissie het hoogstaand en internationaal gereputeerd onderzoek aan de instellingen en heeft zij met genoegen vastgesteld dat dit onderzoek afstraalt op het onderwijs dat wordt verstrekt aan de studenten. In alle programma's is een duidelijke aandacht voor kennisontwikkeling en voor een kritische onderzoeksattitude. De programma's streven duidelijk naar het afleveren van academisch geschoolde logopedisten en audiologen met een kritische onderzoeksingesteldheid en een attitude van levenslang leren. De opleidingen kunnen op dit punt de internationale toets vlot doorstaan.

Aan beide instellingen mist de commissie aandacht voor de organisatie van de gezondheidszorg en voor gevorderde presentatietechnieken.

2.3. De samenhang van het programma

De commissie beoordeelt de samenhang van het programma voor als voldoende voor de bacheloropleiding in Gent en als goed voor alle andere opleidingen. Misschien dankzij het gebrek aan keuzeopleidingsonderdelen volgt de student een goed gestructureerd traject met een logische opbouw.

Beide opleidingen hebben immers bijzonder weinig keuzeopleidingsonderdelen in hun pakket; aan de UGent zijn er helemaal geen keuzeopleidingsonderdelen. De commissie pleit er toch voor om meer keuzes in het programma in te bouwen, hetzij door keuzeopleidingsonderdelen in het curriculum te voorzien, hetzij door meer keuzemogelijkheden te voorzien binnen de individuele opleidingsonderdelen. Via begeleide zelfstudie, projectwerking en andere werkvormen zou immers aan de studenten binnen een opleidingsonderdeel ook een zekere graad van vrijheid kunnen worden verleend.

Aan de K.U.Leuven zijn alle opleidingsonderdelen zeer goed op elkaar afgestemd, wat vooral te danken is aan een uitstekende samenwerking tussen de domeinspecifieke docenten en de docenten uit andere vakgroepen, die een aanzienlijke hoeveelheid serviceonderwijs verstrekken. De commissie prijst de uitstekende integratie van deze docenten en hun grote betrokkenheid bij de opleiding logopedie en audiologie. De commissie vindt het jammer dat er geen duidelijke cesuur is ontwikkeld tussen de bachelor- en de masteropleiding. De eindverhandeling (masterproef) start in het derde bachelorjaar en loopt door in de masteropleiding. De commissie pleit voor een scherpe afbakening tussen het bachelortraject en het mastertraject. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden door de inspanningen van de studenten in het kader van de masterproef in het laatste bachelorjaar te formaliseren in een bachelorproject. Overigens is de samenhang van het programma uitstekend.

Aan de UGent is de samenwerking tussen de domeinspecifieke docenten en de docenten uit andere vakgroepen niet optimaal. De commissie betreurt dit en stelt vast dat deze gebrekkige samenwerking repercussies heeft op de facetten inhoud van het programma, samenhang van het programma en tot op zekere hoogte zelfs op toetsing en op maatregelen tot verbetering. De commissie heeft vastgesteld dat deze ontoereikende betrokkenheid leidt tot onvoldoende overleg om de opleidingsonderdelen horizontaal en verticaal op elkaar af te stemmen. De studenten signaleren dan ook een soms behoorlijke overlap tussen de inhouden van de verschillende opleidingsonderdelen en een gebrekkige afstemming op de logopedische/audiologische opleidingsonderdelen. De commissie roept op tot interdisciplinaire overleg.

2.4. Studieomvang

Alle opleidingen voldoen aan de decretale eisen met betrekking tot de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

2.5. Studietijd

De commissie beoordeelt de studietijd als goed voor het bachelor- en masterprogramma aan de UGent en voor het bachelorprogramma aan de K.U.Leuven. De studietijd van het masterprogramma aan de K.U.Leuven wordt als voldoende beoordeeld.

De commissie beveelt beide instellingen aan om – zeker nu het nieuwe bamaprogramma sequentieel wordt ingevoerd – de studiebelasting op de voet te volgen en de nieuwe curricula indien nodig snel aan te passen.

Voor het laatste jaar aan de K.U.Leuven (thans tweede licentie, om te vormen naar masterjaar) heeft volgens de commissie een te hoge piekbelasting. De combinatie van de stages, de eindverhandeling (masterproef), de examens én de additioneel opgelegde stageopdracht⁴ genereert volgens de commissie een te hoge werkdruk voor de studenten.

2.6. Afstemming vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt de afstemming tussen vormgeving en inhoud als goed voor het bachelor- en masterprogramma aan de UGent en voor het bachelorprogramma aan de K.U.Leuven. Dit facet scoort voldoende voor het masterprogramma aan de K.U.Leuven.

De reden voor de lagere score voor het masterprogramma aan de K.U.Leuven is wederom nauw verbonden met de stages, die een zeer significant deel uitmaken van het masterprogramma, en die in het oordeel van de commissie beter georganiseerd kunnen worden. De commissie beveelt aan

⁴ De stageopdracht is een bijkomende onderzoekopdracht, uit te voeren naast de normale taken binnen de stage, die verband houdt met de klinische praktijk van de stagemeester.

om betere afspraken te maken met de stagemeeesters, en om een voldoende gevarieerd aanbod te voorzien, zowel wat stageonderwerpen als stageplaatsen betreft. Aan de UGent is volgens de commissie de stage goed georganiseerd: er zijn zeer goede contacten met de stagemeeesters en de verwachtingen van de universiteit ten aanzien van het competentieniveau van hun stagiaires zijn duidelijk naar de stagemeeesters gecommuniceerd.

Anderzijds heeft de commissie een grote waardering voor de verregaande implementatie van de begeleide zelfstudie in het bachelorprogramma aan de K.U.Leuven. De commissie is met name lovend over de softwarepakketten die de opleiding heeft ontwikkeld om de perceptuele en klinische vaardigheden van de studenten in te oefenen. Aan de UGent is de beweging naar zelfstudie en e-learning ook zeer duidelijk begonnen, maar is het concept iets minder ver geïmplementeerd. Aan beide instellingen is overigens het gebruik van het elektronisch leerplatform nog sterk afhankelijk van de initiatieven van de individuele docenten, de commissie pleit in deze voor meer expliciete facultaire beleidslijnen.

Beide instellingen hanteren vooral de traditionele werkvormen van hoorcolleges en oefenzittingen, die aan beide instellingen met zeer veel zorg omringd zijn. Op het gebied van praktische vaardigheden hebben beide instellingen de neiging om de diagnostische vaardigheden naar de stage door te schuiven. Deze opmerking geldt het sterkst voor de Universiteit Gent, waar de beschikbaarheid van lokalen en apparatuur voor de studenten stilaan een kritische ondergrens heeft bereikt. Aan de K.U.Leuven heeft de commissie waardering voor de leerlijn “praktische vaardigheden”. De commissie pleit desalniettemin voor een blijvende aandacht voor praktische oefeningen en vaardigheden doorheen het gehele curriculum.

2.7. Beoordeling en toetsing

De commissie evalueert de beoordeling en toetsing als goed voor de masteropleiding aan de UGent en de bachelor- en masteropleiding aan de K.U.Leuven. De beoordeling en toetsing in de bacheloropleiding aan de UGent wordt als voldoende beoordeeld.

De commissie heeft aan beide instellingen een veelheid aan examenopgaven ingekeken en heeft hierover uitgebreid van gedachten gewisseld met de docenten en de studenten. In het algemeen zijn de studenten tevreden over de examinering en getuigen zij dat zij fair worden bevraagd en gequoteerd.

Voor de UGent is de commissie van oordeel dat een groot aantal examens van de bacheloropleiding nog te zeer gericht is op kennisreproductie, en te weinig op de toepassing van en het inzicht in de leerstof. Daarenboven geven de docenten aan dat onder druk van het nieuwe semestersysteem vaker de toevlucht wordt gezocht naar meerkeuzevragen en schriftelijke examens.

Dit is volgens de commissie niet in overeenstemming met de leerdoelen die de opleiding zich heeft gesteld en raakt bijgevolg aan de validiteit van de toetsing. Aan de K.U.Leuven is er goede aandacht voor inzicht en toepassingen.

De commissie heeft waardering voor de casuïstiek die in de masterprogramma's van beide instellingen wordt gehanteerd. Daarnaast worden in beide masterprogramma's ook alternatieve examenvormen gebruikt zoals projectwerking, presentatie van papers en portfolio's.

2.8. Masterproef en stage

2.8.1. Masterproef

De commissie heeft haar oordeel over de masterproef gebaseerd op de kwaliteit van de licentiaatseindverhandelingen van de laatste 5 jaren, op de procedures m.b.t. de begeleiding, quotering en verdediging van de eindverhandelingen en op de getuigenissen van studenten, assistenten en docenten hieromtrent.

De commissie heeft een aantal eindverhandelingen grondig bestudeerd en een groot aantal eindverhandelingen ingekeken; zij komt tot het oordeel dat de kwaliteit van de eindverhandelingen aan beide instellingen goed is. De commissie stelt vast dat de overgrote meerderheid van de eindverhandelingen een goed tot uitstekend wetenschappelijk niveau haalt. Aan de UGent beveelt zij wel aan het minimumniveau van de eindverhandelingen zorgvuldig te bewaken: ondanks het feit dat de overgrote meerderheid van de eindverhandelingen van een uitstekende wetenschappelijke kwaliteit is, heeft de commissie een aantal eindverhandelingen gezien die zich beperkten tot een literatuuroverzicht⁵. De commissie is van oordeel dat elke eindverhandeling of masterproef een experimenteel, exploratief of klinisch luik moet hebben. Bovendien vraagt de commissie meer aandacht voor de eigen inbreng van de student bij de keuze en uitwerking van het onderwerp van de masterproef/eindverhandeling.

De beoordeling van de eindverhandelingen is aan beide instellingen goed: een of meerdere mede-assessoren beoordelen naast de promotor het werk. De commissie pleit voor een mondelinge verdediging van de masterproef aan de K.U.Leuven met een duidelijke terugkoppeling naar de studenten.

Beide instellingen hebben een andere visie op de schriftelijke rapportering van de resultaten. Aan de K.U.Leuven wordt gevraagd een 'klassieke thesis' te schrijven van 60 tot 100 bladzijden met een duidelijke introductie en probleemstelling. De UGent vraagt de studenten de resultaten te rapporteren in de vorm van een wetenschappelijk artikel en de omvang te beperken tot een 20-tal bladzijden.

⁵ De commissie erkent dat dit vooral het geval is voor studenten die eveneens een internationaal uitwisselingsprogramma hebben doorgeemaakt.

2.8.2. Stage

De stage maakt een essentieel onderdeel uit van de laatste 2 jaren, thans de licentie jaren, om te vormen tot derde bachelor en masterjaar. Beide instellingen concentreren de stage vooral in het laatste jaar, waarin 480 uur (K.U.Leuven) tot 500 uur (UGent) van de 600 stage-uren geprogrammeerd zijn⁶. De overige uren zijn geprogrammeerd in het derde jaar en worden aangeboden in de vorm van kijkstages en stageseminaries.

Aan de UGent zijn de stages in de visie van de commissie zeer goed georganiseerd. De opleidingsverantwoordelijken onderhouden zeer nauwe contacten met de stagemeester en de studenten zijn over het algemeen tevreden. De UGent biedt momenteel de stages aan, a rato van één tot twee dagen per week, afgewisseld met reguliere colleges. De commissie, maar ook de studenten en de stagemeesters, pleiten voor een blokstage, een aaneensluitend geheel in een systeem van volledige werkweken. De commissie heeft vernomen dat de opleidingsverantwoordelijken de stage als een blokstage zullen inschrijven in het nieuwe masterprogramma en ondersteunt deze keuze.

De K.U.Leuven heeft de stage reeds langer als blokstage geconcipeerd, en koppelt aan de reguliere stage nog een bijkomende stageopdracht. Deze stageopdracht omvat een bijkomende onderzoeksopdracht, die verband houdt met één van de onderwerpen van de stage. De opleidingsverantwoordelijken argumenteren dat deze stageopdracht is ingevoerd om de stage te differentiëren van de stages voor de stagiaires die afkomstig zijn uit de parallelle professionele bacheloropleiding. De commissie stelt vast dat deze stageopdracht een zeer grote hoeveelheid werk genereert en in sommige gevallen zelfs wordt geconcipeerd als een tweede eindverhandeling. De commissie is van oordeel dat op deze wijze de stageopdracht haar doel voorbijschiet en meent dat er ook andere formules mogelijk zijn om het academisch gehalte van de stage te verwezenlijken.

⁶ De K.B. m.b.t. de beroepsuitoefening inde logopedie en audiologie vereisen een stage van min. 600 uur.

2.9. Toelatingsvoorwaarden

Beide instellingen hebben schakel- en voorbereidingsprogramma's voor de zij-instroom in de masteropleiding vanuit ofwel de parallelle professionele bacheloropleiding⁷ ofwel een van de academische bacheloropleidingen in de gezondheidswetenschappen, psychologie of pedagogiek. Op het moment van de visitatie was nog maar een aantal van deze programma's in enige mate van detail uitgewerkt. De commissie beoordeelt de schakel- en voorbereidingsprogramma's die reeds waren uitgewerkt over het algemeen als goed.

Zoals reeds aangehaald, beveelt de commissie beide instellingen aan om de eindtermen voor de bacheloropleiding in de logopedie en audiologie te expliciteren; deze eindtermen kunnen vervolgens als leidraad worden gebruikt voor de ontwikkeling van schakel- en voorbereidingsprogramma's en eveneens als leidraad voor internationale studentenuitwisselingen en studiemobiliteit.

Het gemiddeld aantal generatiestudenten in de eerste kandidatuur logopedie en audiologie in de periode 1993 – 2003 bedraagt 34,1 aan de UGent en 46,6 aan de K.U.Leuven.

De instroom is constant tot licht stijgend. De commissie is van oordeel dat de instroom van abituriënten in de bacheloropleidingen goed is, zeker gezien het bestaan van een parallelle professionele opleidingen met rechtstreekse therapiebevoegdheid.

⁷ Er zijn momenteel 4 professionele bacheloropleidingen in de logopedie en audiologie ingeschreven in het hoger onderwijsregister van de Vlaamse Overheid.

ONDERWERP 3: INZET VAN PERSONEEL

3.1. Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt de onderwijskundige kwaliteit van het totale docentenkorps en de organisatie van het personeelsbeleid zonder meer als goed (UGent) tot excellent (K.U.Leuven).

De domeinspecifieke docenten zijn, ondanks een vaak zeer hoge onderwijslast, gemotiveerd en gedreven om kwaliteitsvol onderwijs aan te bieden. De commissie heeft vastgesteld dat langzamerhand nieuwe onderwijsmodellen in de opleidingen binnensijpelen, dat het gebruik van elektronische leerplatformen en portfolio's en projectwerk gestaag aan belang wint in de opleidingen. De commissie is tevreden over de onderwijskwaliteiten van de domeinspecifieke docenten, maar de onderwijsactiviteiten van de docenten uit andere vakgroepen dient beter te worden geïntegreerd in de discipline logopedie en audiologie aan de UGent.

3.2. Eisen professionele en academische gerichtheid

De onderzoekskwaliteiten en het academisch gehalte van de staf is aan beide instellingen zonder meer excellent. De commissie heeft met genoegen vastgesteld dat een aantal onderzoeksgroepen internationale koplopers zijn, en dat het overgrote deel van de staf uitstekend en internationaal geaccepteerd onderzoek bedrijft.

3.3. Kwantiteit van het personeel

De kwantiteit van het personeel wordt als onvoldoende (UGent) tot net voldoende (K.U.Leuven) beoordeeld.

Een overzicht van de kwantiteit van het personeel en de student-staf ratio wordt gegeven in Tabel 1. In deze tabel wordt de opleiding logopedie en audiologie als één geheel beschouwd; de overgrote meerderheid van de docenten is overigens actief in zowel de bacheloropleiding, de uitdovende kandidaatsopleiding en de licentieopleiding. In Tabel 1 zijn verder alleen die ZAP leden opgenomen die feitelijk tot de opleiding logopedie en audiologie worden gerekend, docenten afkomstig uit andere faculteiten, departementen of vakgroepen die serviceonderwijs verstrekken aan de studenten logopedie en audiologie zijn niet in de tabel opgenomen.

	UGent	K.U.Leuven
VTE ZAP	4,7	4,45
# studenten (2002-2003)	177	192
Student-staf ratio	37,6	43,1

Tabel 1: Overzicht van het aantal VTE ZAP-personeel (strikt verbonden aan de opleiding logopedie en audiologie), gerelateerd aan het aantal studenten, voor de totale opleiding logopedie en audiologie.

De waarde van de student-staf ratio dient enigszins genuanceerd te worden: deze indicator houdt geen rekening met het uitgaande of inkomende serviceonderwijs en drukt ook niet uit welke minimale bezetting in absolute eenheden nodig is om de verschillende specialisatie in de logopedie en audiologie adequaat af te dekken.

De totale personeelsbezetting aan de UGent is onvoldoende: de capaciteit is onvoldoende om alle specialismen in de logopedie en audiologie aan te bieden en daarnaast voldoende tijd te reserveren voor wetenschappelijk onderzoek en klinische verantwoordelijkheden. De commissie heeft vastgesteld dat sommige docenten meer dan 15 opleidingsonderdelen verzorgen, wat duidelijk te hoog is, en op termijn de kwaliteit van het onderwijs en het onderzoek onder druk zal zetten. De commissie beveelt aan het personeelstekort dringend aan te vullen. De gebrekkige integratie van de docenten uit de andere disciplines versterkt dit probleem, de commissie is van oordeel dat betere afspraken met deze docenten de onderwijsdruk van de 'eigen' docenten, binnen meer aanvaardbare perken zou kunnen brengen.

De totale personeelsbezetting aan de K.U.Leuven wordt door de commissie als 'krap' omschreven; het is vooral dankzij de uitstekende samenwerking met de andere faculteiten die instaan voor het serviceonderwijs, dat de K.U.Leuven erin slaagt om een kwaliteitsvolle opleiding aan te bieden en tevens voldoende tijd vrij te maken voor onderzoek en dienstverlening. Maar ook hier zou de commissie een uitbreiding van het personeelsbestand wenselijk vinden.

ONDERWERP 4 : VOORZIENINGEN

4.1. Materiële voorzieningen

De materiële voorzieningen worden door commissie als voldoende (UGent) tot goed beoordeeld (K.U.Leuven).

De huidige infrastructuur van de opleiding logopedie en audiologie aan de K.U.Leuven is adequaat maar wat verouderd, maar de opleiding zal naar alle waarschijnlijkheid in de zomer 2005 naar een nieuw gebouw verhuizen, gelegen op de campus van het Universitair Ziekenhuis Gasthuisberg. De commissie heeft ook dit gebouw bezocht. Dit gebouw heeft ruime voorzieningen voor collegezalen en practicumlokalen. De bibliotheek biomedische wetenschappen aan de K.U.Leuven wordt door de commissie als voorbeeldstellend omschreven en biedt een zeer ruime collectie van boeken en tijdschriften in de logopedie en audiologie aan, zowel in papieren als in elektronische vorm.

De infrastructuur van de opleiding logopedie en audiologie aan de UGent wordt als voldoende beoordeeld, maar de commissie wenst toch te waarschuwen dat de infrastructuur bij verder stijgende studentenaantallen en bij verdere implementatie van vormen van begeleide zelfstudie in kleine groepen niet meer zal volstaan. Er zijn reeds op dit moment te weinig lokalen voor praktisch werk voor de studenten en bovendien hebben deze lokalen een klinische prioriteit. Ook de voorzieningen in de bibliotheek voor de discipline logopedie en audiologie zijn eerder zwak. De commissie beveelt aan om dringend de nodige middelen vrij te maken voor de materiële voorzieningen van de opleiding.

4.2. Studiebegeleiding

De commissie beoordeelt de studiebegeleiding als goed (K.U.Leuven) tot excellent (UGent).

De commissie heeft waardering voor de monitoraten (studiebegeleiding voor de studenten van het eerste bachelorjaar) aan de K.U.Leuven en heeft met genoegen vastgesteld dat een grote fractie van de eerstejaarsstudenten hiervan ook effectief gebruik maakt. Ondanks het bestaan van goed uitgebouwde formele structuren worden de meeste studieproblemen opgelost in het informele circuit. Toch wenst de commissie te benadrukken dat een meer formeel circuit complementair kan werken, en noodzakelijk is om verborgen problemen aan de oppervlakte te brengen.

De commissie waardeert de grote aandacht voor studiebegeleiding aan de UGent. De voorlichting aan de abituriënten is uitstekend. De studiebegeleiding en studietrajectbegeleiding is goed georganiseerd, zowel departementeel, facultair als institutioneel. Er is een uitstekende afstemming en communicatie tussen de facultaire en de centrale diensten.

ONDERWERP 5 : INTERNE KWALITEITSZORG

5.1. Evaluatie van resultaten

De vergaring en evaluatie van gegevens over de kwaliteit van het onderwijs wordt door de commissie als voldoende (K.U.Leuven) tot goed (UGent) beoordeeld.

Aan de UGent wordt het onderwijs door de studenten geëvalueerd door middel van een vragenlijst, opgesteld door de kwaliteitscel onderwijs (KCO) en goedgekeurd door de faculteitsraad. Studenten kunnen hun ervaringen en meningen uiten en suggesties voor verbeteringen formuleren. De KCO staat in voor het geregeld evalueren van alle opleidingsonderdelen van een opleiding, alsook van alle opleidingsonderdelen van een lesgever. Elke lesgever moet minstens om de twee jaar geëvalueerd worden. De commissie heeft een hoge waardering voor het systeem van studentenbevragingen en de ernstige verwerking en beoordeling van deze enquêtes. Zij waardeert dat de faculteit in toenemende mate rekening houdt met de didactische aspecten van de betrokkenen bij beslissingen tot aanwerving of bevordering. De grote openheid waarmee de synthese van de enquêtes wordt behandeld in de evaluatiecommissie en de opleidingscommissie en de betrokkenheid van de studenten in het hele proces kan in de visie van de commissie doorgaan als een voorbeeld voor binnen- en buitenlandse universitaire instellingen.

Op het moment dat de visitatiecommissie de opleidingen logopedie en audiologie aan de K.U.Leuven bezocht was er geen enkel systeem in voege dat de studietijd van de studenten systematisch opvolgt of dat de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingsonderdelen systematisch controleert. Het vorige instellingsbrede systeem was afgeschaft en de nieuwe systemen van studentenbevragingen, docentenevaluaties en curriculumevaluatie zijn nog niet in voege. De commissie herhaalt haar oproep dat juist op dit moment, wanneer de nieuwe bachelorprogramma's net zijn opgestart de studiebelasting en de studieproblemen van de studenten van zeer dichtbij gevolgd zouden moeten worden. Zij spoort de faculteit aan om – in afwachting van en parallel aan het centrale systeem – terzake zelf initiatieven te nemen.

Aan beide instellingen functioneert het informele circuit heel goed. Docenten en assistenten zijn laagdrempelig bereikbaar en bieden een uitstekende eerstelijns hulp. De commissie wijst er echter op dat het informele circuit niet alle problemen boven water brengt. Zij meent dat ook de minder mondige student, of de student die een conflict heeft met een van docenten, deze problemen moet kunnen signaleren op een gestructureerde en anonieme wijze.

5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt dit facet als goed aan de UGent en als voldoende aan de K.U.Leuven.

Om een gestructureerde opvolging op korte termijn mogelijk te maken werd aan de UGent na de vorige visitatie een ad hoc commissie “Opvolging Visitatie” opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van de direct betrokken instanties (opleidingscommissie, de vakgroepvoorzitters, decaan en facultair secretaris). Deze commissie vertaalde de aanbevelingen uit het rapport naar beleidsmaatregelen. De uitwerking en opvolging van deze maatregelen gebeurde dan verder in de geëigende structuren: opleidingscommissie (curriculum), vakgroepen (personeel, infrastructuur), faculteit (beleidsplan, financiering, kwaliteit onderwijs). Via deze geëigende structuren worden alle geledingen op systematische wijze betrokken in de verdere kwaliteitszorg.

Ook aan de K.U.Leuven is een aantal aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie goed geredimeerd. De commissie wijst echter op de noodzaak om de bevindingen van de eigen kwaliteitszorg ook te implementeren. Tijdens het bezoek is immers gebleken dat een aantal punten die door de studenten werden gesignaleerd gekend is bij de opleidingsverantwoordelijken, maar niet werden geredimeerd of opgevolgd. De commissie vernoemt o.m. de piekbelasting van de studenten in het laatste jaar, de gebrekkige feedback van de stagerapporten en de eindverhandelingen en de sterk verschillende omvang van de stageopdracht van de stagemeesters. Zij moedigt de opleidingsverantwoordelijken aan om de bamahervormingen aan te grijpen om deze aandachtspunten krachtadig te remediëren.

De commissie heeft waardering voor de inspanningen van de directe opleidingsverantwoordelijken, maar vraagt aandacht bij de instellingen voor de beperkte omkadering.

5.3. Betrekken van medewerkers, studenten, alumni, beroepenveld

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van de medewerkers, studenten, alumni en beroepenveld voor beide instellingen als goed. De betrokkenheid van de studenten is uitstekend. Zij zijn vertegenwoordigd in de besluitvormingsorganen op alle niveaus en de commissie heeft de stellige indruk dat er door de opleidingen goed naar de studenten en assistenten wordt geluisterd. Aan de UGent kampt de opleiding nog steeds met de ondermaatse betrokkenheid van de gastdocenten uit andere faculteiten; dit is reeds eerder in dit rapport uitvoerig aan de orde gesteld.

De betrokkenheid van de alumni en het beroepenveld is eerder variabel. Hoewel beide instellingen middels de stages een uitstekend instrument in handen hebben om zowel de alumni als het beroepenveld zeer sterk te betrekken bij en de integreren in de opleiding, heeft de commissie vastgesteld dat aan beide instellingen de alumni en het beroepenveld niet op een structurele wijze zijn betrokken bij de bamahervormingen. Aan beide instellingen zijn er wel goede contacten, maar deze zijn eerder op ad hoc basis. De commissie roept de opleidingen op om de ervaringen en expertise van het beroepenveld en de alumni ten voordele te gebruiken bij toekomstige curriculumevaluaties en –herzieningen.

ONDERWERP 6: RESULTATEN

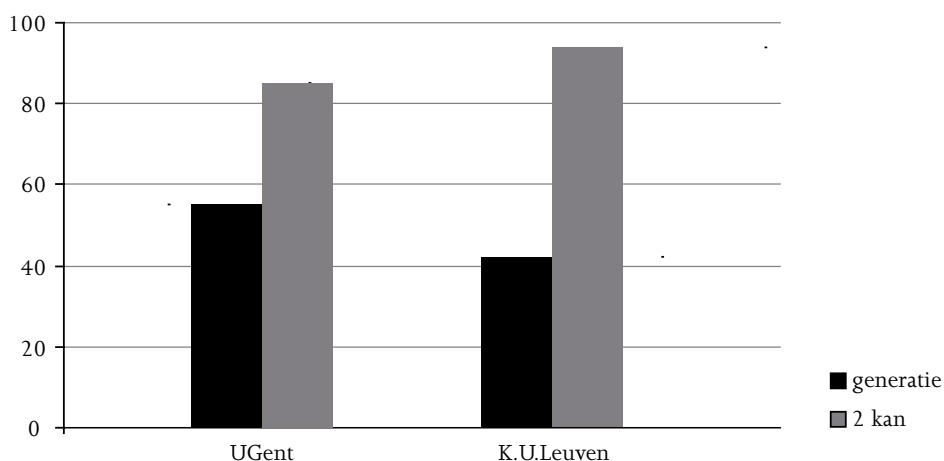
6.1. Gerealiseerd niveau

Het gerealiseerd niveau van de opleidingen logopedie en audiologie is aan beide instellingen zonder meer excellent. Zoals reeds aangehaald zijn de eindverhandelingen over het algemeen aan beide instellingen van een uitstekende kwaliteit. De commissie is zeer tevreden over de kwaliteit van de afgestudeerden. Zij heeft uitgebreid gesproken met de alumni van beide instellingen en heeft vastgesteld dat beide instellingen uitstekende logopedisten en audiologen afleveren, met een academische vorming, een kritische onderzoeksattitude en een bereidheid tot levenslang leren. Vrijwel alle afgestudeerden hebben zeer snel een passende betrekking gevonden. Zij zijn tewerkgesteld, naast de klinische sector, als docent of leraar, als orthopedagoog of als pedagogisch medewerker. Een aantal onder hen heeft inmiddels een eigen praktijk. Een aantal alumni bereidt een doctoraat voor. De commissie heeft vastgesteld dat de Vlaamse alumni ook zeer gegeerd zijn in het academisch onderzoek en onderwijs, zowel in binnen- als buitenland.

6.2. Onderwijsrendement

Het onderwijsrendement wordt door de commissie als excellent beoordeeld voor de opleidingen aan de UGent en voor de masteropleiding aan de K.U.Leuven. Het onderwijsrendement van de bacheloropleiding aan de K.U.Leuven wordt als goed beoordeeld.

Een schematisch overzicht van het onderwijsrendement van de generatiestudenten en van de tweede kandidatuur, uitgemiddeld over de voorbije 10 jaar, is weergegeven in Grafiek 1.

Grafiek 1: Onderwijsrendement van de generatiestudenten en de studenten in de tweede kandidatuur, uitgemiddeld over de voorbije 10 jaar.

Een analyse van de gemiddelde slaagpercentages in Grafiek 1 toont duidelijke verschillen tussen de beide instellingen. Aan de K.U.Leuven geschiedt een belangrijke 'selectie' in het eerste jaar, waar de generatiestudenten slechts een gemiddeld slaagpercentage van 42% halen. In de tweede kandidatuur is het gemiddelde slaagpercentage dan duidelijk hoger dan 90%. Aan de UGent is het slaagpercentage van de generatiestudenten 55% en het slaagpercentage in de tweede kandidatuur 85%. Beide instellingen hebben noch impliciet, noch expliciet streefcijfers voor het onderwijsrendement geformuleerd. De commissie is van oordeel dat een slaagpercentage van 42% voor de generatiestudenten aan de K.U.Leuven aan de lage kant is. De commissie heeft wel vastgesteld dat dit slaagpercentage de voorbije 2 academiejaren hoger ligt (zelfs 63% voor het academiejaar 2003-2004) en hoopt dat deze trend zich zal verderzetten.

De commissie merkt op dat de instellingen bijzonder weinig tot geen statistisch materiaal hebben over de studenten die hun studie hebben gestaakt. De commissie beveelt de instellingen aan om een uitvalanalyse te organiseren en de resultaten van deze analyse ten voordele te gebruiken voor een betere afstemming van de studiebegeleiding en abituriëntenvoorlichting op de effectieve noden van de studenten.

De gemiddelde studieduur is vrij constant en bedraagt ongeveer vier jaar en drie maanden voor de volledige opleiding in de logopedie en de audiologie. Er zijn weinig verschillen op dit punt tussen beide instellingen. De commissie beoordeelt dit als een goede gemiddelde studieduur. De gevolgen van de flexibilisering van het onderwijs op de gemiddelde studieduur kunnen op dit moment nog niet worden ingeschat.

Zeker in een Vlaams perspectief is de internationale studentenuitwisseling goed te noemen. Aan de UGent is de participatiegraad aan internationale uitwisselingsprogramma's ongeveer 20%, aan de K.U.Leuven ligt deze nog hoger en bereikt in sommige jaren 50%, met een streefcijfer van de opleiding om jaarlijks ten minste 20% van de doelgroep te laten participeren aan een van de verschillende mogelijkheden voor internationale uitwisseling.

ALGEMEEN BESLUIT

De kwaliteit van de Vlaamse academische opleidingen in de logopedie en audiologie is zeer goed. De commissie is van oordeel dat beide instellingen opleidingen aanbieden die op verschillende facetten internationaal voorbeeldstellend zijn: zowel het niveau en oriëntatie, de eisen van de academische gerichtheid en het gerealiseerd niveau worden voor alle opleidingen aan beide instellingen als excellent beoordeeld. De commissie wenst dan ook haar waardering uit te spreken over het academisch en wetenschappelijk gehalte van de opleidingen, de attitude van onderzoeksgerichtheid en kritische reflectie en de nauwe banden met het internationaal toonaangevend onderzoek. Ook de internationale studentenmobiliteit is – zeker in een Vlaams perspectief – goed te noemen. Verder heeft de commissie met genoeg vastgesteld dat concepten van begeleide zelfstudie en e-learning langzaam maar zeker binnensijpelen in de opleiding. Tenslotte merkt de commissie op dat deze nog jonge opleidingen belangrijke vooruitgang hebben geboekt sinds de eerste visitatie en dat een behoorlijk aantal van de pijnpunten die toen werden gesignaleerd succesvol is weggewerkt.

Uiteraard kunnen de opleidingen op een aantal punten nog verder verbeteren. Volgende opmerkingen moeten dan ook gezien worden tegen de achtergrond van de gunstige indruk van de commissie, en doen verder aan dit positief beeld geen afbreuk.

De belangrijkste aandachtspunten, die mutatis mutandis voor de beide opleidingen gelden zijn:

- De bamastructuur dient nog verder doordacht te worden: het bachelorprogramma, hoewel het geen professionele finaliteit heeft, moet wel degelijk worden beschouwd als een afzonderlijke opleiding. Deze bacheloropleiding dient dan ook te beschikken over duidelijke doelstellingen en eindtermen en wordt bij voorkeur afgesloten met een goed gedefinieerd bachelorproject. Deze eindtermen kunnen ook dienen als leidraad voor de verdere ontwikkeling van instrumenten voor studiemobiliteit en voor de ontwikkeling van schakel- en voorbereidingsprogramma's.
- De kwantiteit van het personeel is aan beide instellingen krap tot zelfs onvoldoende. De commissie dringt erop aan dat de nodige middelen worden vrijgemaakt om het personeelsbestand te vergroten en aan de UGent ook om de infrastructuur te moderniseren en uit te breiden.
- De aandacht voor professionele (klinische) vaardigheden mag niet verslappen; deze professionele vaardigheden moeten ingebed worden in het volledige curriculum en mogen niet volledig worden doorgeschoven naar de stages.
- De stage en de eindverhandeling (masterproef) zijn de twee essentiële onderdelen van het laatste jaar (masterjaar). Goede contacten en afspraken met de stagemesters zijn cruciaal, de studiebelasting in dit laatste jaar dient nauwgezet te worden gevolgd en er moet de nodige aandacht zijn om de studenten ook feedback te geven op hun stage en eindverhandeling.

IV. Vergelijkende tabel kwaliteitsaspecten

In de hierna volgende tabel wordt het oordeel van de commissie op de 6 onderwerpen van het accreditiekader en de onderliggende facetten weergegeven. Voor het toekennen van de scores heeft de commissie zich gebaseerd op de minimale eisen die aan een bachelor- of masteropleiding mogen worden gesteld, zoals beschreven in de Dublin descriptoren en vertaald naar de Vlaamse situatie in het structuurdecreet van het hoger onderwijs (2003) en het accreditiekader van de Nederlands-Vlaamse Accreditatie organisatie (2004). Bovendien heeft de visitatiecommissie een referentiekader opgesteld, waarin o.a. de domeinspecifieke eisen worden geëxpliciteerd en de eisen die aan de stage en de masterproef mogen worden gesteld. Het referentiekader van de commissie is beschreven in hoofdstuk II van deel 1 van dit visitatierapport.

De commissie wil er op wijzen dat de toegekende score per onderwerp of per facet een samenvatting inhoudt van een groter aantal aandachtspunten en criteria. Achter elk facet zitten dus diverse (zeer goede, goede en minder goede) aandachtspunten die meespelen in de beoordeling, hetgeen uiteraard duidelijker tot uiting komt in de tekst dan in de 'scoretabel'. Bij het toekennen van de scores heeft de commissie een gewogen gemiddelde gemaakt van haar beoordeling van deze aandachtspunten.

Vanzelfsprekend moeten de tabel en de daar in opgenomen scores gelezen en geïnterpreteerd worden in samenhang met de oordelen die in de tekst van het rapport zelf (de opleidingen in vergelijkend perspectief en de deelrapporten per instelling) gemaakt worden. Het is de bedoeling om, door de opleidingen naast elkaar te plaatsen, een beter zicht te geven op de diversiteit in kwaliteit.

Verklaring van de scores op de facetten (quaternaire schaal):

E : Excellent : 'best practice', kan (internationaal) als voorbeeld dienen voor andere opleidingen

G : Goed : de kwaliteit stijgt uit boven de basiskwaliteit

V : Voldoende : voldoet aan de basiseisen

OV : Onvoldoende : voldoet niet aan de minimumeisen

NVT : Niet van toepassing

Verklaring van de scores op de onderwerpen (binaire schaal):

+ : Voldoende : voldoet ten minste aan de minimumeisen voor basiskwaliteit; er is geen verdere schaalverdeling om verdere graden van excellentie aan te duiden.

- : Onvoldoende : voldoet niet aan de minimumeisen voor basiskwaliteit.

De scores hebben betrekking op zowel de bachelor- als de masteropleiding. Indien de bachelor- en masteropleidingen een verschillende score krijgen, wordt dit in de tabel weergegeven als B/M, waarbij B de score voor de bacheloropleiding is, en M de score voor de masteropleiding.

Het facet 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

Vergelijkende tabel van de scores op de onderwerpen en facetten (gerangschikt volgens het VLIR/VLHORA visitatieprotocol) per instelling (gerangschikt volgens de chronologie van de bezoeken)¹

Bezochte instelling:	UGent	K.U.Leuven
Onderwerp 1 : Doelstellingen van de opleiding	+	+
Facet 1.1 : Niveau en oriëntatie	E	E
Facet 1.2.: Domeinspecifieke eisen	E	E
Onderwerp 2 : Programma	+	+
Facet 2.1.: Relatie doelstelling en inhoud	E	E
Facet 2.2.: Eisen professionele en academische gerichtheid	G	E
Facet 2.3.: Samenhang van het programma	V/G ¹	G
Facet 2.4.: Studieomvang ²	OK	OK
Facet 2.5.: Studietijd	G	G/V ¹
Facet 2.6.: Afstemming vormgeving en inhoud	G	G/V ¹
Facet 2.7.: Beoordeling en toetsing	V/G ¹	G
Facet 2.8.: Masterproef	G	G
Facet 2.9.: Toelatingsvoorwaarden	G	G
Onderwerp 3 : Inzet van personeel	+	+
Facet 3.1.: Kwaliteit personeel	G	E
Facet 3.2.: Eisen professionele en academische gerichtheid	E	E
Facet 3.3.: Kwantiteit personeel	OV	V
Onderwerp 4 : Voorzieningen	+	+
Facet 4.1.: Materiële voorzieningen	V	G
Facet 4.2.: Studiebegeleiding	E	G
Onderwerp 5 : Interne kwaliteitszorg	+	+
Facet 5.1. : Evaluatie resultaten	G	V
Facet 5.2.: Maatregelen tot verbetering	G	V
Facet 5.3.: Betrekken van medewerkers, studenten, alumni, beroepenveld	G	G
Onderwerp 6: Resultaten	+	+
Facet 6.1.: Gerealiseerd niveau	E	E
Facet 6.2.: Onderwijsrendement	E	G/E ¹

¹ De scores hebben betrekking op zowel de bachelor- als de masteropleiding. Indien de bachelor- en masteropleidingen een verschillende score krijgen, wordt dit in de tabel weergegeven als B/M, waarbij B de score voor de bacheloropleiding is, en M de score voor de masteropleiding.

² Het facet 'studieomvang' wordt gescoord met 'OK', indien de opleiding voldoet aan de decretale eisen m.b.t. de studieomvang, uitgedrukt in studiepunten.

DEEL 2

OPLEIDINGSRAPPORTEN

Universiteit Gent

De opleiding Logopedische en Audiologische Wetenschappen

Bachelor en Master

Woord vooraf

De visitatiecommissie bezocht de universiteit Gent van 11 tot 13 april 2005. In het academiejaar 2004-2005 is de sequentiële overschakeling van de kandidatuur-licentie structuur naar de bachelor-master structuur gestart. Op het moment van de visitatie liep bijgevolg het eerste bachelorjaar (voor de eerste maal) en verder de uitdovende tweede kandidatuur en de uitdovende licenties. De ervaringen van de studenten in het eerste bachelorjaar zijn bijgevolg noodzakelijkerwijze fragmentarisch. Het masterprogramma loopt nog niet. Het zal ingevoerd worden in het academiejaar 2007-2008.

Ondanks deze beperkingen heeft de commissie een goed beeld gekregen van de opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen aan de Universiteit Gent¹. Het oordeel over het tweede en derde bachelorjaar is gebaseerd op de doelstellingen, eindtermen en programma's van de bacheloropleiding, de individuele doelstellingen en beschrijving van elk opleidingsonderdeel en – bij extrapolatie – op de feitelijke gegevens (syllabi, cursussen, handboeken, examenopgaven, slaagpercentages en rendementen) en de ervaringen van studenten en staf over de lopende kandidaatsopleiding. Het oordeel over de licentiaatsopleiding is gebaseerd op de lopende licentieprogramma's, de eindverhandelingen, de stages en de statistische gegevens m.b.t. studeerbaarheid en studierendementen. De masteropleiding is nog moeilijk in de totaliteit te beoordelen. Tot kort voor het bezoek van de commissie verkeerde de opleiding in onzekerheid over de duur van de masteropleiding. De Vlaamse regering heeft inmiddels aangekondigd dat de masteropleiding in de logopedische en audiologische wetenschappen een éénjarige opleiding zal zijn. De commissie heeft de ontwerpprogramma's van deze éénjarige masteropleiding grondig bestudeerd en heeft uitgebreid van gedachten gewisseld met de opleidingsverantwoordelijken over de doelstellingen en eindtermen van deze opleiding.

¹ De opleidingen, respectievelijk de bachelor- en masteropleiding logopedische en audiologische wetenschappen, zullen in het vervolg van dit rapport aangeduid worden als 'logopedie en audiologie'.

ONDERWERP 1 : DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Het zelfevaluatie-rapport beschrijft de doelstellingen van de bachelor- en masteropleiding logopedie en audiologie als volgt:

De opleiding tot master in de logopedische en audiologische wetenschappen stelt zich tot doel inzichten te verstrekken en te genereren over communicatie en communicatiestoornissen. Daarbij gaat de aandacht zowel uit naar communicatie in het algemeen als naar welbepaalde aspecten zoals stem, spraak, taal en gehoor. Zowel op bachelor- als op masterniveau is er een afstudeerrichting logopedie en een afstudeerrichting audiologie. In de afstudeerrichting logopedie richt men zich hoofdzakelijk op stoornissen qua stem, spraak en taal, in de afstudeerrichting audiologie op stoornissen van het gehoor.

In de bacheloropleiding wordt de basis gelegd die in de mastersopleiding tot de eindtermen moet leiden.

Masters in de logopedische en audiologische wetenschappen moeten in staat zijn om een belangrijke bijdrage te leveren tot het stellen van de diagnose. Ze zullen na hun vorming een goede kennis hebben over de aandoeningen die aanleiding geven tot stoornissen op het gebied van taal en spraak enerzijds en gehoor anderzijds, een goed inzicht hebben in de verschillende stoornissen op gebied van taal, spraak en gehoor en de technieken beheersen om bovenvermelde stoornissen op te sporen en te diagnosticeren. Ze zullen in staat zijn de diagnostische bevindingen te interpreteren en te koppelen aan een efficiënte behandeling, die kan worden bijgestuurd afhankelijk van de evolutie. Ze zullen dan ook een grondige kennis hebben over de verschillende methoden om spraak- taal en gehoorstoornissen te behandelen en om de beperkingen en handicaps die uit deze stoornissen resulteren op een adequate manier op te vangen. Ze zullen ook in staat zijn in samenspraak met het artsencorps een diagnostisch en therapeutisch bilan op te stellen bij personen met spraak-, taal- en gehoorstoornissen. Verder zal de master in de logopedie en audiologie na zijn vorming een voldoende basis hebben om wetenschappelijk onderzoek te verrichten in verband met logopedie en audiologie en aldus zelf nieuwe inzichten, diagnose- of behandelingstechnieken te genereren in overeenstemming met de recente internationale ontwikkelingen.

Om deze eindtermen te bereiken, is een brede multidisciplinaire ondersteunende vorming vereist met daaraan gekoppeld een degelijk praktijkonderricht en grondige kennis van de geëigende methodologie voor het uitvoeren van wetenschappelijk onderzoek.

1.1. Niveau en oriëntatie van de academische opleidingen logopedie en audiologie

De commissie beoordeelt het niveau en de oriëntatie van de academische opleidingen logopedie en audiologie als excellent. Zij is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken de lat zeer hoog hebben gelegd en duidelijk de ambitie hebben om als opleidingen logopedie en audiologie internationaal voorbeeldstellend te zijn. De commissie waardeert in deze de nadruk die de opleidingen leggen op een academische kritische reflectie van het eigen handelen. De opleidingen hebben een grote aandacht voor het beheersen van de algemene academische competenties en voor het beheersen van de wetenschappelijke competenties. Ook de aandacht voor de domeinspecifieke kennis, zowel in de logopedie als in de audiologie, is uitstekend. De commissie noteert hierbij dat verschillende docenten die betrokken zijn bij de opleidingen actief hebben meegewerkt aan het wettelijk kader dat de vereisten oplijst voor de beroepsuitoefening als logopedist en audioloog.

Studenten die een opleiding tot logopedist of audioloog wensen te volgen, hebben de keuze tussen een universitaire opleiding (academische bachelor, gevolgd door een academische master) en een opleiding aan een hogeschool (professionele bachelor). Laatstgenoemden hebben een rechtstreekse therapiebevoegdheid, de universitair opgeleide bachelors hebben dit nog niet en dienen eerst een masterprogramma af te werken. De commissie heeft vernomen dat er goede overlegstructuren bestaan tussen beide soorten opleidingen binnen de associatie van de Universiteit Gent met de hogescholen. De studenten die kiezen voor de universitaire opleiding hebben een duidelijk profiel voor ogen (brede wetenschappelijke basis, uitgebreidere beroepsmogelijkheden) en zijn van oordeel dat deze verwachtingen ook worden waargemaakt tijdens hun studie.

De commissie is echter wel van mening dat de doelstellingen, met name de algemene doelstellingen, te weinig geëxpliciteerd zijn en daardoor wellicht weinig formeel sturend kunnen werken op de inhoud en opbouw van het programma.

De doelstellingen, zoals weergegeven in het zelfevaluatie rapport, lijken de commissie vooral klinisch en academisch geïnspireerd te zijn. Er wordt weinig tot niets vermeld over de doelen met betrekking tot praktische vaardigheden en communicatievaardigheden. Tijdens de gesprekken met het bestuur en de docenten heeft de commissie echter met genoegen vastgesteld dat de algemene domeinspecifieke opleidingsdoelen zeer duidelijk en ondubbelzinnig vastliggen in de visie van de docenten en het opleidingsbestuur. De afgestudeerde bachelor is in deze visie een academisch gevormde logopedist of audioloog, met een sterk wetenschappelijke basis en een kritische attitude, die echter nog praktische ervaring mist en bijgevolg ook geen therapiebevoegdheid kan hebben. De masteropleiding voegt hier praktijkervaring en wetenschappelijk onderzoek aan toe.

De commissie wenst de opleidingsverantwoordelijken aan te moedigen om de opleidingsdoelen op een meer expliciete manier te formuleren en op schrift te stellen.

1.2. Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen als excellent. Voor de opleidingen audiologie en logopedie worden de meeste domeinspecifieke eisen uiteraard opgelijst in de Koninklijke Besluiten van de Belgische Regering², die de voorwaarden schetsen voor het verkrijgen van therapeutische bevoegdheid in de audiologie en logopedie en die de bijkomende voorwaarden schetsen voor het uitoefenen van het beroep van audiciens. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen logopedie en audiologie ruimschoots tegemoet komen aan de eisen die in deze Koninklijke Besluiten worden verwoord.

Bovendien heeft de commissie vastgesteld dat de opleidingen uitstekend zijn geprofileerd ten opzichte van binnenlandse en buitenlandse opleidingen en getuigen van een scherpe visie op het beroep. Een aantal Europese landen beschikt nog niet over een universitaire opleiding in de logopedie en de audiologie. In de landen waar deze opleiding wel bestaat op universitair niveau, worden de doelstellingen over het algemeen volgens de commissie toch eerder praktisch en/of klinisch ingevuld en wordt vaak niet dergelijke diepgaande wetenschappelijke onderbouw geboden als aan de UGent.

De commissie is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken een goed overzicht hebben van de internationale ontwikkelingen in de discipline en zijn aangesloten bij verschillende internationale organisaties. De commissie suggereert om het programma van EFAS (European Federation of Audiological Societies) mede in overweging te nemen.

Algemene conclusie bij onderwerp 1 : doelstellingen van de opleiding

De commissie heeft een hoge waardering voor de doelstellingen, het opleidingsprofiel en de domeinspecifieke eisen van de opleidingen logopedie en audiologie. Zij is van mening dat de opleidingen de lat zeer hoog hebben gelegd, en zich bijgevolg duidelijk onderscheiden van de parallele professionele opleiding. De opleidingen zijn in de visie van de commissie zonder meer internationaal voorbeeldstellend. De bacheloropleiding leidt op tot sterk wetenschappelijk gevormde logopedisten en audiologen zonder therapiebevoegdheid. De masteropleiding voegt hier de praktische beroepsvaardigheden, onderzoeksvaardigheden en de therapiebevoegdheid aan toe. De commissie wenst de opleidingsverantwoordelijken aan te moedigen om de opleidingsdoelen op een meer expliciete manier te formuleren en op schrift te stellen.

² KB 20 oktober 1994, logopedie en KB 4 juli 2004, audiologie.

ONDERWERP 2 : PROGRAMMA

Beschrijving van het uitdovende kandidatuur – licentieprogramma³

Op aanbeveling van de vorige visitatiecommissie werd de truncus communis in het kandidatuur-licentieprogramma gereduceerd van 3 naar 2 jaar. De kandidaturen bestaan bijgevolg uit gemeenschappelijke opleidingsonderdelen, waarbij in de eerste kandidatuur de nadruk ligt op algemene en exact wetenschappelijke opleidingsonderdelen en in de tweede kandidatuur op biomedische en psychologische opleidingsonderdelen. Twee nieuwe opleidingsonderdelen werden ingevoerd na de vorige visitatie: 'basisbegrippen logopedie en audiologie' in de eerste kandidatuur, en 'Eigen stem- en spraakvorming I en II' in beide kandidaturen. Een aantal opleidingsonderdelen werden gereduceerd in omvang, bijvoorbeeld het opleidingsonderdeel fysiologie en chemie. De chronologische ordening en onderlinge afstemming van een aantal opleidingsonderdelen werd verbeterd.

De licentiebovenbouw werd grondig gewijzigd met een sterk doorgevoerde splitsing van de twee zwaartepunten audiologie en logopedie. Niettemin werd ook hier nog steeds een truncus communis voorzien om de intrinsieke samenhang tussen de twee disciplines te behouden. Een overzicht van het huidige licentieprogramma is weergegeven in Tabel 1.

TRUNCUS COMMUNIS						SPECIALISATIE
jaar	Exact wetenschappelijk (chemie, fysica, wiskunde)	Biomedisch (anatomie, fysiologie, genetica, neurologie, pediatrie, geriatrie, psychomotoriek, ...)	Psychologie, pedagogiek (pedagogiek, psychologie, onderwijskunde, orthopedagogiek, ontwikkelingspsychologie, ...)	Stage en eind-verhandeling	Algemene logopedie en audiologie	Afstudeer-richting - Logopedie - Audiologie
LIC 1	3+5=8	3+5+4+3=15	-	11	3+3=6	20
LIC 2		3	3	12+9=21	3+3+5=11	22
TOT.	8	18	3	32	17	42

Tabel 1: Overzicht van het licentieprogramma logopedie en audiologie aan de Universiteit Gent.

³ Ten tijde van de visitatie liep alleen nog de tweede kandidatuur en de licenties.

Beschrijving van het bachelorprogramma

De bacheloropleiding in de logopedische en audiologische wetenschappen heeft twee afstudeerrichtingen: logopedie en audiologie. Het eerste bachelorjaar is gemeenschappelijk en bestaat volledig uit verplichte opleidingsonderdelen. Ook het tweede bachelorjaar bestaat volledig uit verplichte opleidingsonderdelen, maar de studenten kiezen in dit jaar hun afstudeerrichting. De studenten volgen 23 studiepunten gemeenschappelijke opleidingsonderdelen en 37 studiepunten uit één van de twee afstudeerblokken. In het derde bachelorjaar zijn 25 studiepunten voorzien voor gemeenschappelijke opleidingsonderdelen en 35 studiepunten voor de afstudeerrichting, waarvan 8 studiepunten worden uitgetrokken voor de stage. Ook in het derde bachelorjaar zijn geen keuzeopleidingsonderdelen voorzien.

Een schematisch overzicht van het bachelorprogramma aan de UGent wordt gepresenteerd in Tabel 2.

TRUNCUS COMMUNIS						SPECIALISATIE
jaar	Exact wetenschappelijk (chemie, fysica, wiskunde)	Biomedisch (anatomie, fysiologie, genetica, neurologie, pediatrie, geriatrie, psychomotoriek, ...)	Psychologie, pedagogiek (pedagogiek, psychologie, onderwijskunde, orthopedagogiek, ontwikkelingspsychologie, ...)	Wijsgerig -historisch	Algemene logopedie en audiologie	Afstudeer-richting - Logopedie - Audiologie
BA 1	4+7=11	5+5+7=17	3+3+3=9	3+4=7	12+4=16	-
BA 2	3 ⁴	3+3+3+4=13	3+4=7	-	-	37
BA 3	3	3+3+3=9	3	-	7+3 ⁵ =10	27+8 ⁶ =35
TOT.	17	39	19	7	26	72

Tabel 2: Overzicht van het bachelorprogramma logopedie en audiologie aan de Universiteit Gent.

⁴ Fysica van de spraak, stem en gehoor

⁵ Methoden van wetenschappelijk onderzoek in de logopedie en audiologie

⁶ Stage

Beschrijving van het masterprogramma

Ten tijde van het schrijven van het zelfevaluatierapport was het masterprogramma nog niet definitief goedgekeurd door de academische overheid. De masteropleiding voor de academische bachelors wordt gekenmerkt door een opleiding van 60 studiepunten, waarvan 20 studiepunten zijn voorbehouden voor de stage, 20 voor de eindverhandeling (masterproef) en 20 voor vakspecifieke opleidingsonderdelen. Bij de masteropleiding voor de professionele bachelors wordt het pakket van 20 studiepunten voor de stage vervangen door pediatrie en neuropediatrie, gerontologie en geriatrie, medische genetica, onderwijskunde en pathologie van stem-, spraak-, gehoor- en evenwichtsorganen. Daarnaast zullen de professionele bachelors een schakelprogramma van 60 studiepunten moeten volgen, waarin zij volgende opleidingsonderdelen volgen: anatomie van het centrale zenuwstelsel; chemie en inleiding tot de biochemie; capita selecta van de fysiologie; anatomie en fysiologie van gehoor, spraak en evenwichtsorganen en craniale zenuwen; fysica van stem, spraak en gehoor; beginselen van de menselijke anatomie, weefselleer en celleer; methodologie van het wetenschappelijk onderzoek en tenslotte statistiek.

2.1. Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma als goed, zowel voor de bachelor- als voor de masteropleiding : het programma is een adequate concretisering van de doelstellingen van de opleidingen. Het programma is voldoende breed en gediversifieerd om de studenten de mogelijkheid te bieden om de geformuleerde doelstellingen te halen.

Bachelorprogramma

De commissie heeft de vakinhouden en de ECTS-fiches van de verschillende opleidingsonderdelen grondig bestudeerd en komt tot het globaal oordeel dat het programma de doelstellingen zeer goed realiseert. Voor de domeinspecifieke opleidingsonderdelen is in de visie van de commissie een 'excellent' op zijn plaats: de opleidingsonderdelen in de logopedie en audiologie zorgen voor een diepgaande vakkennis (eerste jaren) en kritische attitude en zelfreflectie (hogere jaren).

Masterprogramma

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma voor de masteropleiding als excellent. Er is in het programma een grote aandacht voor wetenschappelijk onderzoek en voor toegepast onderzoek. Hiermede komt de opleiding de ambitieuze doelstelling van een kritische en academisch wetenschappelijke onderzoeksattitude na, wat door de commissie sterk wordt gewaardeerd.

Er is aandacht voor interdisciplinariteit, bijvoorbeeld door het INTERDIS project, waarbij de studenten in kleine groepen intensief worden ingeschakeld in een interdisciplinaire werkgroep van zorgverstrekkers en artsen. Sommige studenten volgen een vrij intensief pakket, andere studenten kiezen echter het minimumpakket van enkele uren. De commissie suggereert om het verplichte aandeel van het INTERDIS project te verhogen tot minstens een halve week.

2.2. Academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt de academische gerichtheid van het bachelor- en masterprogramma als goed. Beide programma's besteden een ruime aandacht aan kennisontwikkeling en de studenten krijgen hun onderricht in een omgeving waar het wetenschappelijk onderzoek hoog in het vaandel staat. De recente ontwikkelingen in de wetenschap worden goed vertaald in de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen.

Waar de aandacht voor kennisontwikkeling en recente ontwikkelingen in het vakgebied in de bacheloropleiding zonder meer uitstekend is, zou de aandacht voor klinische vaardigheden in het oordeel van de commissie nog wat kunnen worden verhoogd. Enerzijds heeft de opleiding gekozen voor een verschuiving van de stages naar de masteropleiding (slechts 100 van de 600 uren stage worden georganiseerd in de bacheloropleiding), anderzijds wordt de opleiding geconfronteerd met een wat gebrekkige uitrusting voor het verstrekken van praktische oefeningen. De commissie heeft met tevredenheid vastgesteld dat de meerderheid van de domeinspecifieke opleidingsonderdelen gepaard gaan met een blok van praktische oefeningen, maar zij is van oordeel dat het inoefenen van de praktische vaardigheden nog verhoogd dient te worden.

Er is een sterk verhoogde aandacht voor de onderzoeksvaardigheden en klinische vaardigheden in het masterprogramma. Dit wordt door de commissie zeer gewaardeerd.

De commissie mist aandacht voor de organisatie van de gezondheidszorg. Studenten en alumni getuigen dat zij onvoldoende zijn voorbereid op het starten van een (zelfstandige) praktijk en dat zij onvoldoende kennis hebben van de administratieve procedures van de gezondheidszorg. De commissie suggereert dat een dergelijk opleidingsonderdeel zou worden aangeboden.

Daarnaast stelt de commissie voor om ook een opleidingsonderdeel in te voeren omtrent (diagnostische) gesprekstechnieken en communicatievaardigheden. De commissie verwijst naar een aantal opleidingen in de geneeskunde, waar de studenten in de vorm van een rollenspel leren om een vraaggesprek met een patiënt aan te gaan. Het gebrek aan training in dergelijke vaardigheden werd door de studenten en de alumni als een gemis gesignaleerd en de commissie wenst het belang van een goede basisvorming in deze te benadrukken.

2.3. De samenhang van het programma

De commissie beoordeelt de samenhang van de programma's als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de masteropleiding. De opleidingsonderdelen vormen een voldoende brede basis, maar zijn, met name in de bacheloropleiding, inhoudelijk onvoldoende op elkaar afgestemd.

De opleiding heeft gekozen voor een gemeenschappelijk programma in het eerste bachelorjaar, waarna de studenten vanaf het tweede jaar een keuze moeten maken tussen de afstudeerrichting logopedie of de afstudeerrichting audiologie. De opleiding argumenteert dat beide disciplines de laatste jaren sterk zijn geëxpandeerd, waardoor een dergelijke vroege keuze van de studenten zich opdringt. De commissie heeft begrip voor deze keuze, maar is bezorgd dat de studenten na het eerste jaar onvoldoende inzicht hebben in beide disciplines om een weloverwogen keuze te maken. Zij suggereert daarom dat een kijkstage van enkele tientallen uren op het einde van het eerste bachelorjaar wordt ingevoerd die betrekking heeft op beide disciplines, om de studenten te helpen bij het maken van hun keuze.

De afstemming tussen de wetenschappelijke basisopleidingsonderdelen en de domeinspecifieke vervolgopleidingsonderdelen is nog voor verbetering vatbaar en ook de onderlinge afstemming van de psychologische en pedagogische opleidingsonderdelen dient, zoals reeds opgemerkt, verder verbeterd te worden.

Bepaalde opleidingsonderdelen uit de exacte wetenschappen zijn volgens de commissie onvoldoende op elkaar afgestemd. De commissie heeft een zekere kritiek op het opleidingsonderdeel chemie, dat nog te veel is opgevat als een basiscursus chemie vanuit het standpunt van een exacte wetenschapper. Zij erkent dat de inhoud en het gewicht van de cursus chemie de voorbije jaren reeds behoorlijk is verminderd, maar is van oordeel dat het proces om dit opleidingsonderdeel meer domeinspecifiek toe te snijden op de logopedie en de audiologie dient te worden gerealiseerd. Dit geldt in meer of mindere mate ook voor de opleidingsonderdelen fysica, fysiologie, gerontologie en geriatrie, wijsbegeerte, psychologie en pedagogiek.

Wat de psychologische en pedagogische opleidingsonderdelen betreft, is de commissie teleurgesteld in de geringe betrokkenheid van de docenten uit de faculteit psychologie en pedagogische wetenschappen met de opleidingen logopedie en audiologie. De commissie heeft vastgesteld dat deze ontoereikende betrokkenheid⁷ leidt tot onvoldoende overleg om de opleidingsonderdelen horizontaal en verticaal op elkaar af te stemmen. De studenten signaleren dan ook een redelijk grote overlap tussen de inhoud van de verschillende psychologische en pedagogische opleidingsonderdelen en een gebrekkige afstemming op de logopedische/audiologische opleidingsonderdelen. De commissie betreurt dit en roept op tot interdisciplinair overleg.

⁷ Geen van deze docenten kon aanwezig zijn tijdens de gesprekken van de visitatiecommissie; de commissie heeft vernomen dat deze docenten ook structureel afwezig zijn op de deliberaties van de opleiding logopedie en audiologie.

Ook de afstemming tussen het algemeen inleidend opleidingsonderdeel in de natuurkunde en de gespecialiseerde opleidingsonderdelen in de audiologie dient te worden verdergezet: de commissie suggereert dat bepaalde algemene themata met betrekking tot de fysica van het geluid worden verschoven naar het algemeen opleidingsonderdeel, waardoor de overlap wordt verkleind en de audiologische opleidingsonderdelen zich meer kunnen toespitsen op de domeinspecifieke aspecten. De commissie merkt op dat door een betere afstemming van de opleidingsonderdelen bovendien een aanzienlijke tijdswinst kan worden gerealiseerd.

De commissie wenst deze aanbeveling ook in meer algemene bewoordingen te formuleren: de wetenschappelijke basisopleidingsonderdelen en de psychosociale en pedagogische opleidingsonderdelen zouden meer de link kunnen leggen met de disciplines audiologie en logopedie; dit zou bovendien de studenten toelaten beter de relevantie van deze opleidingsonderdelen te kunnen inschatten, wat de motivatie van de studenten zou kunnen verhogen.

De commissie heeft geconstateerd dat het aanbod aan keuzeopleidingsonderdelen minimaal (logopedie) tot onbestaand (audiologie) is. De commissie heeft vernomen dat dit een expliciete keuze is van de opleidingsverantwoordelijken, die argumenteren dat een bachelorprogramma van 3 jaar en een masterprogramma van 1 jaar weinig tot geen ruimte laat voor verdere vrije keuzemogelijkheden voor de studenten. Als bijkomende argumentatie worden bovendien de beperkte structurele omkadering aangehaald (zie 3.3). De commissie kan begrijpen dat in de huidige omstandigheden een uitgebreid keuze-aanbod niet kan worden gerealiseerd, maar vindt de afwezigheid van keuzeopleidingsonderdelen toch een gemis. Zij geeft de opleiding ter overweging om te onderzoeken of niet een aantal vrije keuzeopleidingsonderdelen in het programma kan worden ingebouwd. Zij geeft bovendien ter overweging om de vrije keuze in de afzonderlijke opleidingsonderdelen te verhogen; dit kan o.a. worden verwezenlijkt door een geschikte keuze van de studievormen (zie ook 2.6).

2.4. Studieomvang

De kandidatuursopleiding en de licentieopleiding omvatten beide 120 studiepunten. De nieuwe opleidingen voldoen aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang: de driejarige bacheloropleiding omvat 180 studiepunten, de masteropleiding omvat 60 studiepunten.

2.5. Studietijd

De commissie heeft gemengde signalen opgevangen met betrekking tot de studeerbaarheid van het programma. De verschillende programmahervormingen die de voorbije 8 jaar zijn doorgevoerd liggen hieraan wellicht ten grondslag. De studenten en alumni die de commissie heeft bevestigd hebben hierdoor immers allen een ander programma gevolgd.

Uit een retrospectieve bevraging van de studenten, die de opleiding op het einde van vorig academiejaar organiseerde, bleek dat de eerste kandidatuur vrij licht uitviel (-12% t.o.v. de begrote studietijd) en de eerste en tweede licentie zeer zwaar uitvielen (respectievelijk +45% en +16% t.o.v. de begrote studietijd). Belangrijke uitschieters waren in de eerste kandidatuur 'wijsbegeerte, ethiek en geschiedenis van de zorgverstrekking' (-46%) en 'basisbegrippen logopedie en audiologie' (-36%). In de licenties werden vooral de stages als zeer belastend ervaren (+87% voor de eerste licentie en +69% voor de tweede licentie) en in de eerste licentie ook nog de opleidingsonderdelen 'begrippen van pathologie van spraak en stem' (+89%) en 'fysica i.v.m. spraak, stem en gehoor' (+85%).

Uit de gesprekken met de studenten en alumni komt een ander beeld naar voren. De studenten ervaren vooral het eerste bachelorjaar als zwaar. Zij geven hiervoor vooral de concentratie van de wetenschappelijke opleidingsonderdelen in het eerste semester van het eerste jaar als belangrijke reden aan⁸. De commissie meent dat een betere afstemming van de wetenschappelijke opleidingsonderdelen tot studieverlichting zou kunnen leiden. De retrospectieve bevraging kon over het eerste bachelorjaar en het semestersysteem uiteraard geen gegevens genereren. Wellicht speelt hier ook de hunker naar meer vakspecifieke opleidingsonderdelen in het eerste semester van het eerste bachelorjaar.

De commissie besluit hieruit dat de cijfers van de retrospectieve studentenbevraging met de nodige voorzichtigheid moeten worden geïnterpreteerd en stelt dat objectief meetbare studietijd en subjectief ervaren studiebelasting niet noodzakelijk hetzelfde signaal geven.

De commissie beveelt aan om – zeker nu het nieuwe bamaprogramma sequentieel wordt ingevoerd – zowel de studietijd (via studietijdmetingen) als de studiebelasting (via feedback van de studenten in bijvoorbeeld de focusgroepen) op de voet te volgen en de nieuwe curricula indien nodig snel aan te passen.

2.6. Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt de afstemming tussen de vormgeving en inhoud van het programma voor beide opleidingen als goed. Het didactisch concept sluit goed aan bij de algemene doelstellingen van de opleidingen.

De meest gebruikte werkvormen zijn hoorcolleges, werkcolleges of oefeningensessies, en practica. De commissie komt tot de bevinding dat de opleidingen logopedie en audiologie van de Universiteit Gent hoofdzakelijk de traditionele werkvormen van hoorcolleges en seminaries hanteren, maar waardeert het feit dat deze werkvormen met veel zorg omringd zijn. De overgrote meerderheid van de opleidingsonderdelen wordt ingericht voor de specifieke doelgroep van de studenten logopedie en audiologie. De groepen studenten zijn hierdoor in de meeste gevallen voldoende klein.

⁸ Met ingang van het lopende academiejaar heeft de opleiding logopedie en audiologie het instellingsbrede semestersysteem ingevoerd, ter vervanging van het jaarsysteem.

De commissie beveelt aan dat de opleidingen duidelijker de motivering voor een bepaalde werkvorm naar de studenten zouden communiceren. Het eerste bachelorjaar heeft bijvoorbeeld kennisoverdracht als een belangrijke doelstelling. De opleidingsverantwoordelijken zijn van oordeel dat in het beperkte tijds kader een hoorcollege de meeste efficiënte werkvorm is om deze doelstelling te realiseren. De commissie adviseert dat deze doelstellingen duidelijk aan de studenten worden meegedeeld.

Dit geldt a fortiori voor de practica. De opleidingen concipiëren de practica niet als een manier om de studenten ver doorgedreven beroepsvaardigheden bij te brengen (die doelstelling hoort bij de stages), maar eerder om een aantal aspecten van de theorie op een exemplarische wijze te illustreren. De commissie heeft echter de indruk dat de studenten een ander verwachtingspatroon hebben bij deze praktische oefeningen. Ook hier adviseert de commissie om het onderscheid tussen de doelstellingen van de stages en de practica goed aan de studenten te communiceren.

Ondanks het globaal positief oordeel, merkt de commissie toch op dat de traditionele werkvormen niet altijd appelleren aan het kritische verweer en de zelfreflectie. De commissie beveelt dan ook een functioneel gebruik van activerende werkvormen aan, bij voorkeur reeds vanaf het eerste jaar, en moedigt daarenboven het toenemend gebruik van e-learning aan.

De leermiddelen zijn over het algemeen van goede kwaliteit. Voor sommige opleidingsonderdelen worden de cursussen echter veel te laat ter beschikking gesteld van de studenten. Een groot aantal van de studenten waarmee de commissie heeft gesproken ervaart dit – terecht – als een probleem. Sommige cursussen ogen wat onverzorgd en missen een uniforme lay-out en/of een inhoudsopgave. De commissie moedigt de docenten aan om meer zorg te besteden aan het studiemateriaal en dringt aan op een grotere redactionele ondersteuning.

Het gebruik van het elektronisch leerplatform is nog in grote mate afhankelijk van het initiatief van de individuele docenten. Nochtans is de commissie van oordeel dat het elektronisch leerplatform een aantal interessante mogelijkheden biedt, waaronder diagnostische toetsen en discussiefora. Ook voor het inleveren en becommentariëren van de stageverslagen lijkt het elektronisch leerplatform een zeer geschikt medium.

2.7. Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt de examinering als voldoende voor de bacheloropleiding en als goed voor de huidige licentieopleiding.

De commissie heeft een veelheid aan examenopgaven ingekeken en heeft hierover uitgebreid van gedachten gewisseld met de docenten en de studenten. In het algemeen zijn de studenten tevreden over de examinering en getuigen zij dat zij fair worden bevroegd en gequoteerd. Desalniettemin is de commissie van oordeel dat een groot aantal examens van de bacheloropleiding nog te zeer gericht zijn op kennisreproductie, en te weinig op de toepassing van en het inzicht in de leerstof. Daarenboven geven de docenten aan dat onder druk van het nieuwe semestersysteem vaker de toevlucht wordt gezocht naar meerkeuzevragen en schriftelijke examens. Dit is volgens de commissie niet in overeenstemming met de leerdoelen die de opleiding zich heeft gesteld en raakt bijgevolg aan de validiteit van de toetsing.

In een aantal concrete gevallen is de examinering duidelijk niet adequaat. De commissie denkt hierbij aan het opleidingsonderdeel ‘wijsbegeerte, ethiek en geschiedenis van de zorgverstrekking’, waar een aanzienlijk gedeelte van het examen bestaat uit een meerkeuze vragenlijst, die alleen encyclopedische feitelijkheden bevroegt. De commissie vindt dit een gemiste kans; immers uitgerekend een filosofisch opleidingsonderdeel zou de studenten moeten aanzetten tot een kritische reflectie.

De commissie is verder van oordeel dat de examens steeds de volledige leerstof moeten bevragen. Zij is bijgevolg geen voorstander van examenvormen waarbij slechts één vraag wordt gesteld, zelfs indien deze wordt aangevuld met een aantal bijvraagjes.

De examinering in het licentieprogramma is goed en is meer gericht op toepassing en inzicht. De commissie heeft waardering voor de examenvormen die opgebouwd zijn rond een concrete casus. Bovendien worden in het licentieprogramma ook meer alternatieve examenvormen gehanteerd, zoals projectwerking en presentaties. De commissie dringt erop aan dat deze goede variatie in examenvormen wordt behouden in het toekomstige masterprogramma.

2.8. Masterproef en stage

2.8.1. Stage

De stage in de huidige kandidatuur-licentie structuur is volledig geconcentreerd in de tweede cyclus, gespreid over de beide licentie jaren. In overeenstemming met de KB's van 20 oktober 1994 en 4 juli 2004 omvat de stage minimaal 600 uren. De stage in de eerste licentie omvat 15 uren stageseminarie en een eigenlijke stage van minstens 240 uren en weegt 11 studiepunten, waardoor het binnen dit jaar als zwaarste opleidingsonderdeel doorweegt. De stage in de tweede licentie omvat minstens 360 uren en weegt 12 studiepunten.

In de nieuwe bamastructuur zal de stage eveneens over twee studie jaren lopen maar er is een verschuiving qua gewicht en plaats. De stage zal aanvangen in het derde jaar bachelor en omvat een stageseminarie (15 uren) en 100 uren effectieve stage met een gewicht van 8 studiepunten. De overige 500 stage-uren worden geconcentreerd in de masteropleiding met een gewicht van 20 studiepunten.

De commissie respecteert de keuze van de faculteit om de stage vooral te concentreren in de masteropleiding en is van oordeel dat deze organisatie conformeert aan de gestelde doelstellingen van de bachelor- en masteropleiding.

Zowel de stagemeesters als de studenten pleiten voor een blokstage⁹, waarbij de studenten volledige werkweken meedraaien in de (klinische) praktijk, ter vervanging van het huidige systeem, waarbij één dag of twee dagen per week stage wordt gelopen. De commissie sluit zich volledig aan bij dit verzoek en argumenteert dat een blokstage de integratie van de stagiair in het team zal bevorderen en bovendien de studenten toelaat zich beter te verdiepen in de casussen waarmee zij geconfronteerd worden. Daarenboven stelt zich in het huidige systeem van 2 stagedagen per week, afgewisseld met colleges, frequent het probleem dat de studenten de theoretische kennis die zij nodig hebben tijdens hun stage nog niet hebben gekregen; ook voor dit probleem kan een goed geplaatste blokstage de oplossing bieden.

De commissie heeft vastgesteld dat de stageplaatsen momenteel vrijwel exclusief zijn georiënteerd in de klinische sector, met hierin nog een grote nadruk op diagnostiek en therapie van kinderen. Niet alleen is de commissie de mening toegedaan dat er een grotere variatie in patiënten zou moeten komen, daarnaast is zij van oordeel dat ook niet-klinische stageplaatsen zouden moeten worden aangeboden. De commissie denkt hierbij o.a. aan de industriële audiologie, taal- en spraaktechnologie en diensten voor preventie en veiligheid op het werk. De opleidingsverantwoordelijken onderhouden actieve contacten en onderhandelingen met verschillende werkgevers op deze terreinen en hebben naar eigen zeggen goede hoop dat met een aantal van deze contacten in de nabije toekomst overeenkomsten zullen

⁹ Met 'blokstage' wordt in deze context bedoeld: een stageperiode waarin de student dagelijks stage loopt in aaneensluitende werkweken; een stage georganiseerd in één coherent blok.

gesloten kunnen worden met betrekking tot stageplaatsen. De commissie moedigt deze initiatieven sterk aan.

Daarnaast moet de stage ook een goede en brede representatie van het beroepenveld zijn. De commissie dringt aan op (het behoud van) het aanbieden van ten minste 2 duidelijk onderscheiden stageplaatsen per student, waarbij gezorgd wordt voor voldoende variatie in de onderwerpen.

De commissie heeft waardering voor de nauwe contacten die de opleidingsverantwoordelijken onderhouden met de stagemeesters. Zij heeft tijdens de visitatie met een aantal stagemeesters gesproken en heeft een positief oordeel over de inzet en betrokkenheid van de stagemeesters. Er is voldoende en objectieve feedback naar de opleiding en de beoordeling van de stages is fair.

De stagemeesters getuigen dat – hoewel de studenten van de universiteit met een lichte achterstand in praktische vaardigheden t.o.v. de hogeschoolstudenten hun stage aanvatten – zij reeds na enkele weken een gelijk niveau van praktische vaardigheden bereiken. De universitaire stagiaires voegen hier echter een meer kritische attitude en onderzoeksdrang aan toe.

2.8.2. Masterproef

De opleiding tot master in de logopedische en audiologische wetenschappen wordt afgesloten met een masterproef (in het huidige systeem en tot en met academiejaar 2006-2007 nog de licentieverhandeling). Deze masterproef heeft een gewicht van 20 studiepunten (licentieverhandeling: 9 studiepunten) in het laatste jaar van de opleiding.

De opleiding heeft ervoor geopteerd om de studenten hun resultaten te laten publiceren in de vorm van een wetenschappelijk artikel. De eindverhandelingen zijn hierdoor vrij beperkt in omvang (10 – 20 bladzijden).

De beoordeling van de masterproef/licentieverhandeling omvat twee luiken. Enerzijds is er een beoordeling op basis van het ingediende werk. Deze beoordeling, goed voor 3/4 van de punten gebeurt door de promotor en twee lezers. Anderzijds stelt elke student zijn thesis ook openbaar voor. Deze openbare voorstelling, goed voor 1/4 van de punten, gebeurt in de vorm van een presentatie (beperkt tot 10 minuten) gevolgd door vraagstelling door de jury (5 min. per student). Op deze openbare verdediging worden niet alleen alle collega's van de opleiding, maar ook de stagemeesters en collega's uit het beroepenveld uitgenodigd.

De commissie waardeert het toegenomen gewicht dat aan de masterproef wordt toegekend in het masterprogramma. De opleiding heeft hierbij gekozen voor een gewicht van 20 studiepunten, wat hoger is dan het decretaal minimum van 15 studiepunten. De commissie heeft verder een positief oordeel over de presentatie- en evaluatieprocedure van de eindverhandeling.

De commissie heeft een groot aantal eindverhandelingen grondig bestudeerd tijdens haar voorbereiding op het eigenlijke bezoek. Zij komt tot het algemene oordeel dat de eindverhandelingen een goed inzicht geven in het wetenschappelijk onderzoek. Zij geeft de suggestie dat de opleidingsverantwoordelijken actief de minimumnorm voor een eindverhandeling of masterproef goed blijven bewaken.

In een aantal gevallen is de eindverhandeling beperkt tot een loutere literatuurstudie. Tijdens de gesprekken met studenten en docenten is gebleken dat dit vooral het geval is voor die studenten die hebben gekozen voor een buitenlandse stage in het kader van een Erasmusuitwisseling. De commissie heeft bijgevolg enig begrip voor de praktische moeilijkheden voor het uitvoeren van veldwerk en experimenten in dergelijke gevallen, maar zou toch willen pleiten voor een zo groot mogelijke uniformisering van de eindverhandeling/masterproef. Zij beveelt de opleiding aan om te onderzoeken op welke wijze ook voor deze studenten een luik van exploratief onderzoek of veldwerk aan de eindverhandeling kan worden gekoppeld.

De commissie heeft tenslotte de indruk dat de eindverhandeling vrij sterk is voorgestructureerd, waardoor de eigen inbreng van de studenten vrij moeilijk te beoordelen is. Zij is voorstander van de mogelijkheid tot meer persoonlijke vrijheid voor de studenten bij het uitvoeren van hun semi-zelfstandig onderzoek.

2.9. Toelatingsvoorwaarden

De formele toelatingsvoorwaarden voor de bachelor in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen zijn:

- rechtstreeks toegankelijk via secundair onderwijs;
- toegankelijk met studieduurverkorting voor bachelor(s) in Geneeskunde, Tandheelkunde, Revalidatiewetenschappen en Kinesithérapie, Biomedische Wetenschappen, Lichamelijke Opvoeding en Bewegingswetenschappen, Psychologie, Pedagogiek.

De Master in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen afstudeerrichting Logopedie is:

- rechtstreeks toegankelijk via bachelor in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen, afstudeerrichting Logopedie;
- na schakelprogramma toegankelijk via professionele bachelors Logopedie en Audiologie, afstudeerrichting Logopedie.

Master in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen, afstudeerrichting Audiologie is:

- rechtstreeks toegankelijk via bachelor in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen, afstudeerrichting Audiologie;
- na schakelprogramma toegankelijk via professionele bachelors Logopedie en Audiologie, afstudeerrichting Audiologie.

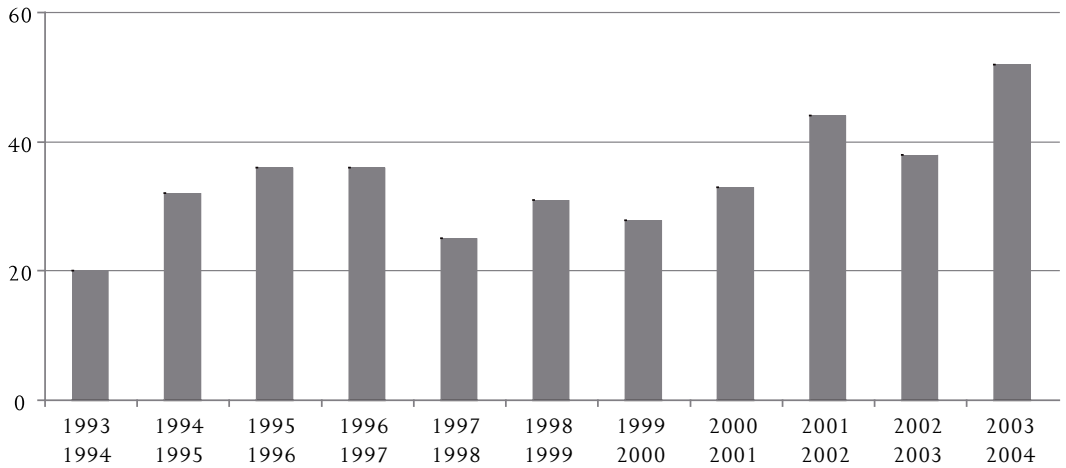
De commissie beoordeelt de toelatingsvoorwaarden voor de verschillende opleidingen als goed.

Een explicitering van de eindtermen van de bacheloropleidingen, zoals reeds vroeger in dit rapport beargumenteerd, zou het voordeel bieden dat schakel- en voorbereidingsprogramma's vanuit andere professionele of academische bacheloropleidingen voor de instroom in de masteropleiding beter zouden kunnen worden gedefinieerd.

De commissie heeft enige bedenkingen bij het voorliggende schakelprogramma voor de instroom van de professionele bachelors in de masteropleiding. De commissie heeft vastgesteld voor de professionele bachelors, die het schakelprogramma succesvol hebben gevolgd, de 20 studiepunten stage in het masterprogramma worden vervangen door 20 studiepunten aan opleidingsonderdelen die in het universitaire programma reeds in de bachelorjaren worden aangeboden (de opleidingsonderdelen pediatrie en neuropediatrie, gerontologie en geriatrie, medische genetica, onderwijskunde en pathologie van stem-, spraak-, gehoor- en evenwichtsorganen). Hieruit leidt de commissie af dat het schakelprogramma de doelstelling van het 'gelijk schakelen' van de instroom niet heeft bereikt. Bovendien volgt hieruit dat de instroom van professionele bachelors eigenlijk maar 40 studiepunten van het masterprogramma volgt. Tenslotte is de commissie van oordeel dat het aandeel van de wetenschappelijke methoden en vorsing voor de domeinspecifieke opleidingsonderdelen (o.a. taalpathologie) in het schakelprogramma eerder beperkt is. De commissie is immers van mening dat het schakelprogramma in de eerste plaats de studenten moet 'gelijk schakelen' en in de tweede plaats vooral de nadruk moet leggen op het bijbrengen van een kritisch attitude en onderzoeksvaardigheden bij de studenten. De commissie wijst op de decretale mogelijkheid om het schakelprogramma uit te breiden tot maximaal 90 studiepunten, indien deze doelstellingen niet kunnen worden gerealiseerd in het voorliggende schakelprogramma van 60 studiepunten¹⁰.

¹⁰ Vlaams Structuurdecreet, art. 66, §4 (april 2003), B.S. 14/8/2003

Grafiek 1 toont het aantal generatiestudenten voor de opleiding logopedie en audiologie van de afgelopen 10 jaar.

Grafiek 1 : Aantal generatiestudenten per academiejaar in de eerste kandidatuur logopedie en audiologie.

Het aantal generatiestudenten heeft een duidelijke stijging gekend in het voorbije decennium en schommelt de laatste 3 academiejaren rond de 40. De commissie vindt de kwantiteit van de instroom zonder meer uitstekend en is verheugd over het toenemend succes van de opleiding logopedie en audiologie.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: programma

Zowel het bachelorprogramma als het masterprogramma worden door de commissie als goed beoordeeld. De domeinspecifieke opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk uitstekend ingevuld en zijn zowel verticaal als horizontaal goed op elkaar afgestemd. Deze opleidingsonderdelen streven een diepgaand inzicht na.

De ondersteunende psychosociale en pedagogische en exact wetenschappelijke opleidingsonderdelen zijn onvoldoende afgestemd op de specifieke opleiding en ook de onderlinge afstemming van deze opleidingsonderdelen met de domeinspecifieke opleidingsonderdelen in de logopedie en de audiologie is voor verbetering vatbaar. De commissie wijt dit vooral aan een gebrekkige betrokkenheid van de docenten van de andere disciplines bij de opleidingen logopedie en audiologie.

Zowel studietijd als studiebelasting dienen in deze cruciale fase van de invoering van de nieuwe programma's nauwgezet opgevolgd te worden.

De examinering is adequaat. De commissie pleit voor een verhoogde aandacht voor inzicht en een brede examinering.

De commissie heeft waardering voor de eindverhandeling en haar toegenomen gewicht in de masterprogramma's en voor de stages. Zij beveelt aan ook stages aan te bieden buiten de klinische sector.

De toelatingsvoorwaarden zijn helder geformuleerd. De commissie nodigt de verantwoordelijken van de masteropleiding uit om goed na te denken over het schakelprogramma voor de instroom van de professionele bachelors naar de masteropleiding.

ONDERWERP 3 : INZET VAN PERSONEEL

3.1. Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt de kwaliteit van het personeel als goed. De betrokken staffleden zijn duidelijk deskundig en gemotiveerd, zowel op het gebied van onderwijsverstrekking als op didactisch en onderwijskundig gebied.

Centraal worden sinds het academiejaar 1997-1998, in samenwerking met de vakgroep onderwijskunde, docententrainingen georganiseerd. De aanpak is gericht op communicatie tussen de docenten onderling omtrent onderwijservaringen en –opdrachten. Tijdens de sessies worden tevens nieuwe onderwijsprincipes en –technieken besproken en getoetst op haalbaarheid. Verschillende lesgevers van de opleidingen logopedie en audiologie volgden reeds deze docententraining. De commissie heeft waardering voor deze initiatieven en de relatief hoge participatiegraad van de docenten van de opleidingen logopedie en audiologie.

Binnen de eigen opleiding heeft de opleidingscommissie voldoende slagkracht. De leeropdrachten voor het onderwijzend personeel worden jaarlijks opnieuw toegewezen en voorbeelden hebben aangetoond dat de opleidingscommissie wel degelijk ingrijpt bij recurrente en structurele problemen.

Het grootste euvel van de personeelsorganisatie is uiteraard, zoals reeds uitvoerig aangehaald, de kleine invloed die de opleidingscommissie kan uitoefenen op docenten van andere faculteiten.

De assistenten kunnen een onvoldoende duidelijke taakomschrijving weergeven. De commissie beveelt in deze aan om de taakomschrijvingen van het AAP duidelijker te definiëren.

3.2. Eisen academische gerichtheid

De commissie beoordeelt de academische gerichtheid van het personeel als excellent. De docenten logopedie en audiologie zijn onmiskenbaar internationale experts op dit terrein, wat ook blijkt uit hun publicatie-output.

De academische gerichtheid van de andere docenten is ook uitstekend, maar de commissie is er voorstander van dat er ook samenwerkingen zouden ontstaan op het vlak van (interdisciplinair) onderzoek. De commissie is ervan overtuigd dat verschillende onderzoeksdomeinen, die momenteel nauwelijks worden verkend, baat zouden hebben bij een multidisciplinaire samenwerking tussen de verschillende vakgroepen die bij de opleidingen betrokken zijn. Dit zou zonder twijfel ook een gunstige invloed hebben op de samenwerking van de docenten op onderwijsvlak.

3.3. Kwantiteit van het personeel

Het onderwijs aan de volledige opleiding logopedie en audiologie wordt hoofdzakelijk verzorgd door de ZAP-leden die verbonden zijn aan de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen. Een 8-tal leden van deze faculteit (4,7 VTE) hebben als specialisatie logopedie of audiologie en verzorgen de vakspecifieke opleidingsonderdelen. Zij maken deel uit van de bredere vakgroep neus-keel-oorheelkunde. Slechts één vakdeskundige is gewoon hoogleraar, de overigen zijn ingeschaald als docent of doctor-assistent.

De vorige visitatiecommissie merkte op dat de kern van de personeelsleden die rechtstreeks aan de opleidingen verbonden zijn te beperkt was en dat de onderwijsbelasting van deze personeelsleden te zwaar was. De opleiding heeft getracht dit probleem te remediëren, o.a. door een uitbreiding van het AAP-kader en het aantrekken van gastprofessoren of deeltijdse aanstellingen. Het beperkt aantal gedoctoreerde logopedisten en audiologen wordt hierbij door de opleiding als een belangrijke belemmerende factor aangehaald.

De commissie heeft wel vastgesteld dat de opleidingsverantwoordelijken een aantal topics uit de basiswetenschappen, die vroeger door docenten uit andere faculteiten werden verzorgd, thans deels zelf verzorgen. Dit leidt uiteraard tot een bijkomende onderwijsbelasting voor de staf.

De huidige commissie is van oordeel dat 4,7 VTE ZAP met specialisatie logopedie/audiologie nog steeds volstrekt onvoldoende is, zeker in het licht van de gestaag stijgende studentenaantallen en de inhoudelijke expansie van de discipline. De commissie heeft vastgesteld dat bepaalde ZAP-leden 14 tot 16 opleidingsonderdelen verzorgen. Dit is volgens de commissie een veel te hoog aantal. De commissie wijst op de gevolgen m.b.t. de werkdruk van de betrokken docenten en de effecten ervan op het onderwijsleerproces.

In het academiejaar 2002-2003 waren in totaal 177 studenten voltijds ingeschreven in de opleidingen, waardoor de student-staf ratio 37,6 uitkomt, wat een zeer hoog getal is. De commissie beveelt met aandrang aan om het aantal academische personeelsleden (zowel ZAP als AAP-leden) significant te verhogen.

De commissie merkt hierbij op dat ook de studenten sterk vragende partij zijn voor een uitbreiding van het ZAP. Naast de empathie met de werkdruk van de docenten, wordt door de studenten ook het argument aangehaald teneinde de discussie en de visie op het vakgebied te kunnen verbreden.

De commissie betreurt verder dat de meeste ZAP-leden relatief laag zijn ingeschaald op de academische ladder (docent). Gegeven het curriculum van de betrokken docenten is de commissie van oordeel dat een zekere inhaalbeweging hier ook gerechtvaardigd is.

Algemene conclusie bij onderwerp 3 : inzet van personeel

De commissie heeft een grote waardering voor het aanwezige personeel en is van oordeel dat het personeel zowel vakinhoudelijk als onderwijskundig van uitstekende kwaliteit is.

De kwantiteit van het personeel is onvoldoende en de huidige personeelsleden gaan gebukt onder een veel te hoge werkdruk. De commissie beveelt met klem een snelle en significante verhoging van het personeelsbestand aan.

De academische gerichtheid van het personeel is uitstekend. De commissie pleit in deze voor een verbetering van de samenwerking op onderzoeksvlak tussen de domeinspecifieke personeelsleden met de personeelsleden uit de andere faculteiten die het serviceonderwijs verstrekken.

Het AAP moet meer doelgerichte opdrachten krijgen.

Alles in overweging genomen, geeft de commissie een positief oordeel (voldoende) op het onderwerp “inzet van personeel”. De structurele onderbestaffing van het personeel wordt gelukkig gecompenseerd door de grote inzet, geestdrift en vakdeskundigheid van de onderwijzende staf. Deze situatie is echter weinig duurzaam op langere termijn.

ONDERWERP 4 : VOORZIENINGEN

4.1. Materiële voorzieningen

De commissie heeft tijdens de visitatie de onderwijsruimten, de bibliotheek, de practicumruimten, etc. uitgebreid bezocht. Bovendien heeft zij een bezoek gebracht aan het universitair ziekenhuis (afdeling NKO).

In globo beoordeelt de commissie de materiële voorzieningen als voldoende. De leslokalen zijn adequaat uitgerust en voorzien van alle nodige didactische hulpmiddelen. Zij voldoen qua capaciteit nog net voor de huidige hoeveelheid studenten.

De voorzieningen in de bibliotheek voor de discipline logopedie en audiologie zijn zwak. Er zijn weinig tot geen vaktijdschriften beschikbaar voor de studenten in de centrale bibliotheek. De opleidingen trachten dit probleem op te lossen door het ter beschikking stellen van elektronische tijdschriften en van papieren tijdschriften via de vakgroepen en docenten. De commissie waardeert de inspanningen van de docenten om deze vaktijdschriften uit te lenen aan de studenten, maar vindt dit een weinig duurzame situatie. De commissie beveelt aan om het budget voor de bibliotheekvoorzieningen voor de richting logopedie en audiologie ernstig op te trekken.

Er zijn alleen geschikte practicumlokalen aanwezig in het universitair ziekenhuis, die echter hoofdzakelijk een klinische functie hebben en alleen ter beschikking zijn van de studenten indien er geen patiënten zijn. Hoewel deze klinische ruimten op zich goed zijn uitgerust, heeft de commissie vastgesteld dat zij niet volstaan om de studenten op een voldoende wijze een aantal praktische vaardigheden te laten inoefenen. De commissie wil er dan ook voor pleiten dat een aantal practicumlokalen, met de nodige apparatuur, exclusief ter beschikking komt van de studenten logopedie en audiologie, bijvoorbeeld in de vorm van een modern logopedisch en audiologisch 'skills lab'.

Er is geen aparte zelfstudieruimte beschikbaar voor de studenten logopedie en audiologie. De opleidingen hebben plannen om in de nabije toekomst één computer te voorzien met specifieke audiologische en logopedische software. Gezien de ook al zeer beperkte beschikbaarheid van de apparatuur in de practica, is de commissie van oordeel dat een meer ambitieus plan toch te rechtvaardigen is.

4.2. Studiebegeleiding

Op centraal niveau gebeurt de voorlichting over elke opleiding aan de Universiteit Gent door de Afdeling Studie- en Loopbaanadvies van de directie Onderwijsaangelegenheden. Alle secundaire scholen en Centra voor Leerlingenbegeleiding in Vlaanderen ontvangen jaarlijks vanwege het Adviescentrum alle documentatie over het studieaanbod en de studentenvoorzieningen van de Universiteit Gent. Het Adviescentrum neemt ook deel aan voorlichtingsactiviteiten : studie-infobeurzen, info-avonden, klasgesprekken, etc. Daarnaast schrijft het Adviescentrum jaarlijks 25.000 brochures naar potentiële studenten met het aanbod om rechtstreeks documentatiemateriaal aan te vragen. De faculteit zelf organiseert infodagen voor laatstejaarsstudenten secundair onderwijs in de loop van de maanden februari-maart.

Het Adviescentrum voor Studenten organiseert een aantal activiteiten inzake studiebegeleiding en –advies:

- Instromende studenten kunnen een ‘Introductiesessie’ en een ‘Workshop Actief Studeren’ volgen die hulp bieden bij het aanpakken van studie- en planningsvaardigheden.
- Problemen met studiemethode en studieorganisatie kunnen eveneens behandeld worden door individuele gesprekken met een studieadviseur van het Adviescentrum.
- Naast de workshops en de individuele begeleiding zijn ook de algemene brochures ‘Blokwijzer’ en ‘Examenwijzer’ ter beschikking.
- Bij mislukken in de studies (in de praktijk vooral in de loop van of op het einde van het eerste jaar) kunnen studenten een beroep doen op het Adviescentrum voor Studenten voor advies en begeleiding inzake een nieuwe studieplanning of een nieuwe studieloopbaan (binnen of buiten de universiteit) of een intrede op de arbeidsmarkt.
- Na het beëindigen van de basisopleiding staat het Adviescentrum voor Studenten ter beschikking voor informatie en advies inzake de verderzetting van de studies in binnen- en buitenland, met inbegrip van de financieringsmogelijkheden.

Studenten met klachten over onderwijs of examens kunnen zich in eerste instantie wenden tot de facultaire ombudsdienst. De studenten kunnen ook een beroep doen op een institutionele ombudspersoon.

De meeste problemen van de studenten worden echter in het informele circuit opgelost. Door de kleinschaligheid van de opleiding en de sterk gemotiveerde onderwijzende staf zijn er uitstekende contacten tussen studenten en docenten. In het formele circuit zijn de studenten vertegenwoordigd op alle niveaus van de besluitvorming en hebben zij een volwaardige stem.

Er is geen expliciet overbruggingsonderwijs voorzien voor de instromende abituriënten in het eerste bachelorjaar. Een grondige analyse van de achtergrond van deze studenten leert overigens dat de instroom zeer heterogeen is. De opleidingsonderdelen in het eerste semester van het eerste bachelorjaar zijn echter aangepast aan deze heterogene instroom en hebben de ambitie om het niveau van de studenten na een viertal weken gelijk te schakelen. De commissie heeft hierover uitgebreid met de studenten gesproken. Uit hun getuigenissen blijkt dat zij inderdaad van mening zijn dat de overgang van secundair naar universitair onderwijs goed wordt opgevangen en de commissie kon geen specifieke knelpunten noteren.

Een ZAP-lid is aangesteld als stage-coördinator. De commissie heeft vastgesteld dat de stage-coördinator eventuele problemen bij de studenten op een pro-actieve wijze signaleert en op een efficiënte wijze de studenten doorverwijst naar de centrale diensten. Het gevolg hiervan is dat een relatief groot aantal studenten logopedie en audiologie (een tiental per jaar) effectief gebruik maakt van de expertise van de centrale diensten voor studiebegeleiding en psycho-sociale bijstand.

Al deze diensten werken in de visie van de commissie uitstekend, zij beoordeelt de begeleiding van de studenten als prima. Bovendien heeft de faculteit sinds het academiejaar 2004-2005 een stafmedewerker studietrajectbegeleiding aangesteld. Concrete resultaten van dit nieuw initiatief kunnen bijgevolg nog niet beoordeeld worden, maar de commissie waardeert de hoge aandacht voor studiebegeleiding.

Algemene conclusie bij onderwerp 4 : voorzieningen

De commissie beoordeelt de studiebegeleiding als excellent. De voorlichting aan de abituriënten is uitstekend. De studiebegeleiding en studietrajectbegeleiding is goed georganiseerd, zowel departementeel, facultair als institutioneel. Er is een uitstekende afstemming en communicatie tussen de facultaire en centrale diensten.

De materiële voorzieningen zijn voldoende, maar de commissie vindt het aanbod van gespecialiseerde tijdschriften in de logopedie en de audiologie, en de beschikbaarheid van adequaat uitgeruste practicumzalen zorgwekkend worden. Zij dringt aan op een snelle en substantiële investering om deze aandachtspunten aan te pakken.

ONDERWERP 5 : INTERNE KWALITEITSZORG

Sinds het academiejaar 1993-1994 nam de Universiteit Gent een eerste globaal initiatief inzake interne kwaliteitscontrole. Er werd een gestructureerde onderwijsevaluatie door studenten georganiseerd. De voornaamste bedoeling is aan de docenten concrete feedback en indicaties te geven voor bijstellingen en gerichte aanpassingen in hun onderwijsgedrag (met inbegrip van het leermateriaal) en examengedrag.

Het onderwijs wordt door de studenten geëvalueerd door middel van een vragenlijst, opgesteld door de kwaliteitscel onderwijs (KCO) en goedgekeurd door de faculteitsraad. Studenten kunnen hun ervaringen en meningen uiten en suggesties voor verbeteringen formuleren. De KCO staat in voor het geregeld evalueren van alle opleidingsonderdelen van een opleiding, alsook van alle opleidingsonderdelen van een lesgever. Elke lesgever moet minstens om de twee jaar geëvalueerd worden.

De KCO analyseert de antwoorden van de studenten op de vragenlijsten, houdt de evaluatiedossiers bij en stelt per opleidingsonderdeel een syntheserapport op. Dit rapport wordt niet alleen aan de betrokken docent bezorgd, maar eveneens aan zijn vakgroepvoorzitter, en aan de voorzitter van de opleidingscommissie. Deze zijn aldus in kennis gesteld van de adviezen en kunnen nagaan of de docent hiermede al of niet rekening gehouden heeft. Wanneer er bijzondere aandachtspunten zijn, wordt de docent door de onderwijsdirecteur gecontacteerd om de resultaten van de enquête individueel te bespreken. Naast de syntheserapporten maakt de KCO per opleiding een samenvattend verslag met adviezen voor de opleiding.

Voor het initiëren van programmawijzigingen is er een onderscheid tussen grondige curriculumwijzigingen en meer beperkte programma-aanpassingen. De opleiding onderging twee maal een grondige hervorming: één in 1999 naar aanleiding van de aanbevelingen uit de eerste visitatieronde en één in 2004 naar aanleiding van de invoering van de bachelor/masterstructuur. Jaarlijks gebeuren beperkte programma-aanpassingen (invoering semestersysteem, herwerken en herschikken van vakinhouden).

De evaluatiecommissie (bestaande uit de onderwijsdirecteur, een medewerker, de voorzitter van de opleidingscommissie van de opleiding, aangevuld met een AAP-lid en een student uit de KCO) analyseert de antwoorden van de studenten en stelt per opleidingsonderdeel en per docent een voorlopig syntheserapport op. Een samenvatting van de evaluatie wordt vervolgens in de opleidingscommissie in aanwezigheid van de studenten besproken. Er is binnen de opleidingscommissie ook aandacht voor de jaarlijkse opvolging van het evaluatiedossier per opleidingsonderdeel, en of er in geval van een minder positieve evaluatie in het verleden een gunstige evolutie merkbaar is.

5.1. De evaluatie van de resultaten

De commissie beoordeelt de docentenevaluaties en de opvolging ervan als goed. Zij heeft een hoge waardering voor het systeem van studentenbevragingen en de ernstige verwerking en beoordeling van deze enquêtes. Zij waardeert dat de faculteit in toenemende mate rekening houdt met de didactische aspecten van de betrokkenen bij beslissingen tot aanwerving of bevordering. De grote openheid waarmee de synthese van de enquêtes wordt behandeld in de evaluatiecommissie en de opleidingscommissie en de betrokkenheid van de studenten in het hele proces kan in de visie van de commissie doorgaan als een voorbeeld voor binnen- en buitenlandse universitaire instellingen. De commissie heeft echter onvoldoende zicht gekregen op de docentenevaluaties van de docenten uit de andere faculteiten, die bij de opleiding betrokken zijn.

De commissie formuleert de wenselijkheid om de studenten beter te informeren over de maatregelen die voortvloeien uit de studentenevaluaties. Zij beseft dat het enige tijd in beslag neemt alvorens bepaalde aanbevelingen van de studenten worden omgezet in beleidsmaatregelen, waardoor de signalerende studenten misschien de instelling al hebben verlaten, maar heeft anderzijds van de studenten toch een duidelijke vraag genoteerd om op de hoogte te worden gehouden van het verbeterproces.

Ten slotte maakt de commissie de bedenking dat studentenbevragingen een nuttig en essentieel onderdeel vormen van het systeem van interne kwaliteitszorg, maar niet allesomvattend zijn. De commissie beveelt aan om eveneens op regelmatige tijdstippen een 'peer-evaluatie' door te voeren, door bijvoorbeeld het programma en het onderwijsbeleidsplan voor te leggen aan collega's in binnen- en buitenland, inclusief alumni van de eigen instelling.

5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt de maatregelen tot verbetering als goed.

Om een gestructureerde opvolging op korte termijn mogelijk te maken werd na de vorige visitatie een ad hoc commissie "Opvolging Visitatie" opgericht bestaande uit vertegenwoordigers van de direct betrokken instanties (opleidingscommissie, de vakgroepvoorzitters, decaan en facultair secretaris). Deze commissie vertaalde de aanbevelingen uit het rapport naar beleidsmaatregelen. De uitwerking en opvolging van deze maatregelen gebeurde dan verder in de geëigende structuren: opleidingscommissie (curriculum), vakgroepen (personeel, infrastructuur), faculteit (beleidsplan, financiering, kwaliteit onderwijs). Via deze geëigende structuren worden alle geledingen op systematische wijze betrokken.

Het zelfevaluatie-rapport vermeldt niet op een gestructureerde wijze de maatregelen tot verbetering die specifiek genomen zijn naar aanleiding van de suggesties van de vorige visitatiecommissie. Uit een analyse van het rapport van de vorige visitatiecommissie¹¹ besluit de commissie dat de opleiding – in de mate van haar mogelijkheden - werk heeft gemaakt van de opvolging van deze suggesties. De commissie vermeldt hierbij o.a. het oprichten van een afzonderlijke opleidingscommissie ‘audiologie en logopedie’ (hoewel slechts in 2003), de invoering van het opleidingsonderdeel ‘eigen taal en spraak’, de (nog te beperkte) uitbreiding van het personeel, o.m. via de aanstelling van deeltijdse docenten, en de verhoogde aandacht voor het academische profiel van de opleiding, zowel in de doelstellingen als in het concrete programma.

Een aantal aandachtspunten van de vorige visitatiecommissie is echter nog niet volledig opgelost. Een aantal van deze aandachtspunten vereist een interfacultaire dialoog en de commissie moedigt de opleiding aan om deze dialoog te voeren en het verbeterproces verder te zetten voor volgende aandachtspunten:

- een duidelijker verband leggen tussen de algemene opleidingsonderdelen en de logopedische/audiologische opleidingsonderdelen en het integreren van de docenten van de algemene opleidingsonderdelen via gemeenschappelijke onderzoeksinitiatieven;
- bestaande overlappingen tussen een aantal opleidingsonderdelen wegwerken;
- practica organiseren met het oog op het bijbrengen van sociale vaardigheden;
- het organiseren van de stages als een aaneensluitend geheel (blokstages)¹².

De commissie benadrukt dat de opleidingen beschikken over een zeer performant systeem van interne kwaliteitszorg en moedigt de opleidingsverantwoordelijken aan om de conclusies van dergelijke studentenbevragingen en curriculum-evaluaties op een doortastende manier te blijven implementeren.

5.3. Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van de studenten en medewerkers als goed, hoewel niet alle studenten in dezelfde mate bij hun opleiding betrokken zijn. De studenten zijn vertegenwoordigd op alle beleidsniveaus van de universiteit en faculteit en de commissie heeft kunnen vaststellen dat de opleidingen effectief rekening houden met de mening van de studenten. De commissie heeft ook waardering voor de grote transparantie waarmee beslissingen tot stand komen.

De betrokkenheid van de ZAP-leden van de andere faculteiten bij de opleiding is reeds uitvoerig aan de orde gesteld in dit rapport en blijft een zeer belangrijk aandachtspunt.

¹¹ De onderwijsvisitatie logopedie en audiologie, VLIR, maart 1999.

¹² De commissie merkt hierbij op dat zij heeft vernomen dat de stage in het toekomstige masterprogramma inderdaad als een blokstage zal worden geconcipieerd.

Via het systeem van de stages houden de opleidingen de vinger aan de pols bij het beroepenveld en impliciet dus ook bij de alumni. De formele alumni-werking van de opleiding is in het oordeel van de commissie tamelijk lauw. De commissie beveelt aan dat ook de stagemeeesters intensief betrokken blijven bij curriculumevaluaties en –herzieningen.

In globo beoordeelt de commissie de betrokkenheid van de studenten, medewerkers, alumni en het beroepenveld bijgevolg als goed.

Algemene conclusie bij onderwerp 5 : interne kwaliteitszorg

De commissie heeft een zeer positief algemeen oordeel over de interne kwaliteitszorg van de opleidingen logopedie en audiologie aan de UGent. De betrokkenheid van de studenten en hun inspraak in het beleid is in de visie van de commissie voorbeeldstellend: de studenten zijn vertegenwoordigd op alle beleidsniveaus en er wordt ernstig rekening gehouden met de suggesties en aanbevelingen van de studenten.

De opleiding heeft de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ernstig genomen. Een aantal euvels zijn onvoldoende geredieerd. Vele van deze punten veronderstellen minstens een interfacultaire dialoog en een verhoogde betrokkenheid van de docenten uit andere faculteiten. De commissie moedigt de opleiding aan om deze dialoog ook te voeren.

ONDERWERP 6 : RESULTATEN

6.1. *Mate van realisatie van de doelstellingen*

De commissie waardeert het gerealiseerd niveau als excellent. De commissie heeft kunnen vaststellen, tijdens uitgebreide gesprekken met de alumni tijdens de visitatie, dat de kwaliteit van de alumni, hun vakdeskundigheid, gedrevenheid en communicatievaardigheden uitstekend zijn. Een meerderheid van de alumni is van oordeel dat hun opleiding aan de Universiteit Gent aanzet tot zelfwerkzaamheid en zelfstandigheid. Deze attitudes worden als bijzonder nuttig ervaren in de beroepsontplooiing.

De commissie is van oordeel dat de opleidingen logopedie en audiologie hun respectieve doelstellingen en eindtermen ruimschoots verwezenlijken en academisch geschoolde logopedisten/audiologen van hoog niveau afleveren, die een voldoende brede basis hebben om in verschillende sectoren actief te zijn en voldoende kritische reflectie hebben meegekregen om zich continu bij te scholen of verder te studeren.

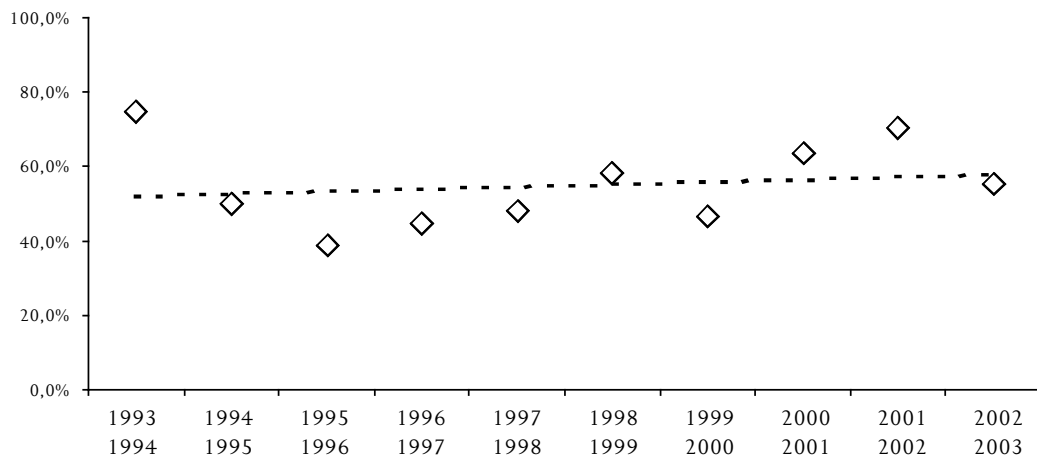
Dit blijkt o.m. uit het niveau van de studenten op het einde van hun stage en uit de eindverhandelingen. In het algemeen zijn de eindverhandelingen van een goede academische kwaliteit. De stagemeesters getuigen dat de afstudeerders over goede professionele vaardigheden en een kritische reflectie over het eigen handelen beschikken. Levenslang leren en continue bijscholing wordt door de alumni als evident beschouwt, zij vatten het op als een integraal onderdeel van de deontologische code van een zorgverstrekker.

De internationale studenten- en docentmobilititeit, in het kader van Erasmus programma's is – zeker in een Vlaams perspectief - behoorlijk. De opleiding biedt jaarlijks een 5-tal buitenlandse stageplaatsen aan, die over het algemeen alle worden ingevuld. De commissie heeft geconstateerd dat deze 5 stageplaatsen het resultaat zijn van een zeer zorgvuldige selectie vanwege de opleidingsverantwoordelijken en dat met de buitenlandse gastinstellingen verregaande akkoorden zijn afgesloten m.b.t. het uitwisselen van credits. Met de huidige studentenpopulatie komt dit overeen met een participatiegraad van 15 – 20%. Het aantal inkomende Erasmus-studenten is aanzienlijk lager. Dit kan echter de opleiding niet volledig ten kwade worden geduid: de restricties op het gebruik van vreemde talen in een bacheloropleiding, zoals ingeschreven in het Vlaamse structuurdecreet, wordt als een belangrijke belemmerende factor aangeduid¹³. Gezien de aanzienlijke vraag van de Vlaamse studenten naar buitenlandse stageplaatsen, ondersteunt de commissie sterk de zoektocht van de opleidingsverantwoordelijken naar bijkomende opportuniteiten, waarbij de zoektocht wat de commissie betreft ook mag worden uitgebreid naar niet-klinische stageplaatsen.

¹³ Vlaams Structuurdecreet, 4 april 2003, art. 91 (B.S. 14/8/2003)

6.2. Onderwijsrendement

De slaagpercentages van de generatiestudenten in de eerste kandidatuur logopedie en audiologie zijn weergegeven in Grafiek 2. Uitgemiddeld over de voorbije 10 jaar bedraagt het slaagpercentage van de generatiestudenten 55%. De gemiddelde slaagpercentages voor de eerste en tweede kandidatuur en eerste en tweede licentie bedragen respectievelijk 59%, 85%, 93% en 97%. De opleiding heeft geen expliciet streefcijfers geformuleerd, maar de cijfers liggen boven de instellingsbrede gemiddelden van respectievelijk 50%, 80%, 90% en > 95% voor de vier studie jaren.

Grafiek 2 : Slaagpercentages van de generatiestudenten eerste kandidatuur logopedie en audiologie aan de Universiteit Gent.

De doorstroomanalyse van de opleiding is gepresenteerd in Tabel 3. Gemiddeld heeft een student ongeveer 4 jaar en 3 maanden nodig om de studie tot licentiaat in de logopedie en audiologie af te ronden. Meer dan 80% van de studenten voltooit de studie binnen de voorziene termijn van 4 jaar. De commissie beoordeelt dit als een zeer goede doorstroom.

Afstudeerjaar	Op tijd	+ 1 jaar	+ 2 jaar	+ 3 jaar	+ > 3 jaar	TOTAAL	GEM	JAREN	MAANDEN
1995 - 1996	8	0	0	0	0	8	4,00	4	0
1996 - 1997	17	1	0	0	0	18	4,06	4	1
1997 - 1998	16	3	0	0	0	19	4,16	4	2
1998 - 1999	13	2	0	0	0	15	4,13	4	2
1999 - 2000	19	9	0	0	0	28	4,32	4	4
2000 - 2001	13	2	0	0	0	15	4,13	4	2
2001 - 2002	18	8	0	0	0	26	4,31	4	4
2002 - 2003	15	2	0	0	1	18	4,33	4	4
2003 - 2004	26	3	2	0	2	33	4,45	4	5
TOTAAL	145	30	2	0	3	180	4,21	4	3
PROCENTUEEL	80,6%	16,7%	1,1%	0,0%	1,7%	100,0%			

Tabel 3: Doorstroomanalyse van de opleiding logopedie en audiologie aan de Universiteit Gent

Algemene conclusie bij onderwerp 6 : resultaten

De commissie beoordeelt de resultaten van de opleidingen logopedie en audiologie als excellent. Zij heeft een hoge waardering voor de alumni en is van oordeel dat de opleidingen logopedie en audiologie hun respectieve doelstellingen en eindtermen ruimschoots verwezenlijken. Er worden academisch geschoolde logopedisten/audiologen van hoog niveau afgeleverd, die een voldoende brede basis hebben om in verschillende sectoren actief te zijn en voldoende kritische reflectie hebben meegekregen om zich continu bij te scholen of verder te studeren.

De internationale studentenmobiliteit is – zeker in een Vlaamse perspectief – meer dan behoorlijk. Vermits de vraag van de studenten de laatste jaren het aanbod van 5 stageplaatsen overstijgt, ondersteunt de commissie sterk de actieve zoektocht van de opleiding naar bijkomende buitenlandse partners.

Het onderwijsrendement en de doorstroomanalyse worden door de commissie als uitstekend beoordeeld.

Samenvatting van de aanbevelingen van de visitatiecommissie, in het kader van het verbeterperspectief.

De commissie is van oordeel dat de bachelor- en licentieopleiding logopedie en audiologie aan de UGent ruimschoots voldoen aan de criteria die vermeld zijn in de zes onderwerpen van het accreditatiekader. De opleidingen aan de UGent leveren hoogstaande en academische geschoolde bachelors en licentiaten (masters) in de logopedische en audiologische wetenschappen af, waarvan de masters (licentiaten) de nodige vaardigheden hebben meegekregen voor hun beroepsloopbaan en een kritische attitude die aanzet tot levenslang leren.

De commissie is van oordeel dat het algemene profiel en de domeinspecifieke doelstellingen van de opleiding internationaal voorbeeldstellend zijn. Dit geldt ook voor de grote inspraak en betrokkenheid van de studenten op alle niveaus van de besluitvorming. Ook de resultaten van de opleiding en de studierendementen zijn excellent.

De commissie heeft twee belangrijke aandachtspunten vastgesteld:

- Een eerste belangrijk aandachtspunt is de structurele onderbestaffing van de opleiding. Dit leidt tot een zeer hoge werkdruk voor de betrokken docenten, heeft repercussies op de kwaliteit van de leermiddelen en de keuze van de examenvormen en geeft aanleiding tot de verzuchting bij de studenten dat men de leerstof 'ook eens door een andere bril' wil zien. De commissie beveelt de academische overheid daarom met klem aan om een snelle en significante uitbreiding van de staf door te voeren. In deze context merkt de commissie op dat het aanwezige ZAP-personeel vrij laag is ingeschaald op de academische ladder. Een inhaalbeweging lijkt hier verantwoord, gelet op het curriculum van de betrokken docenten.
- Een tweede belangrijk aandachtspunt is de voortdurende gebrekkige betrokkenheid van de docenten uit andere disciplines bij de opleiding logopedie en audiologie. De commissie merkt op dat een zeer aanzienlijk gedeelte van het curriculum (vooral in het eerste jaar) wordt verzorgd door docenten uit de faculteiten wetenschappen en psychologie en pedagogische wetenschappen. De ontoereikende betrokkenheid van deze docenten heeft repercussies op de horizontale en verticale aansluiting van de opleidingsonderdelen en het toesnijden van deze opleidingsonderdelen op de specifieke discipline maar ook op de deliberatieprocedure en het geïntegreerd interdisciplinair onderzoek. De commissie beveelt de betrokken faculteiten aan om snel een interfacultaire dialoog op te starten om deze problemen te remediëren.

Daarnaast formuleert de commissie nog volgende punten:

- De doelstellingen zouden explicieter, en daardoor meer sturing gevend aan de opbouw en inhoud van het programma, moeten worden neergeschreven. Er dient een duidelijk onderscheid gemaakt te worden tussen de eindtermen van de bachelor- en van de masteropleiding en er dient voldoende aandacht te zijn voor algemene, professionele en wetenschappelijke competenties.
- De commissie beveelt aan om een opleidingsonderdeel in te voeren om de communicatieve vaardigheden (diagnostische vraaggesprekken met patiënten) aan te leren, alsmede een opleidingsonderdeel dat de administratieve organisatie van de gezondheidszorg behandelt.
- De commissie beveelt eveneens aan om een aantal uren kijkstage te vervroegen naar het eerste bachelorjaar; dit zal de studenten helpen met meer kennis van zaken hun keuze te maken tussen de richting 'logopedie' of 'audiologie' vanaf het tweede bachelorjaar.
- De commissie suggereert dat de opleidingsverantwoordelijken het schakelprogramma voor de professionele bachelors opnieuw zouden bekijken. De commissie is hierbij van mening dat het masterprogramma identiek zou moeten worden ingevuld voor de academische bachelors en voor de professionele bachelors met schakelprogramma.
- Alle betrokken partijen hebben een duidelijke voorkeur voor een blokstage. De commissie heeft vernomen dat de stage op deze manier zal worden ingevuld in het masterprogramma en ondersteunt deze keuze.
- De examenvormen dienen te conformeren aan de algemene doelstellingen. De examens moeten bijgevolg peilen naar inzicht en toepassingen en het volledige domein van de cursus bestrijken.
- De materiële voorzieningen zijn nog net voldoende, maar met name het aanbod van gespecialiseerde vaktijdschriften in de centrale bibliotheek en het aanbod van practicumruimten (skills-labs) met voldoende en moderne apparatuur zijn twee belangrijke verbeterpunten.
- De werkvormen zijn vrij traditioneel. Dit is verdedigbaar voor de opleidingsonderdelen die hoofdzakelijk kennisoverdracht als doelstelling hebben, maar de commissie moedigt de opleiding aan om aandacht te blijven hebben voor meer activerende werkvormen en e-learning, vooral in de hogere jaren van de opleiding.
- De commissie pleit voor meer keuzemogelijkheden in het programma of desnoods in de afzonderlijke opleidingsonderdelen.
- De commissie zou het wenselijk vinden dat een grotere zelfstandigheid wordt toegekend aan de studenten, o.a. bij het uitwerken van de eindverhandeling.

Katholieke Universiteit Leuven
De opleiding Logopedische en Audiologische Wetenschappen
Bachelor en Master

Woord vooraf

De visitatiecommissie bezocht de Katholieke Universiteit Leuven van 23 tot 25 mei 2005. In het academiejaar 2004-2005 is de sequentiële overschakeling van de kandidatuur-licentie structuur naar de bachelor-master structuur gestart. Op het moment van de visitatie liep bijgevolg het eerste bachelorjaar (voor de eerste maal) en verder de uitdovende tweede kandidatuur en de uitdovende licenties. De ervaringen van de studenten in het eerste bachelorjaar zijn bijgevolg noodzakelijkerwijze fragmentarisch. Het masterprogramma loopt nog niet. Het zal ingevoerd worden in het academiejaar 2007-2008.

Ondanks deze beperkingen heeft de commissie een goed beeld gekregen van de opleidingen logopedische en audiologische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven¹. Het oordeel over het tweede en derde bachelorjaar is gebaseerd op de doelstellingen, eindtermen en programma's van de bacheloropleiding, de individuele doelstellingen en beschrijving van elk opleidingsonderdeel en – bij extrapolatie – op de feitelijke gegevens (syllabi, cursussen, handboeken, examenopgaven, slaagpercentages en rendementen) en de ervaringen van studenten en staf over de lopende kandidaatsopleiding. Het oordeel over de licentiaatsopleiding is gebaseerd op de lopende licentieprogramma's, de eindverhandelingen, de stages en de statistische gegevens m.b.t. studeerbaarheid en studierendementen. De masteropleiding is nog moeilijk in de totaliteit te beoordelen. Tot kort voor het bezoek van de commissie verkeerde de opleiding in onzekerheid over de duur van de masteropleiding. De Vlaamse regering heeft inmiddels aangekondigd dat de masteropleiding in de logopedische en audiologische wetenschappen een éénjarige opleiding zal zijn. De commissie heeft de ontwerpprogramma's van deze éénjarige masteropleiding grondig bestudeerd en heeft uitgebreid van gedachten gewisseld met de opleidingsverantwoordelijken over de doelstellingen en eindtermen van deze opleiding.

¹ De opleidingen, respectievelijk de bachelor- en masteropleiding logopedische en audiologische wetenschappen, zullen in het vervolg van dit rapport aangeduid worden als 'logopedie en audiologie';

ONDERWERP 1 : DOELSTELLINGEN VAN DE OPLEIDING

Centraal in de doelstellingen van de opleidingen logopedie en audiologie staat de idee om ‘generalisten’ in de logopedische en audiologische wetenschappen af te leveren. Het is een bewuste keuze van de K.U.Leuven om zich te profileren als een opleiding waarin de disciplines logopedie en audiologie zo lang mogelijk gezamenlijk en geïntegreerd worden aangeboden. Slechts in de masteropleiding kan de student kiezen tussen de afstudeerrichting logopedie of audiologie.

De algemene filosofie van de opleidingen logopedie en audiologie wordt verwoord in de ‘opdrachtsverklaring van de Logopedische en Audiologische Wetenschappen’:

“De opleiding Logopedische en Audiologische Wetenschappen stelt zich tot doel ‘een ruime en degelijke universitaire vorming te bieden in de logopedische en audiologische wetenschappen, die de student in staat moet stellen na de voltooiing ervan zelfstandig en vruchtbaar arbeid te verrichten binnen dit vakgebied in de samenleving. De beoogde geesteshoudingen van de afgestudeerden zijn deze van een kritische instelling, zin voor de basiswetenschappen, openheid ten opzichte van de snelle veranderingen binnen het domein en inzicht in de werkelijkheid van de praktische uitoefening van het vak. Hiermee wenst de opleiding te bereiken dat de afgestudeerde op een zelfstandige en kritische manier het beroep kan uitoefenen en zich later verder kan bekwamen in één of meer deeldomeinen van de logopedie en/of audiologie, hetgeen noodzakelijk is gezien de uitgebreidheid en de complexiteit van het werkveld.”

De bacheloropleiding in de logopedie en audiologie is niet georiënteerd op een uitstroom, maar op een doorstroom naar de vervolgopleiding. De bacheloropleiding heeft ook geen eigen professionele finaliteit, in de zin geen RIZIV erkenning met therapeutische bevoegdheid is voorzien voor de academische bachelor in de logopedische en audiologische wetenschappen. De eindtermen van de bacheloropleiding worden in het zelfevaluatierapport als volgt geformuleerd:

Eindtermen van de bacheloropleiding logopedie en audiologie

De studenten hebben voldoende kennis over en inzicht in de basiswetenschappen voor logopedie en audiologie, de normale verbale communicatie en de logopedische en audiologische pathologie. Daarmee kunnen ze, later in de master, een doelbewuste keuze maken tussen een optie logopedie en een optie audiologie, de optie met succes aanvangen en beëindigen, met daarnaast toch voldoende basiskennis met betrekking tot de andere optie. Audiologische problemen hebben immers invloed op logopedische aspecten en vice versa.

De eindtermen van de masteropleiding in de logopedie en audiologie worden in het zelfevaluatie-rapport als volgt omschreven:

Eindtermen van de masteropleiding logopedie en audiologie:

De afgestudeerde is in staat om, na verwijzing door een arts of onder medische supervisie, op een adequate wijze methodisch te handelen bij het logopedisch/audiologisch onderzoek van de patiënt met aandacht voor zowel de somatische, psychische als sociale factoren.

De afgestudeerde is in staat om de bevindingen samen te vatten en te interpreteren zodat hij/zij op basis van deze gegevens een eigen behandelplan kan conceptualiseren rekening houdend met de medische of andere contra-indicaties.

De afgestudeerde kan de gekozen therapeutische behandelingen op een adequate manier uitvoeren en aanpassen aan de actuele situatie van de patiënt.

- De afgestudeerde is in staat om op een kritische manier om te gaan met de gekozen middelen en methoden en weet deze op een creatieve manier in te bouwen binnen het revalidatieproces van de patiënt.
- De afgestudeerde kan op een goed georganiseerde en efficiënte manier functioneren, eventueel in een inter- en multidisciplinair werkverband. Hij/zij is in staat een gemotiveerd verslag uit te brengen ten aanzien van de behandelende arts in verband met de vorderingen en de te verwachten prognose naar de toekomst toe. De afgestudeerde moet een volwaardig gesprekspartner zijn voor de arts en de andere teamleden.
- De afgestudeerde is in staat om een verantwoord relatiepatroon met de patiënt aan te gaan.
- De afgestudeerde kan op een didactisch verantwoorde wijze therapie in groep geven.
- De afgestudeerde heeft inzicht in de grenzen en beperkingen van het beroep en baseert zich hierbij vooral op de stand van zaken inzake wetenschappelijke onderbouw.
- De afgestudeerde is in staat zich op een ethische en deontologische wijze te gedragen t.a.v. de hem toevertrouwde patiënten en diegenen met wie hij samenwerkt en tevens t.a.v. het beroep en de maatschappij.
- De afgestudeerde heeft een wetenschappelijke visie en kan bijgevolg een experimentele studie of een publicatie kritisch beoordelen.
- De afgestudeerde kan zelfstandig en kritisch literatuurstudie doen en een bijdrage leveren tot het experimenteel onderzoek.
- De afgestudeerde heeft inzicht in de grenzen van de eigen capaciteiten en heeft de attitude om zichzelf na de opleiding verder te ontplooiën en bij te scholen (levenslang leren), en om een bijdrage te leveren aan de verdere ontwikkeling van het beroep.
- De afgestudeerde heeft een verzorgde eigen stem en spraak en beheerst zowel schriftelijk als mondeling de standaardtaal.

1.1. Niveau en oriëntatie van de academische opleidingen logopedie en audiologie

De commissie beoordeelt het niveau en de oriëntatie van de academische opleidingen logopedie en audiologie als excellent en als internationaal toonaangevend. De opleidingen hebben een grote aandacht voor het beheersen van de algemene academische competenties en voor het beheersen van de wetenschappelijke competenties. Ook de aandacht voor de domeinspecifieke kennis, zowel in de logopedie als in de audiologie, is uitstekend. De commissie heeft met genoeg vastgesteld dat de opleidingen nauw aansluiten bij de nieuwste ontwikkelingen in het vakgebied.

De commissie heeft een bijzondere waardering voor de uitstekende samenwerking met de andere faculteiten en afdelingen die verantwoordelijk zijn voor de exact wetenschappelijke of biomedische en psychologische opleidingsonderdelen in de opleiding. De opleidingen zijn hierdoor een uitstekende afbeelding van de structuur van het vakgebied en duidt zeer duidelijk de samenhang en synergieën met de andere vakgebieden aan. De keuze van de K.U.Leuven om de logopedie en de audiologie als een geïntegreerde discipline aan te bieden in de bacheloropleiding kadert in deze multidisciplinaire opvatting. De commissie stelt vast dat dit geïntegreerd aanbod van de disciplines goed is doordacht en opgebouwd.

De formulering en explicitering van de eindtermen voor de bacheloropleiding is volgens de commissie te algemeen ingevuld. Het is inderdaad een feit dat de academische bacheloropleiding in de logopedie en audiologie geen professionele finaliteit heeft, maar dit neemt volgens de commissie niet weg dat een heldere explicitering van de eindtermen nodig en nuttig is. Zo is de formulering van duidelijke eindtermen noodzakelijk om goede schakel- en voorbereidingsprogramma's te kunnen ontwikkelen voor de zijdelingse instroom in het masterprogramma. Naast een evidente instroom in het masterprogramma vanuit de parallelle professionele bacheloropleiding, heeft de commissie vastgesteld dat ook studenten uit de academische bacheloropleidingen psychologie en de pedagogiek jaarlijks instromen in de huidige licentieprogramma's. De commissie verwacht dat deze tendens alleen maar zal toenemen wanneer de masterprogramma's in voege zijn getreden. In die zin zijn de eindtermen van de bacheloropleiding een leidraad voor de studiemobiliteit en een goed instrument om de studentenmobiliteit (een expliciete doelstelling van de Bologna-akkoorden) te stimuleren. Ook voor curriculumevaluaties en –herzieningen zijn de eindtermen een noodzakelijk instrument. Daarnaast heeft de commissie tijdens haar gesprekken met de alumni vastgesteld dat een aanzienlijke fractie van de alumni werkzaam is in een niet-klinische functie, en een betrekking heeft in het onderwijs of als pedagogisch begeleider. Een goede explicitering van de eindtermen van zowel de bachelor- als de masteropleiding zal helpen om de beroepsperspectieven van de opleiding scherper te stellen.

1.2. Domeinspecifieke eisen

De commissie beoordeelt de domeinspecifieke eisen als excellent. Voor de opleidingen audiologie en logopedie worden de meeste domeinspecifieke eisen uiteraard opgelijst in de Koninklijke Besluiten van de Belgische Regering², die de voorwaarden schetsen voor het verkrijgen van therapeutische bevoegdheid in de audiologie en logopedie en die de bijkomende voorwaarden schetsen voor het uitoefenen van het beroep van audiciens. De commissie heeft vastgesteld dat de opleidingen logopedie en audiologie ruimschoots tegemoet komen aan de eisen die in deze Koninklijke Besluiten worden verwoord.

De commissie concludeert bovendien dat de opleidingen logopedie en audiologie hun opdrachtverklaring, die verder gaat dan het strikt wettelijke kader en een grote nadruk legt op de wetenschappelijke component van het programma, goed realiseren.

Bovendien heeft de commissie vastgesteld dat de opleidingen uitstekend zijn geprofileerd ten opzichte van binnenlandse en buitenlandse opleidingen en getuigen van visie op het beroep. Een aantal Europese landen beschikt nog niet over een academische opleiding in de logopedie en de audiologie. In de landen waar deze opleiding wel bestaat op universitair niveau, worden de doelstellingen over het algemeen volgens de commissie toch eerder praktisch en/of klinisch ingevuld en wordt vaak niet dergelijk diepgaande wetenschappelijke onderbouw geboden als aan de K.U.Leuven. Het geïntegreerd aanbod van de logopedie en de audiologie is een bijkomend punt van differentiëring t.o.v. andere binnen- en buitenlandse universitaire opleidingen.

De commissie is van oordeel dat de opleidingsverantwoordelijken een goed overzicht hebben van de internationale ontwikkelingen in de discipline en zijn aangesloten bij verschillende internationale organisaties. De commissie suggereert om het programma van EFAS (European Federation of Audiological Societies) mede in overweging te nemen.

² KB 20 oktober 1994, logopedie en KB 4 juli 2004, audiologie

Algemene conclusie bij onderwerp 1 : doelstellingen van de opleiding

De commissie heeft een hoge waardering voor de doelstellingen, het opleidingsprofiel en de domeinspecifieke eisen van de opleidingen logopedie en audiologie en is van oordeel dat de opleidingen hun opdrachtverklaring goed realiseren. De opleidingen zijn in de visie van de commissie zonder meer internationaal toonaangevend. Het profiel van de bacheloropleiding, een geïntegreerd aanbod van logopedie en audiologie, gesteund op biomedische, exact wetenschappelijke en taalkundige opleidingsonderdelen is uniek; pas in het masterjaar kunnen de studenten kiezen voor een specialisatie in de logopedie of de audiologie.

De commissie beveelt aan om de eindtermen van de bacheloropleiding duidelijk te expliciteren, om de afspraken voor studentenmobiliteit en de schakel- en voorbereidingsprogramma's voor de zijdelingse instroom van de studenten uit andere richtingen scherper te definiëren. Expliciete eindtemen kunnen daarenboven fungeren als een instrument om aan curriculumbeheer te doen.

ONDERWERP 2 : PROGRAMMA

Beschrijving van de uitdovende kandidatuur-licentieprogramma's

Ten tijde van de visitatie liep alleen nog de uitdovende tweede kandidatuur, die met ingang van het academiejaar 2005 – 2006 wordt omgevormd tot het tweede bachelorjaar. Het besluit om de studenten pas te laten kiezen voor een afstudeerrichting in de logopedie of de audiologie in het laatste jaar (tweede licentie) werd doorgetrokken naar de bamastructuur: de K.U.Leuven biedt een geïntegreerd bachelorprogramma aan en een masterprogramma waarin de studenten kiezen tussen logopedie of audiologie. Tabel 1 presenteert een overzicht van het huidige licentieprogramma, ingedeeld in een aantal verticale leerlijnen³.

jaar	psychologie/ pedagogiek	Statistiek	Wijs- begeerte/ ethiek	Normale verbale communicatie	Logopedische en audiologische stoornissen	Vaardigheden en stage	Keuze	Eind- verhandeling
LIC 1	4+4=8	5	4	4	5+4+3+4+4+ 6+5+4=35	4	-	
LIC 2	-	-	3	-	3+4+4+3=14	17	min. 9	17
TOT.	8	5	7	4	49	21	9	17

Tabel 1: Overzicht van het licentieprogramma logopedie en audiologie aan de Katholieke Universiteit Leuven

³ De overige leerlijnen: natuurkunde, taalkunde en biomedische wetenschappen worden exclusief in de kandidaturen aangeboden.

jaar	Natuurkunde	Biomedische wetenschappen (anatomie, fysiologie, neurofysiologie, erfelijkheidsleer, ziekteleer, ...)	Psychologie en pedagogiek (inclusief onderwijskunde orthopedagogiek, ontwikkelingspsychologie,...)	Wijsgerig, ethiek, religie	Taalkunde	Normale verbale communicatie	Logopedische en audiologische stoornissen	Wetenschappelijke methodiek	Vaardigheden en stage	Keuze
BA 1	10+11=21	4	4+5=9	4	10	3	-	6	3	-
BA 2	-	4+4=8	5	5	5	5 ⁴ +4 ⁵ +5 ⁶ +4 ⁷ +3 ⁸ =21	5	6	3+3=6	4
BA 3	-	-	3+3=6	3+3=6	5	4+4+3+5+5+5+5+6=37	5	5	7 (stage, practicum, onderzoeksseminarie)	5
TOI.	21	12	14	10	15	24	42	17	16	9

Tabel 2.: Overzicht van het bachelorprogramma logopedie en audiologie aan de Katholieke Universiteit Leuven

⁴ Anatomie en fysiologie van de gehoor- en spraakorganen

⁵ Taalontwikkeling

⁶ Fysica van gehoor en spraak

⁷ Neurofysiologie van de spraak

⁸ Psycho-akroestiek

Beschrijving van het masterprogramma

Ten tijde van het schrijven van het zelfevaluatierapport was het masterprogramma nog niet definitief goedgekeurd door de academische overheid. Er was zeer weinig informatie over de éénjarige masteropleiding beschikbaar in het zelfevaluatierapport, wellicht omdat de opleidingsverantwoordelijken zich lange tijd hebben geconcentreerd op het programma voor een tweejarige masteropleiding. Deze studieduurverlenging is op heden echter niet aanvaard door de Vlaamse overheid.

In ieder geval zal de éénjarige masteropleiding bestaan uit de masterproef (de opleiding voorziet een gewicht dat analoog aan de huidige tweede licentie 17 studiepunten zal bedragen) en een aantal omvangrijke stageblokken (voor een totaal van 480 uur, met ook een gewicht van 17 studiepunten) om te voldoen aan de vereisten die opgelijst staan in de Koninklijke Besluiten met betrekking tot de beroepsuitoefening van logopedisten en audiologen. De overige studiepunten zullen worden ingevuld met een aantal nieuwe, gespecialiseerde opleidingsonderdelen, met daarin de keuze tussen de optie Logopedie en de optie Audiologie.

2.1. Relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma

De commissie beoordeelt de relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma als excellent, zowel voor de uitdovende kandidatuur en licentieprogramma's als voor de bachelor- en masteropleiding: het programma is een adequate concretisering van de doelstellingen van de opleidingen. Het programma is voldoende breed en gediversifieerd om de studenten de mogelijkheid te bieden om de geformuleerde doelstellingen te halen.

Bachelorprogramma

De commissie spreekt haar waardering uit over de zeer goed uitgewerkte verticale leerlijnen die doorheen de verschillende jaren van het programma lopen. Deze leerlijnen vormen de kolommen van Tabel 2. Mede dankzij deze leerlijnen is het programma uitstekend inhoudelijk opgebouwd en sluiten de opleidingsonderdelen zeer goed op elkaar aan. De commissie spreekt haar lof uit over de goede interdisciplinaire samenwerking tussen de verschillende vakgroepen die bij de opleiding zijn betrokken: zowel de coördinatie van de opleidingsonderdelen als de betrokkenheid van de docenten bij het programma logopedie en audiologie is uitstekend.

De commissie vermeldt met name de leerlijn ‘vaardigheidstraining’; dit is een uitstekend initiatief dat zeker moet worden verdergezet en uitgebreid. Bij de omvorming naar de bamastructuur hebben de opleidingen ervoor geopteerd om de praktische oefeningen en de vaardigheidstrainingen te integreren in de afzonderlijke opleidingsonderdelen en dus niet meer te isoleren als een afzonderlijk entiteit. De commissie ondersteunt deze keuze.

Het centrale onderwijsconcept van de K.U.Leuven is ‘begeleide zelfstudie’. Het elektronisch leerplatform (TOLEDO: Toetsen en Leren Doelmatig Ondersteunen) is als instrument om het concept van de begeleide zelfstudie mede te ontwikkelen door de opleidingsverantwoordelijken logopedie en audiologie in een ver gevorderd stadium van implementatie gebracht. De commissie heeft met genoegen vastgesteld dat verschillende discussiefora, elektronische toetsen, opdrachten en leermateriaal worden aangeboden op het elektronisch leerplatform. Uit de statistieken blijkt dat de studenten veelvuldig gebruik maken van de mogelijkheden van TOLEDO en dat de docenten de instrumenten van TOLEDO efficiënt gebruiken om de voortgang en eventuele problemen bij de studenten vast te stellen.

Masterprogramma

De relatie tussen de doelstellingen en de inhoud van het programma voor de lopende licentieopleiding is uitstekend. De commissie beoordeelt de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen als zeer goed en waardeert de multidisciplinaire aanpak van de opleiding. De commissie heeft het ontwerpprogramma voor de masteropleiding bestudeerd en is van oordeel dat dit (naar analogie met de huidige tweede licentieopleiding) uitstekend is ingevuld. Er is voldoende aandacht voor de masterproef en de stage en de overige studiepunten worden verworven door een selectie uit een ruim aanbod aan keuzeopleidingsonderdelen die inhoudelijk van geavanceerd niveau zijn.

2.2. Academische gerichtheid van het programma

De commissie beoordeelt de academische gerichtheid van het bachelor- en masterprogramma als excellent. Beide programma’s besteden ruim aandacht aan kennisontwikkeling en de studenten krijgen hun onderricht in een omgeving waar internationaal wetenschappelijk onderzoek van hoog niveau wordt bedreven. De recente ontwikkelingen in de wetenschap worden goed vertaald in de inhoud van de verschillende opleidingsonderdelen.

De commissie heeft waardering voor het systeem dat is ontwikkeld voor het inoefenen van professionele vaardigheden via de begeleide zelfstudie. De studenten hebben hiervoor verschillende multimediale softwarepakketten en simulators ter beschikking, die volgens de commissie zeer doeltreffend zijn. De commissie moedigt de opleidingen aan om op de ingeslagen weg verder te gaan en heeft de indruk dat de docenten enthousiaster zijn dan de studenten. Het zal dan ook een permanente taak zijn voor

de onderwijzende staf om de studenten te stimuleren om aan zelfstudie te doen en thuis of in de daarvoor voorziene ruimtes op de campus zich verder te bekwamen en te verdiepen in de discipline logopedie en audiologie.

De commissie mist uitgebreide aandacht in de curricula voor de organisatie van de gezondheidszorg en voor het bijbrengen van gevorderde presentatievaardigheden. Er zijn weliswaar een aantal momenten in het curriculum voorzien, waarin hieraan aandacht wordt besteed, maar de commissie pleit voor een meer uitgebreide en meer gestructureerde aandacht voor de organisatie van de gezondheidszorg. De commissie suggereert dit kan worden gerealiseerd door een herwerking of herziening van een bestaand opleidingsonderdeel, zoals 'capita selecta in de logopedie en audiologie'.

2.3. De samenhang van het programma

De commissie beoordeelt de samenhang van de programma's als goed. De opleidingsonderdelen vormen een voldoende brede basis en zijn van zeer goede kwaliteit. De programma's zijn sequentieel en coherent opgebouwd.

De opleiding heeft gekozen voor een gemeenschappelijk bachelorprogramma. In de tweede licentie (mutatis mutandis het toekomstige masterprogramma) moeten de studenten een keuze maken tussen de afstudeerrichting logopedie of de afstudeerrichting audiologie. Deze opbouw van het programma heeft het voordeel van de duidelijkheid, de studenten weten goed wat ze kunnen verwachten.

De commissie herneemt hier haar advies om duidelijke eindtermen voor de bacheloropleiding te definiëren. Het is wenselijk dat de bacheloropleiding als een afgesloten geheel wordt geconcipieerd.

Ook voor het afwerken van de toekomstige masterproef is geen duidelijke cesuur voorzien tussen de bacheloropleiding en de masteropleiding. De studenten starten met de voorbereiding van de masterproef in het derde bachelorjaar en voleindigen deze tijdens het masterjaar. De commissie adviseert om hiervoor een structurele oplossing te zoeken. Zij zou het wenselijk vinden dat de bacheloropleiding wordt afgesloten met een bachelorproject, dat inhoudelijk zou kunnen bestaan uit de voorbereiding van de masterproef: de literatuurstudie en het definiëren van de vraagstelling voor het onderzoek. Dit kan dan verder worden uitgewerkt tijdens het masterjaar. Dergelijke structuur heeft als bijkomend voordeel dat het bachelorproject kan worden ingeschreven in het schakelprogramma voor studenten uit andere richtingen, waardoor alle studenten in het masterjaar met gelijke kansen kunnen starten. Het voorziene 'onderzoeksseminarie' dat geprogrammeerd wordt in het derde bachelorjaar zou hiervoor verder uitgewerkt kunnen worden.

De commissie suggereert verder dat het opleidingsonderdeel audiologie vroeger in het curriculum wordt geprogrammeerd; concreet stelt de commissie voor om dit opleidingsonderdeel te verschuiven van het tweede naar het eerste semester van het derde bachelorjaar. De studenten geven immers aan dat het moeilijk is om een weloverwogen keuze te maken voor een stageonderwerp en het onderwerp van de masterproef indien het opleidingsonderdeel audiologie nog niet is gegeven.

2.4. Studieomvang

De kandidatuursopleiding en de licentieopleiding omvatten beiden 120 studiepunten. De nieuwe opleidingen voldoen aan de formele eisen met betrekking tot de studieomvang: de driejarige bacheloropleiding omvat 180 studiepunten, de masteropleiding omvat 60 studiepunten.

2.5. Studietijd

De commissie beoordeelt de studietijd als goed voor de bacheloropleiding en als voldoende voor de masteropleiding.

Uit de getuigenissen van de studenten en een analyse van de studierendementen komt de commissie tot de conclusie dat de drie bachelorjaren evenwichtig zijn ingevuld en dat geen piekbelasting voor de studenten optreedt. De commissie betreurt dat weinig objectieve gegevens beschikbaar zijn omtrent de reële studietijd van het programma. De opleiding, noch de instelling, heeft formele studietijdmetingen georganiseerd. De commissie stelt dat uitgerekend nu het nieuwe bachelorprogramma sequentieel wordt ingevoerd, een grondige studietijdmeting essentieel is om deze grondige curriculumherziening te monitoren en te sturen.

De huidige tweede licentie (het toekomstige masterjaar) kent duidelijk een zeer hoge studielast. De combinatie van examens voor verschillende opleidingsonderdelen met een stageperiode van 12 weken en een masterproef genereert een zeer hoge belasting in de tweede helft van het tweede semester.

De commissie wenst de aandacht te vestigen op de stageopdracht. In het masterjaar volgen de studenten een stage van 12 weken van 5 dagen, eventueel op te splitsen in twee stages van 6 weken, of een stage van 6 weken en een halftijdse stage van 12 weken. Naast de normale opdrachten en werkzaamheden die bij deze stage horen, krijgen de studenten op vraag van de opleiding bovendien een bijkomende stageopdracht. Het betreft veelal een onderzoeksopdracht omtrent een actueel thema in de klinische praktijk van de stagemeester. De studenten geven aan dat zij deze stageopdracht als zeer belastend ervaren en dat er bovendien relatief grote verschillen zijn in de omvang en taakomschrijving van de stageopdrachten. Ook de docenten erkennen dat de stageopdracht in sommige gevallen wordt opgevat en uitgewerkt als een tweede eindverhandeling.

De opleiding argumenteert dat de stageopdracht een belangrijk element is in de differentiatie tussen de hogeschoolstudenten en de universitaire studenten. De commissie vraagt zich echter af of de stageopdracht haar doel niet voorbij schiet. Indien duidelijke afspraken worden gemaakt met de stagemeesters over de verwachtingen van de universiteit ten aanzien van het competentieniveau van de studenten, zijn wellicht ook andere formules mogelijk.

In ieder geval wenst de commissie de masteropleiding te adviseren om de nodige aandacht te besteden aan de studiebelasting van de studenten en om de piekbelasting te nivelleren.

2.6. Afstemming tussen vormgeving en inhoud

De commissie beoordeelt de afstemming tussen de vormgeving en inhoud van het bachelorprogramma als goed en van het masterprogramma als voldoende.

Formeel is nog een aanzienlijke hoeveelheid hoorcolleges geprogrammeerd. De commissie heeft echter vastgesteld dat naast het doceren van theorie, demonstraties, practica, en tal van interactieve werkvormen in de hoorcolleges zijn geïntegreerd. Dit werkt dynamiserend en activerend.

Bovendien wordt een groot aantal opleidingsonderdelen op mooie wijze ondersteund door het elektronisch leerplatform. De studenten hebben daarnaast de mogelijkheid om essentiële vaardigheden en competenties in te oefenen via voor hen op maat gemaakte softwareprogramma's. De commissie vermeldt AUDTUTOR, PRAAT en het in Leuven ontwikkelde programma LapTop⁹. Dit laatste is een computerondersteund, interactief en modulaair opgebouwd programma voor begeleide zelfstudie dat de studenten in de logopedie en audiologie toelaat hun perceptuele vaardigheden te toetsen, te trainen en te optimaliseren. De commissie heeft een demonstratie van deze pakketten bijgewoond en beoordeelt deze pakketten in al hun aspecten als prima.

Hoewel de commissie waardering heeft voor de mate van implementatie van het concept 'begeleide zelfstudie' in de opleiding logopedie en audiologie wenst zij de opleiding toch te stimuleren om dit concept nog verder door te voeren. Het gebruik van TOLEDO en andere vormen van zelfstudie in een opleidingsonderdeel is thans nog te veel afhankelijk van het persoonlijk initiatief van een individuele docent. De commissie pleit in deze voor een meer duidelijke facultaire beleidslijn en een betere coördinatie van de werkvormen van de begeleide zelfstudie.

De afstemming tussen vormgeving en inhoud in het masterjaar wordt door de commissie als voldoende beoordeeld. Deze beoordeling werd negatief beïnvloed door de organisatieproblematiek van de stage in het laatste jaar. In 2.6. werd reeds aangehaald dat de werkdruk van deze stage zeer hoog is, en bovendien nog sterk wordt verhoogd door de bijkomende stageopdracht.

⁹ LapTop: Logopedisch Audiologische Perceptievaardigheden Training en Optimalisering.

Bovendien is de commissie van oordeel dat de coördinatie van de stages nogal gebrekkig verloopt. De commissie heeft met een aantal stagemeesters gesproken. Deze kleine steekproef van stagemeesters geeft aan dat zij de hogeschoolstudenten en de universitaire studenten niet verschillend bejegenen en dezelfde opdrachten geven. De commissie pleit voor betere afspraken en richtlijnen tussen de stagemeesters en de universiteit, waarbij duidelijk de verwachtingen van de universiteit m.b.t. het niveau van vaardigheden en competenties wordt gecommuniceerd. Er dient ook over te worden gewaakt dat er voldoende aanbod is in stageplaatsen, zowel wat betreft de inhoud en het onderwerp van de stage, als de geografische ligging van de stageplaats.

2.7. Beoordeling en toetsing

De commissie beoordeelt de examinering als goed voor beide opleidingen.

De commissie heeft een veelheid aan examenopgaven ingekeken en heeft hierover uitgebreid van gedachten gewisseld met de docenten en de studenten. In het algemeen zijn de studenten tevreden over de examinering en getuigen zij dat zij fair worden bevraagd en gequoteerd.

Er is een goede aandacht voor inzicht en competenties in de toetsing en examinering. De commissie heeft hier waardering voor.

De toetsing van de praktische vaardigheden is minder duidelijk. Dit wordt vooral gerealiseerd in de stages, maar de praktische vaardigheden worden niet meer afzonderlijk getoetst binnen de opleiding. De commissie waardeert het opleidingsonderdeel “perceptieve training” in het eerste bachelorjaar, dat geëxamineerd via een portfolio systeem. De commissie beveelt aan om ook de praktische vaardigheden, gezien het paramedisch karakter, de nodige aandacht te (blijven) geven.

2.8. Masterproef en stage

2.8.1. Stage

Er zijn twee stages, een observatiestage tijdens het derde bachelorjaar en een participatiestage tijdens het masterjaar. De observatiestage is een kennismakingsstage die vooraf gegaan wordt door een practicum basisvaardigheden (voorbereidingsweek). Het practicum en de kennismakingsstage tellen voor 120 uren (3 weken per student, waarvan 2 weken stage). Voor de participatiestage beschikt de opleiding over een 65-tal stageplaatsen, verspreid over België en Nederland. In totaal dient de student 12 weken voltijds stage te doen. Echter, de stage hoeft geen aaneensluitende periode te zijn. De student kan ook kiezen uit 2 kortere stages van 6 weken.

Ook buitenlandse stages worden aangemoedigd (op dit moment zijn er een tiental buitenlandse stageplaatsen).

In globo heeft de commissie een behoorlijke indruk over de stage. Zij is van oordeel dat de stage belangrijke professionele vaardigheden bijbrengt. De commissie heeft echter vragen bij de stageopdracht (het bijkomend onderzoek dat aan de stage wordt gekoppeld) en over de praktische organisatie van de stage. De belangrijkste bemerkingen worden hieronder nog eens kort samengevat.

- De stage dient te worden aangepast aan het masterniveau. Dit kan geschieden via een goede communicatie en duidelijke afspraken met de stagemeesters;
- Er dient voldoende variatie te worden aangebracht ofwel in het aantal stageplaatsen of in het aantal onderwerpen dat binnen eenzelfde stage wordt behandeld.
- De stageopdracht is zeer belastend: de commissie pleit voor een goede bewaking van de studietijd en een goede afstemming met de stagemeesters; alleszins moet vermeden worden dat de stageopdracht wordt geconcipieerd als een tweede eindverhandeling;
- Er dient een goed overleg te geschieden tussen de studenten en de stagecoördinatoren met betrekking tot de keuze van de stageplaats.

Tenslotte wenst de commissie een suggestie te formuleren. Een belangrijke fractie van de studenten vindt dat zij na het voleindigen van de verplichte stages nog onvoldoende competenties bezitten om zelfverzekerd in het beroep te stappen. De commissie erkent dat dit uiteraard een probleem is dat zich voor elke opleiding stelt, maar stelt voor om een vrijwillige zomerstage te organiseren voor de studenten die hier behoefte aan zouden hebben.

2.8.2. Masterproef

De opleiding tot master in de logopedische en audiologische wetenschappen wordt afgesloten met een masterproef (in het huidige systeem en tot en met academiejaar 2006-2007 nog de eindverhandeling). De masterproef behelst in totaal 17 van de 60 studiepunten van het masterjaar. Elk jaar stellen de docenten tegen eind september een lijst met onderwerpen samen waaruit de studenten aan de start van het derde bachelorjaar mogen kiezen.

De commissie heeft een groot aantal eindverhandelingen grondig bestudeerd tijdens haar voorbereiding op het eigenlijke bezoek. Zij komt tot het algemene oordeel dat de eindverhandelingen van uitstekende wetenschappelijke kwaliteit zijn.

De commissie is wel van mening dat de eindverhandeling (masterproef) bijzonder arbeidsintensief is en dat de hoeveelheid werk die de studenten hiervoor moeten leveren niet in verhouding staat tot de 17 studiepunten die aan de huidige eindverhandeling en de toekomstige masterproef worden toegekend. De commissie beveelt aan dat de hoeveelheid werk in overeenstemming zou worden gebracht met het aantal studiepunten.

Een aantal studenten signaleert de commissie dat zij het prettig zouden vinden om meer feedback te krijgen op hun eindverhandeling. Zij zijn met name geïnteresseerd in de commentaren van de medelezers van de eindverhandeling. Daarnaast zouden de studenten graag weten of de resultaten van hun onderzoek eventueel publiceerbaar zijn of de basis kunnen leggen voor verder onderzoek. De commissie pleit voor een mondelinge verdediging van de masterproef en voor een afrondend gesprek over wat er goed en fout ging.

2.9. Toelatingsvoorwaarden

De bacheloropleiding in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen is rechtstreeks toegankelijk via secundair onderwijs.

De masteropleiding in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen is:

- rechtstreeks toegankelijk via bachelor in de Logopedische en Audiologische Wetenschappen;
- na schakelprogramma toegankelijk via professionele bachelors
- na voorbereidingsprogramma toegankelijk voor de bachelors in de psychologie en pedagogische wetenschappen en voor de bachelors arts of tandarts.

Het schakelprogramma bedraagt 60 studiepunten. Ongeveer¹⁰ 25 studiepunten worden verdeeld over een aantal basiswetenschappen, zoals statistiek, natuurkunde, biomedische wetenschappen en psychologie/pedagogiek. De studenten kiezen eveneens voor ongeveer 10-30 studiepunten domeinspecifieke opleidingsonderdelen, in de categorieën normale verbale communicatie en logopedische en audiologische stoornissen. Tenslotte wordt onder begeleiding een persoonlijk wetenschappelijk onderzoek aangevat in het “onderzoeksseminarie”¹¹, voor ongeveer 5 studiepunten. Het is dit ‘onderzoeksseminarie’ dat de commissie aanbeveelt om op te nemen in het bachelorprogramma, als een bachelorproef.

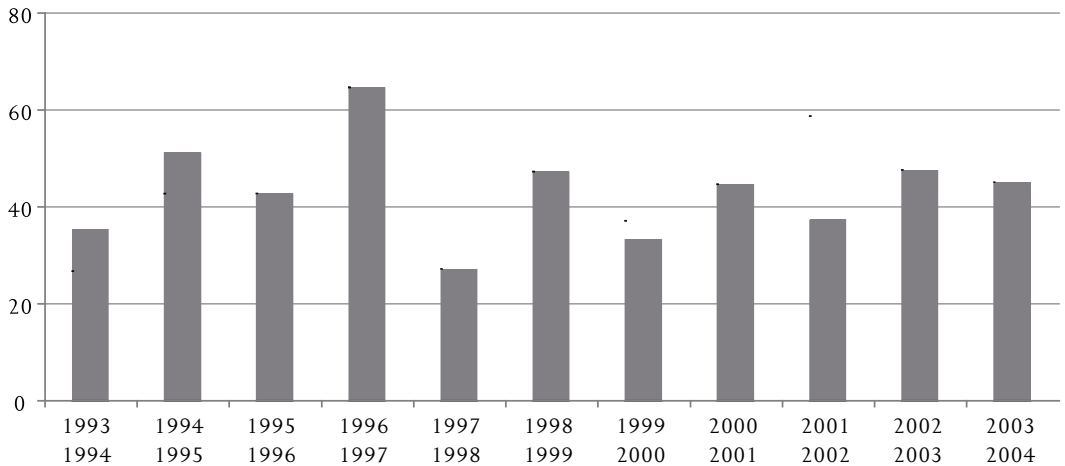
De reeds uitgewerkte voorbereidingsprogramma’s voor de bachelors psychologie en pedagogische wetenschappen worden door de commissie als goed en relevant beoordeeld. De opleiding kan hier dan ook bogen op een lange traditie van zijdelingse instroom van studenten uit de faculteit psychologische en pedagogische wetenschappen.

¹⁰ Kleine wijzigingen in het aantal studiepunten voor sommige opleidingsonderdelen zijn mogelijk, afhankelijk van de vooropleiding, interesses en keuzes van de student.

¹¹ Het is dit ‘onderzoeksseminarie’ dat de commissie aanbeveelt om op te nemen in het bachelorprogramma, als een bachelorproef.

Een explicitering van de eindtermen van de bacheloropleiding, zoals reeds vroeger in dit rapport beargumenteerd, zou het voordeel bieden dat schakel- en voorbereidingsprogramma's vanuit andere professionele of academische bacheloropleidingen voor de instroom in de masteropleiding beter zouden kunnen worden gedefinieerd.

Grafiek 1 toont het aantal generatiestudenten voor de opleiding logopedie en audiologie van de afgelopen 10 jaar.

Grafiek 1 : Aantal generatiestudenten per academiejaar in de eerste kandidatuur logopedie en audiologie aan de K.U.Leuven.

Het aantal generatiestudenten is de laatste jaren relatief constant gebleven met een gemiddelde instroom van rond de 40 generatiestudenten. De commissie beoordeelt deze instroom als goed.

Algemene conclusie bij onderwerp 2: programma

Zowel het bachelorprogramma als het masterprogramma worden door de commissie als goed beoordeeld. Alle opleidingsonderdelen zijn inhoudelijk uitstekend ingevuld en zijn zowel verticaal als horizontaal bijzonder goed op elkaar afgestemd. Deze opleidingsonderdelen streven een diepgaand inzicht na.

De commissie heeft waardering voor de verregaande integratie van de niet-domeinspecifieke opleidingsonderdelen in het programma en de uitstekende samenwerking tussen de betrokken vakgroepen.

Het concept 'begeleide zelfstudie' verkeert reeds in een vergevorderd stadium van implementatie. De commissie heeft waardering voor het in Leuven ontwikkelde 'LapTop' computerpakket voor begeleide zelfstudie. De commissie moedigt de opleiding aan om verder te gaan op de ingeslagen weg.

De studiebelasting dient beter opgevolgd te worden, vooral in deze cruciale fase van de invoering van de nieuwe programma's.

De examinering is goed en besteedt voldoende aandacht aan inzicht. De aandacht voor de vaardigheden kan in de examinering nog verhoogd worden.

De commissie heeft waardering voor de eindverhandeling, maar waarschuwt voor een te hoge studiebelasting. De commissie pleit voor een mondelinge verdediging van de masterproef met een duidelijke terugkoppeling naar de studenten. Ook de stages kunnen te belastend zijn: vooral de studielast van de supplementaire stageopdracht dient geëvalueerd te worden. In het algemeen pleit de commissie voor duidelijke afspraken met de stagemeesters, o.a. om het minimaal niveau van de stage voor een masteropleiding te bewaken.

De toelatingsvoorwaarden zijn helder geformuleerd. De commissie pleit voor duidelijk geëxpliciteerde eindtermen voor de bacheloropleiding.

ONDERWERP 3 : INZET VAN PERSONEEL

3.1. Kwaliteit van het personeel

De commissie beoordeelt de kwaliteit van het personeel als excellent. De betrokken stafleden zijn duidelijk deskundig en gemotiveerd, zowel op het gebied van onderwijsverstrekking als op didactisch en onderwijskundig gebied.

De centrale dienst DUO (Dienst Universitair Onderwijs) en de facultaire dienst DOG (Dienst Onderwijs Geneeskunde) bieden op regelmatige tijdstippen cursussen aan met betrekking tot onderwijskundige professionalisering.

De afdeling heeft daarnaast ook een OOI-project¹² verkregen. Met deze middelen werd het reeds vernoemde LapTop pakket ontwikkeld, dat de studenten helpt bij het verwerven van perceptuele vaardigheden via zelfstudie.

In het algemeen heeft de commissie een duidelijke gedrevenheid van de stafleden vastgesteld om het onderwijs stelselmatig te verbeteren.

Elk opleidingsonderdeel wordt verzorgd door een onderwijsteam, waarvan een ZAP-lid de coördinator is. Andere leden van het onderwijsteam zijn eventuele co-titularissen, assistenten en voor de opleidingsonderdelen van het eerste jaar ook de monitoren (zie 4.2). De commissie meent dat dit een uitstekende manier is om het onderwijs te structureren en goede garanties biedt op voldoende overleg en coördinatie. De commissie heeft dan ook vastgesteld dat de leden van het AAP goed weten wat van hen wordt verwacht en voldoende inspraak hebben in het onderwijsgebeuren.

3.2. Eisen academische gerichtheid

De commissie beoordeelt de academische gerichtheid van het personeel als excellent. De docenten logopedie en audiologie zijn onmiskenbaar internationale experts op dit terrein, wat ook blijkt uit hun publicatieoutput.

Er is een overduidelijke aandacht in het programma voor het bijbrengen van onderzoekdeskundigheid en kritische attitude. Er is een goede en brede waaier aan specialisaties aanwezig binnen de onderwijzende staf.

De onderwijzende staf beschikt ook over een goede klinische expertise en een groot aantal stafleden is eveneens verbonden aan het Universitair Ziekenhuis.

¹² Onderzoek, Ontwikkeling en Implementatie van onderwijsgerichte projecten

3.3. Kwantiteit van het personeel

Het onderwijs aan de volledige opleiding logopedie en audiologie wordt hoofdzakelijk verzorgd door de ZAP-leden die verbonden zijn aan de faculteit Geneeskunde. 4,45 VTE zijn specifiek verbonden aan de afdeling 'Logopedie en Audiologie' en verzorgen de vakspecifieke opleidingsonderdelen. In het academiejaar 2002-2003 waren in totaal 192 studenten voltijds ingeschreven in de opleiding (kandidaturen en licenties), waardoor de student-staf ratio 43,1 bedraagt.

De commissie is van oordeel dat 4,45 VTE ZAP met specialisatie logopedie/audiologie nog net voldoende is. Ondanks de krappe personeelsbezetting slagen de opleidingen er nog steeds in om uitstekende programma's aan te bieden. Dit is in de analyse van de commissie vooral te danken aan de goede samenwerking tussen de staffleden die verbonden zijn aan de opleiding en de docenten uit andere vakgroepen. Hierdoor is de opleiding erin geslaagd om de lesopdrachten voor het eigen personeel toch binnen aanvaardbare perken te houden.

Toch wenst de commissie te waarschuwen: een stijging van de studentenaantallen, gecombineerd met een verdere implementatie van de begeleide zelfstudie zal op korte termijn de personeelsbezetting onder druk zetten. De verdere invoering van zelfstudie impliceert namelijk het werken in kleine groepjes, het actief monitoren van discussiefora, etc. Dit alles zal de werkdruk van de nu reeds beperkte staf sterk doen toenemen.

De commissie wenst tenslotte een lans te breken voor het vrijwaren van voldoende 'onderzoekstijd' voor de staffleden. De uitstekende onderzoeksreputatie van de staf zou op termijn te lijden kunnen hebben onder de sterk toegenomen onderwijsdruk. De commissie beveelt de academische overheid aan om hier pro-actief op te treden. De commissie dringt aan op een verdere uitbreiding van de ZAP-geleding met specialisatie in de disciplines logopedie of audiologie.

Algemene conclusie bij onderwerp 3: inzet van personeel

De commissie heeft een grote waardering voor het personeel en is van oordeel dat het personeel zowel vakinhoudelijk als onderwijskundig van uitstekende kwaliteit is. De commissie apprecieert de gedrevenheid van het personeel om het onderwijs stelselmatig te vernieuwen en te verbeteren.

De kwantiteit van het personeel is krap. De commissie prijst de goede samenwerking met de docenten uit andere faculteiten en/of afdelingen, waardoor de onderwijsbelasting nog aanvaardbaar blijft. De commissie waarschuwt echter dat een verdere implementatie van de begeleide zelfstudie de werkdruk nog verder zal verhogen en wenst eveneens te pleiten voor voldoende tijd voor onderzoek voor de stafleden. De internationale onderzoeksreputatie van de afdeling zou anders onder druk komen te staan.

De academische gerichtheid van het personeel is uitstekend.

ONDERWERP 4 :VOORZIENINGEN

4.1. Materiële voorzieningen

De commissie beoordeelt de materiële voorzieningen als goed.

Een aantal jaren terug werd door de K.U.Leuven de start gegeven om alle academisch gerelateerde aspecten van de Faculteit Geneeskunde die zich nog in centrum Leuven bevinden (waaronder de opleiding logopedie en audiologie) te verhuizen naar een nieuwbouw bij Gasthuisberg Onderwijs&Navorsing (O&N). Als alles volgens plan verloopt zal de opleiding in de zomer van 2005 verhuizen naar de nieuwbouw.

De commissie heeft deze nieuwbouw bezocht en was onder de indruk van de mogelijkheden die hier worden geboden. Ook op het vlak van onderwijs zijn voldoende nieuwe practicumruimten voorzien, die ook goed zijn uitgerust en geïsoleerd voor het uitvoeren van audiologische metingen.

De huidige infrastructuur (tot en met de zomer van 2005) in de gebouwen van het Universitair Ziekenhuis St.-Raphaël is adequaat, maar wat verouderd. Er zijn voldoende practicumlokalen, die exclusief ter beschikking staan van de studenten.

De commissie was onder de indruk van de collectie van de bibliotheek 'biomedische wetenschappen' aan de K.U.Leuven. Naast een uitgebreid boekenbestand, beschikt de bibliotheek over een uitgebreide collectie van internationaal belangrijke vaktijdschriften, zowel in gedrukte als in elektronische vorm. De bibliotheek is goed toegankelijk en heeft ruime openingsuren. De commissie stelt dat de bibliotheek internationaal voorbeeldstellend is en waardeert de inspanningen van de academische overheid om – ondanks de sterk stijgende kosten – de collectie toch op peil te houden.

4.2. Studiebegeleiding

Op de Dienst Studieadvies kunnen aspirant-studenten terecht voor informatie over studierichtingen aan de K.U.Leuven: toelatingsvoorwaarden, moeilijkheidsgraad, geschiktheidseisen, combinatie- en specialisatiemogelijkheden, overschakelingen, beroepsuitwegen en perspectieven voor tewerkstelling. Verder verspreidt de Dienst Studieadvies in samenwerking met de faculteiten diverse publicaties over opleidingen, studiekeuzebegeleiding, studievoorbereiding, studiebegeleiding en arbeidsmarkt.

De infodag voor elke studierichting beslaat een volledige dag waarop informatie gegeven wordt aan abiturienten. Hierbij worden het studieprogramma, de vereiste voorkennis en de beroepsuitwegen toegelicht.

Supplementair wordt in de maand mei een algemene Infodag K.U.Leuven georganiseerd voor abiturienten en hun ouders. Alle studierichtingen verstrekken er informatie. Er worden ook doorlopend voordrachten gegeven over student zijn, studeren aan de universiteit, huisvesting en financiering. Voor de late beslissers is er nog een algemene infodag in september. Studieadvies neemt ook deel aan de vijf regionale driedaagse Studie-informatiedagen (SIDin) van het Departement Onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. In het krokusverlof (februari) krijgen laatstejaarsleerlingen van het secundair onderwijs de kans om een college en/of practicum te volgen in de opleiding logopedie en audiologie.

Op de Dienst Studieadvies bieden de psychologen en pedagogen van de afdeling Studiebegeleiding begeleiding rond studiegerelateerde problemen, studiemethode en studieplanning. Zij geven ook advies bij niet slagen en bij heroriëntering. Dit gebeurt op initiatief van de student die zich ofwel rechtstreeks richt tot deze dienst ofwel doorverwezen wordt door studiebegeleiders en academisch personeel van de faculteiten te Leuven en van de Campus Kortrijk.

Met betrekking tot afzonderlijke opleidingsonderdelen is de coördinerende docent het eerste aanspreekpunt voor de eerstejaarsstudent. De docent zal de student duidelijk maken tot welk lid van het didactisch team men zich kan wenden met specifieke vragen. Eerstejaarsstudenten kunnen zich op elk moment ook wenden tot de monitoren die deel uitmaken van de didactische teams. De studenten van de eerste bachelor logopedie en audiologie kunnen een beroep doen op een monitor voor de verwerking van de opleidingsonderdelen “Natuurkunde met inbegrip van wiskundige basis”, “Golven en Geluid”, “Psychologie” en “Methoden en technieken van het empirisch-analytisch pedagogisch onderzoek, deel 1”. Deze vorm van begeleiding is laagdrempelig en veel studenten maken er gebruik van.

Voor problemen of klachten in de loop van het academiejaar kunnen studenten zich wenden tot de examenombudspersoon van hun jaar die dan beslist met wie of binnen welke vergadering het probleem kan besproken en opgelost worden.

De commissie beoordeelt de studiebegeleiding als goed. Zij heeft waardering voor de monitoren en heeft vastgesteld dat een groot aantal studenten logopedie en audiologie van hun diensten gebruik maken. De monitoren zijn ook lid van het onderwijsteam van de betreffende opleidingsonderdelen, waardoor zij in nauw contact staan met de AAP en ZAP-leden die de cursus verzorgen.

Een aantal docenten organiseert vrijwillige proefexamens halverwege het eerste semester. Hierdoor kunnen de studenten eventuele problemen of tekorten tijdig vaststellen en ofwel deze remediëren ofwel tijdig een studieheroriëntering overwegen.

De meeste problemen van de studenten worden in het informele circuit opgelost. Door de kleinschaligheid van de opleiding en de sterk gemotiveerde onderwijzende staf zijn er uitstekende contacten tussen studenten en docenten.

Er is geen expliciet overbruggingsonderwijs voorzien voor de instromende abiturienten in het eerste bachelorjaar. Een grondige analyse van de achtergrond van deze studenten leert overigens dat de instroom zeer heterogeen is. Uit de getuigenissen van de studenten blijkt dat zij van mening zijn dat de overgang van secundair naar universitair onderwijs goed wordt opgevangen en de commissie kon geen specifiek knelpunten noteren.

De commissie heeft vastgesteld dat de ombudspersonen vaak ZAP en/of AAP-leden zijn van de afdeling logopedie en audiologie. De commissie is van oordeel dat de ombudspersoon volledig onafhankelijk zou moeten zijn en daarom best geen lid van de opleiding logopedie en audiologie. Voor de AAP-leden waarschuwt de commissie dat zij het risico lopen te moeten interveniëren bij hun eigen promotor, en ook dit zou vermeden moeten worden.

Algemene conclusie bij onderwerp 4 : voorzieningen

De commissie beoordeelt de studiebegeleiding als goed. De commissie heeft vooral waardering voor de werking van de monitoraten, die veelvuldig worden geraadpleegd door de studenten.

De ombudspersonen zouden volledig onafhankelijk moeten zijn van de opleidingen.

De materiële voorzieningen zijn nu goed, maar wat verouderd, en de opleiding heeft goede vooruitzichten bij de nakende verhuis naar een nagelnieuw gebouw met goede voorzieningen. De bibliotheek biomedische wetenschappen is indrukwekkend en internationaal voorbeeldstellend.

ONDERWERP 5 : INTERNE KWALITEITSZORG

Voor elke opleiding aan de K.U.Leuven is er een permanente onderwijscommissie die een adviescommissie is binnen de onderwijsbevoegde faculteit. Voor de opleiding logopedie en audiologie is er een permanente onderwijscommissie logopedie en audiologie (POC L&A) in de faculteit geneeskunde, die samengesteld is uit onderwijspersoneel uit het departement of afdeling (ZAP), assisterend personeel (AAP/BAP) en studenten uit de opleiding. Deze onderwijscommissie wordt geleid door een programmadirecteur die belangrijke bevoegdheden heeft over het onderwijs bij de opleiding logopedie en audiologie. Naast advies aan de faculteit wetenschappen werkt de POC voorstellen uit voor programmawijzigingen en aanpassingen van de syllabi van de opleidingsonderdelen. Bovendien bewaakt de POC de kwaliteit van het onderwijs door voortdurend contact te houden met lesgevers en studenten: beide partijen hebben op de vergaderingen van de POC de mogelijkheid om opmerkingen te formuleren over de inhoud en de uitvoering van opleidingsonderdelen in de opleiding logopedie en audiologie.

De dienst onderwijs geneeskunde (DOG) verleent hulp aan de POC's van de faculteit. Deze dienstverlenende taken bestaan o.m. uit de ontwikkeling en implementatie van de curriculum- en onderwijsvernieuwingen; het opzetten en uitvoeren van medisch onderwijskundig onderzoek en docentenprofessionalisering. De DOG wordt geleid door een academisch onderwijsexpert, in nauw overleg met de vice-decaan. De centrale dienst DUO (Dienst Universitair Onderwijs) ondersteunt instellingsbreed de POC's en de faculteiten.

5.1. De evaluatie van de resultaten

Op het moment dat de visitatiecommissie de opleidingen logopedie en audiologie bezocht was er geen enkel systeem in voege dat de studietijd van de studenten systematisch opvolgt of dat de kwaliteit van de afzonderlijke opleidingsonderdelen systematisch controleert. Kort geleden werd instellingsbreed het JaDe-systeem¹³ ingevoerd, dat nauwelijks twee semesters later terug is afgeschaft, wegens een gebrekkige medewerking van de docenten en wegens een te lage specificiteit van de vraagstelling. De commissie werd eveneens ingelicht over het nieuwe systeem van studentenbevestigingen, dat tweeledig zal werken, en ten minste vierjaarlijks enquêtes zal organiseren met het oog op het verbeterperspectief (georganiseerd door de POC), en alternerend ten minste vierjaarlijks enquêtes zal organiseren met het oog op de verantwoordingsfunctie (georganiseerd door de faculteit). Daarnaast blijft de achtjaarlijkse curriculumevaluatie ter voorbereiding van de externe visitaties bestaan. De commissie herhaalt haar oproep dat juist op dit moment, wanneer de nieuwe bachelorprogramma's net zijn opgestart de studiebelasting en de studieproblemen van de studenten van zeer dichtbij gevolgd zouden moeten worden.

¹³ Jaarlijkse Docentenevaluaties

Het gebrek aan een formeel evaluatiesysteem wordt gecompenseerd door een goed werkend informeel circuit. De commissie heeft vastgesteld dat de studenten die in de POC zetelen hun taak ter harte nemen en dat problemen op deze wijze vroegtijdig aan de opleidingsverantwoordelijken worden gesignaleerd. De werking van de POC wordt bijgevolg als goed beoordeeld. De commissie waardeert vooral de ‘peer-review’ die de POC organiseert, waarbij docenten de syllabi¹⁴ van hun collega’s becommentariëren.

Toch waarschuwt de commissie dat een goed werkend informeel circuit de formele studentenbevragingen niet kan vervangen. Zij stelt dat op deze manier alleen acute problemen worden gesignaleerd en dat de afwezigheid van klachten niet noodzakelijkerwijze de afwezigheid van structurele problemen betekent. Met name de minder mondige student heeft op deze wijze geen instrument. Ook indien de problemen van een meer persoonlijke of conflictueuze aard zouden zijn, werkt een informeel circuit niet goed.

5.2. Maatregelen tot verbetering

De commissie beoordeelt de maatregelen tot verbetering als voldoende.

De commissie is van mening dat een aantal aandachtspunten van de vorige visitatiecommissie goed is opgevolgd. De commissie vermeldt met name het goed gestructureerde overleg tussen de opleiding en de docenten uit andere disciplines, de goed georganiseerde verticale en horizontale leerlijnen waarbij elk opleidingsonderdeel wordt toegesneden op de audiologie en de logopedie, het integreren van de practica in de afzonderlijke opleidingsonderdelen, de forse uitbreiding van de mogelijkheden tot buitenlandse stage en Erasmus-uitwisselingen. Daarnaast heeft de commissie een (te) lichte personeelsuitbreiding vastgesteld en de aanzienlijke verbetering van de infrastructuur in de vorm van een nieuw in gebruik te nemen gebouw.

Een aantal andere aandachtspunten is echter blijven bestaan. De commissie vermeldt o.m.:

- de niet geëxpliciteerde eindtermen voor de bacheloropleiding;
- de timing en studiebelasting van de stage en de stageopdracht;
- de als onvoldoende geachte feedback naar de studenten over de stagerapporten en de eindverhandelingen;
- het duidelijk expliciteren van de beoordelingscriteria van de stages.

¹⁴ Onder ‘syllabus’ wordt aan de K.U.Leuven verstaan: een opleidingsfiche, waarin de cursusinhoud, examenvormen, doelstellingen, aanbevolen studiemateriaal, aantal studiepunten, ... vermeld worden.

De commissie wijst op de noodzaak om de bevindingen van de eigen kwaliteitszorg ook te implementeren. Tijdens het bezoek is immers gebleken dat een aantal punten die door de studenten werden gesignaleerd gekend is bij de opleidingsverantwoordelijken. De commissie vernoemt o.m. de piekbelasting van de studenten in het laatste jaar, de gebrekkige feedback van de stagerapporten en de eindverhandelingen en de sterk verschillende omvang van de stageopdracht van de stagemeesters. Zij moedigt de opleidingsverantwoordelijken aan om de bamahervormingen aan te grijpen om deze aandachtspunten krachtdadig te remediëren.

5.3. Betrokkenheid studenten, medewerkers, alumni en beroepenveld

De commissie beoordeelt de betrokkenheid van de studenten en medewerkers als zeer goed. Zij heeft vastgesteld dat de studenten goed zijn betrokken in de beslissingen van de POC en dat zij als volwaardige gesprekspartners worden beschouwd. Daarnaast is het duidelijk dat het informele circuit tot op zekere hoogte goed functioneert.

De betrokkenheid van de ZAP-leden van de andere faculteiten bij de opleiding is besproken en wordt door de commissie als uitstekend beoordeeld. Zij heeft ook waardering voor de onderwijsteams, waarbij ook goed overleg tussen de verschillende betrokkenen voor een individueel opleidingsonderdeel wordt georganiseerd.

De betrokkenheid van de alumni en het beroepenveld is voor verbetering vatbaar. Nochtans zijn er goede mogelijkheden om deze mensen nauw bij de opleiding te betrekken, wegens de contacten die worden gelegd in het kader van de stages. De commissie beveelt expliciet aan om de ervaringen en inzichten van de alumni en stagemeesters te betrekken bij curriculumevaluaties en programmavernieuwingen.

In globo beoordeelt de commissie de betrokkenheid van de studenten en medewerkers als goed, maar acht zij de betrokkenheid van de alumni en het beroepenveld nog voor verbetering vatbaar.

Algemene conclusie bij onderwerp 5 : interne kwaliteitszorg

De commissie beoordeelt de interne kwaliteitszorg als voldoende tot goed.

Op centraal niveau verkeert de K.U.Leuven in een overgangsfase tussen het afgeschafte en het in te voeren systeem van studentenbevragingen en curriculumevaluatie. Hierdoor is er juist op het moment dat de nieuwe bachelorprogramma's sequentieel worden ingevoerd geen enkel gestructureerd evaluatiesysteem in voege. De commissie dringt erop aan dat de faculteit of de POC parallelle inspanningen zou leveren om het programma en de studiebelasting van de nieuwe bachelorprogramma's nauwgezet op te volgen. Daarnaast heeft de commissie vastgesteld dat een aantal problemen die door de studenten zijn gesignaleerd, goed bekend zijn bij de opleidingsverantwoordelijken. De commissie moedigt de opleidingsverantwoordelijken ook aan om hieraan gevolg te geven.

De opleiding heeft de aanbevelingen van de vorige visitatiecommissie ernstig genomen en in de mate van haar mogelijkheden geïmplementeerd. Een aantal aandachtspunten zijn echter blijven bestaan.

De betrokkenheid van studenten en van de docenten – ook uit andere faculteiten – is goed. De commissie suggereert om ook de inzichten en ervaring van het beroepenveld en de alumni te betrekken bij curriculumherzieningen.

ONDERWERP 6 : RESULTATEN

6.1. *Mate van realisatie van de doelstellingen*

De commissie waardeert het gerealiseerd niveau als excellent. De commissie heeft kunnen vaststellen, tijdens uitgebreide gesprekken met de alumni, dat de kwaliteit van de alumni, hun vakdeskundigheid, gedrevenheid en communicatievaardigheden uitstekend zijn.

De commissie is van oordeel dat de opleidingen logopedie en audiologie hun respectieve doelstellingen en eindtermen ruimschoots verwezenlijken en academisch geschoolde logopedisten/audiologen van hoog niveau afleveren, die een voldoende brede basis hebben om in verschillende sectoren actief te zijn en voldoende kritische reflectie hebben meegekregen om zich continu bij te scholen of verder te studeren.

Zowel uit de enquête die de opleiding bij de alumni heeft georganiseerd als uit de gesprekken die de commissie met de alumni heeft gevoerd, blijkt dat de alumni zeer tevreden zijn over het genoten onderwijs. Zij zijn allen goed terechtgekomen, een behoorlijk aantal onder hen heeft een niet-klinische functie, zoals pedagogisch begeleider, orthopedagoog, docent aan een hogeschool of onderzoeker aan een binnenlandse of buitenlandse universiteit. De alumni zijn gegeerd op de arbeidsmarkt, niet in het minst in buitenlandse klinische praktijken of onderzoekscentra. Een aantal buurlanden heeft immers geen universitaire opleiding in de logopedische en audiologische wetenschappen. De geïntegreerde benadering van de logopedie en audiologie wordt door deze actoren als een bijzonder voordeel gezien.

Ook de eindverhandelingen halen in het algemeen een hoog wetenschappelijk niveau.

De internationale studenten- en docentenmobiliteit, in het kader van Erasmus programma's is – zeker in een Vlaams perspectief - goed. De opleiding biedt 3 internationaliseringstrajecten aan: de student kan een semester deelnemen aan een Erasmus-uitwisseling, kan kiezen voor een buitenlandse stage of kan deelnemen aan een Summerschool. In totaal biedt de opleiding 10 buitenlandse stageplaatsen aan, waarvan er 6 deel uitmaken van het Socratesprogramma en kunnen 7 studenten deelnemen aan de Summerschool. De opleiding heeft duidelijke streefcijfers voor de internationalisering van de studenten: zij streeft ernaar dat jaarlijks 20% van de doelgroep deelneemt aan een van de drie uitwisselingstrajecten. Uit gegevens van de meest recente jaren blijkt dat deze streefcijfers ruimschoots worden gehaald en dat ongeveer de helft van de studenten deelneemt aan een internationaliseringproject. De commissie heeft hiervoor waardering.

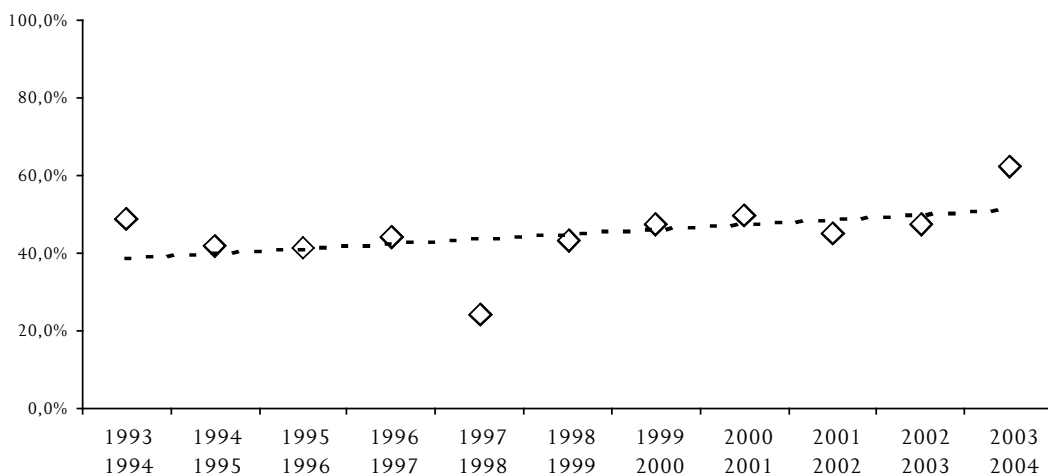
6.2. Onderwijsrendement

De commissie beoordeelt het onderwijsrendement als goed voor de bacheloropleiding en als excellent voor de masteropleiding.

De slaagpercentages van de generatiestudenten in de eerste kandidatuur logopedie en audiologie zijn weergegeven in Grafiek 2. Uitgemiddeld over de voorbije 10 jaar bedraagt het slaagpercentage van de generatiestudenten 42%. Het gemiddeld slaagpercentage voor de eerste kandidatuur over de voorbije 10 jaren bedraagt ongeveer 50%. De slaagpercentages in het tweede, derde en vierde jaar liggen alle beduidend hoger dan 80% en schommelen rond 90% voor de tweede kandidatuur tot vrijwel 100% voor de tweede licentie.

Het is bijgevolg duidelijk dat in de voormalige eerste kandidatuur een sterke selectie geschiedde. De commissie vindt het jammer dat de opleiding noch expliciet noch impliciet streefcijfers heeft geformuleerd voor de slaagpercentages van de generatiestudenten. Zij is van oordeel dat de opleiding ernaar zou moeten streven dat minstens 50% van de generatiestudenten slaagt.

De commissie beveelt terzake aan om een uitvalstudie te organiseren, teneinde na te gaan welke factoren verantwoordelijk zijn voor de uitval van de generatiestudenten.

Grafiek 2 : Slaagpercentages van de generatiestudenten eerste kandidatuur logopedie en audiologie aan de Katholieke Universiteit Leuven.

De doorstroomanalyse van de opleiding is gepresenteerd in Tabel 3. Gemiddeld heeft een student ongeveer 4 jaar en 3 maanden nodig om de studie tot licentiaat in de logopedie en audiologie af te ronden. Meer dan 80% van de studenten voltooit de studie binnen de voorziene termijn van 4 jaar. De commissie beoordeelt dit als een zeer goede doorstroom.

Afstudeerjaar	Op tijd	+ 1 jaar	+ 2 jaar	+ 3 jaar	+ > 3 jaar	TOTAAL	GEM	JAREN	MAANDEN
1995 - 1996	8	0	0	0	0	8	4,00	4	0
1996 - 1997	21	0	0	0	0	21	4,00	4	0
1997 - 1998	24	4	0	0	0	28	4,14	4	2
1998 - 1999	19	8	1	0	0	28	4,36	4	4
1999 - 2000	34	3	1	1	0	39	4,21	4	2
2000 - 2001	9	10	0	1	0	20	4,65	4	8
2001 - 2002	22	0	0	0	0	22	4,00	4	0
2002 - 2003	24	4	1	0	1	30	4,33	4	4
2003 - 2004	26	1	1	0	2	30	4,37	4	4
TOTAAL	187	30	4	2	3	226	4,23	4	3
PROCENTUEEL	82,7%	13,3%	1,8%	0,9%	1,3%	100,0%			

Tabel 3: Doorstroomanalyse van de opleiding logopedie en audiologie aan de Katholieke Universiteit Leuven.

Algemene conclusie bij onderwerp 6 : resultaten

De commissie beoordeelt de resultaten van de opleidingen logopedie en audiologie als excellent. Zij heeft een hoge waardering voor de alumni en is van oordeel dat de opleidingen logopedie en audiologie hun respectieve doelstellingen en opdrachtverklaringen ruimschoots verwezenlijken. Er worden academisch geschoolde logopedisten/audiologen van hoog niveau afgeleverd, die een voldoende brede basis hebben om in verschillende sectoren actief te zijn en voldoende kritische reflectie hebben meegekregen om zich continu bij te scholen of verder te studeren. De alumni en ook het beroepenveld waarderen de geïntegreerde benadering van de logopedie en de audiologie als een bijzonder voordeel.

De internationale studentenmobiliteit is – zeker in een Vlaamse perspectief – goed. Er is een goed aanbod aan buitenlandse stageplaatsen en de opleiding investeert ook om een flink aantal studenten te laten deelnemen aan een jaarlijkse internationale Summerschool. De commissie waardeert het feit dat de opleiding hier duidelijke streefcijfers heeft geformuleerd en dat deze streefcijfers bovendien ruimschoots worden gehaald.

De doorstroom wordt door de commissie als uitstekend beoordeeld. Het studierendement wordt als excellent beoordeeld voor de masteropleiding en als goed voor de bacheloropleiding. Het gemiddeld slaagpercentage van 42% over de afgelopen 10 jaar voor de generatiestudenten wordt als relatief laag beoordeeld, de commissie beveelt terzake aan een uitvalanalyse te organiseren.

Samenvatting van de aanbevelingen van de visitatiecommissie, in het kader van het verbeterperspectief.

De commissie is van oordeel dat de bachelor- en masteropleiding logopedie en audiologie aan de K.U.Leuven ruimschoots voldoen aan de criteria die vermeld zijn in de zes onderwerpen van het accreditatiekader. De opleidingen leveren hoogstaande en academische geschoolde bachelors en masters (licentiaten) in de logopedische en audiologische wetenschappen af, waarvan de masters (licentiaten) de nodige vaardigheden hebben meegekregen voor hun beroepsloopbaan en een kritische attitude die aanzet tot levenslang leren.

De commissie is van oordeel dat de opleidingen op verschillende facetten en criteria internationaal voorbeeldstellend zijn. Zij vernoemt met name het uitstekende niveau en de oriëntatie van de opleidingen, de inhoud van het programma, de academische gerichtheid van het programma, de kwaliteit en de academische gerichtheid van het personeel en het gerealiseerd niveau van de opleidingen.

Daarnaast is de commissie van oordeel dat de expliciete keuze om een bacheloropleiding aan te bieden waarin de disciplines logopedie en audiologie volledig geïntegreerd worden aangeboden een bijzonder kenmerk van differentiëring en profilering is.

De commissie heeft twee belangrijke aandachtspunten vastgesteld:

- De eindtermen van de bacheloropleiding zijn onvoldoende geëxpliciteerd en er is een onvoldoende cesuur aangebracht tussen de bacheloropleiding en de masteropleiding. Dit heeft consequenties voor de zij-instroom in het masterprogramma van andere academische of professionele bachelors, op de ontwikkeling van instrumenten voor curriculumevaluatie en studiemobiliteit en op de planning en timing van de masterproef. De commissie beveelt bijgevolg aan om enerzijds duidelijke eindtermen voor de bacheloropleiding te expliciteren en anderzijds om de bacheloropleiding af te sluiten met een bachelorproject, dat zou kunnen bestaan uit de concrete voorbereiding van de masterproef.
- De studiebelasting is het laatste jaar (tweede licentie of masterjaar) is zeer hoog; de commissie beveelt aan hieraan de nodige aandacht te schenken en in het bijzonder de studiebelasting van de bijkomende stageopdracht zorgvuldig te evalueren.

Daarnaast formuleert de commissie nog volgende punten:

- De commissie zou het wenselijk vinden indien het bachelorprogramma op een meer expliciete en uitgebreide wijze aandacht zou schenken aan de organisatie van de gezondheidszorg en aan het bijbrengen van gevorderde presentatievaardigheden.
- De commissie suggereert dat het opleidingsonderdeel audiologie vroeger in het curriculum zou worden geprogrammeerd, bv. in het eerste semester van het derde bachelorjaar. Dit zal de studenten helpen een meer gefundeerde keuze te maken voor een onderwerp van zowel de masterproef als de participatiestage.
- De masteropleiding dient nauwlettend te waken over het niveau van de stage, waarbij gestreefd moet worden naar een duidelijk onderscheid met de stages van de professionele bachelors. Daarnaast dient de opleiding te zorgen voor voldoende variatie in het aanbod, zowel wat de onderwerpen van de stage betreft als het aantal stageplaatsen. Tenslotte suggereert de commissie dat een vrijwillige zomerstage tegemoet zou komen aan de noden van een aantal studenten.
- De commissie beveelt aan om voldoende aandacht te schenken aan de praktische en klinische vaardigheden van de studenten, ook en vooral in de toetsing.
- De commissie is van mening dat de hoeveelheid werk die gepaard gaat met de eindverhandeling (masterproef) niet evenredig is met het toegekende gewicht van 17 studiepunten. Zij beveelt aan dat de hoeveelheid werk in overeenstemming zou worden gebracht met het aantal studiepunten. Daarnaast vestigt de commissie de aandacht op de vraag van de studenten om meer feedback te krijgen over zowel de eindverhandeling (masterproef) als de stage. Een mondelinge verdediging van de masterproef, met duidelijke terugkoppeling naar de studenten, moet georganiseerd worden.
- De commissie is van oordeel dat de ombudspersonen geen lid zouden mogen zijn van het ZAP of AAP van de eigen opleidingen.
- De commissie meent dat juist nu, op het moment dat de nieuwe bachelorprogramma's sequentieel worden ingevoerd, een grondige evaluatie van de studietijd en studiebelasting essentieel is. De commissie beveelt aan dat – in afwachting van of parallel met centrale systemen – de permanente opleidingscommissie terzake initiatieven zou nemen.
- De commissie beveelt aan om de ervaringen en inzichten van de stagemeesters en alumni te betrekken bij curriculumevaluaties en programmavernieuwingen.
- Het gemiddeld slaagpercentage van de generatiestudenten over de afgelopen 10 jaar (42%) is relatief laag; de commissie beveelt terzake aan een uitvalanalyse te organiseren.

Bijlagen

Bijlage 1: Personalialia van de leden van de visitatiecommissie

Paul van de Heyning (voorzitter)

Prof. dr. Paul van de Heyning (1952) studeerde geneeskunde aan de Universiteit Antwerpen, waar hij ook zijn doctoraat behaalde in 1982. Hij volgde een opleiding in de Neus-, Keel- Oorheelkunde onder wijlen Baron Prof. dr. J. Marquet. Hij werd tevens erkend als revalidatiearts in spraak-, taal-, stem- en gehoorstoornissen. Sinds 1991 is hij professor NKOziekten aan de Faculteit Geneeskunde van de Universiteit Antwerpen en diensthoofd van de Afdeling Neus-, Keel- Oorzaken en Communicatiestoornissen van het Universitair Ziekenhuis Antwerpen. In 2002 werd hij benoemd tot gewoon hoogleraar.

Prof. Van de Heyning publiceerde meer dan 200 artikels in nationale en internationale tijdschriften en gaf 300 voordrachten, zowel in binnenland als op de wereldcongressen van Neus, Keel- Oorzaken en zijn deelgebieden. Zijn onderzoeksactiviteiten situeren zich op de gebieden van stempathologie, slaapgerelateerde ademhalingsmoeilijkheden en binnenoopathologie met in het bijzonder de erfelijke gehoorandoeningen. In verband met dit laatste werk werd hem in 1998 mede de A.Faesprijs toegekend. Verder is hij organisator en mede-organisator van internationale congressen, bestuurslid van de 'International Prosper Menière Society', stichtend lid van de 'European Academy of Otolgy and Neurotology', wetenschappelijk adviseur van de 'Poltizer Society (International Otosurgical Society)' en van de 'European Laryngological Society'. Hij is woordvoerder van onderzoeksprojecten met betrekking tot evenwichtsonderzoek en erfelijke doofheid. Tevens is hij promotor of co-promotor van een groot aantal doctoraten in de medische wetenschappen.

Roelien Bastiaanse

Prof. dr. Roelien Bastiaanse (1955) studeerde Nederlandse taal en literatuur en linguïstiek aan de universiteit van Amsterdam. In 1987 behaalde zij het European Postgraduate Certificate in Language Pathology, aan de Vrije Universiteit Brussel. Zij behaalde in 1993 haar doctoraat aan de Rijksuniversiteit van Groningen, met de scriptie "studies in aphasia". Sinds 1997 bekleedt zij de leerstoel 'neurolinguistics' aan de Rijksuniversiteit van Groningen, en is zij 'director of studies of the European Masters in Clinical Linguistics' en 'director of studies of speech and language pathology'. Zij publiceerde een veelheid van publicaties rond het thema afasie, o.m. in *Brain and Language*.

Jean Daniels

Lic. Jan Daniels (1941) studeerde Pedagogische Wetenschappen (Afdeling Studie- en beroepsoriëntatie) aan de Katholieke Universiteit Leuven (1963-67). Nadien volgde hij nog een specialisatie 'Werken met Taakgerichte Groepen' aan de Interactie Akademie, te Hove, (1975-76). Achtereenvolgens heeft hij volgende betrekkingen waargenomen: Leraar Opvoedkunde en Didactiek, Sancta Maria, Deurne (7/11/67-20/12/67), Psychologisch Adviseur, PMS, Heverlee (17/4/69-23/7/69), Wetenschappelijk Medewerker Universitair Studiebureau, K.U.Leuven, Afd. Toegepast Onderwijsonderzoek (14/7/69-30/6/70), Wetenschappelijk Medewerker Medische Fac. Rotterdam, Afdeling Onderwijs Research (1/7/70-31/7/73), Limburgs Universitair Centrum, Hoofd Onderwijskundig Studiebureau (1/8/73-31/12/89), Algemene leiding SMILE (Studiecentrum voor Multimediaal en Interactief Leren) (1/1/90-30/04/98), Stafmedewerker Onderwijsraad LUC (1/5/98-30/06/05), Senior Onderwijstechnoloog, Onderwijstechnologisch Expertisecentrum Open Universiteit Heerlen (01/04/2001-30/06/05)

Als belangrijkste onderzoeks- en implementatieactiviteiten, gelden: 1975-82: Hoofdverantwoordelijke voor de uitvoering van een drietal onderzoeksprojecten FKFO-Ministriëel initiatief met betrekking tot universitaire didactiek, 1984-88 Secretaris van de Werkgroep Onderwijs van de VLIR. Realisatie van 6 videoprogramma's in het kader van Onderwijskundige Professionalisering, 1987- 1998 Uitbouw en dagelijkse leiding van de FTO-groep Onderwijstechnologie, (later SMILE) in samenwerking met Prof dr. H. Hendrickx. Daarbij werd een dertigtal multimedia, en COO,- programma's gerealiseerd, evenals CD-i, cd-rom en internettoepassingen in onderwijs en opleidingen. Tevens werden een zestal Europese onderzoeks- en developmentprojecten verworven en uitgevoerd; m.n Topilot, Electra. Valmeth, Eurotutores, Lingua, Trafe, 2001-2005 Als senior onderwijstechnoloog bij het Onderwijstechnologisch Expertisecentrum van de Openuniversiteit Heerlen, verantwoordelijk voor de realisatie van een drietal multimediale producties en inhoudelijke verantwoordelijkheid voor drie cursussen in het kader van de Masters Actief Leren.

Sieneke Goorhuis-Brouwer

Prof.dr. Sieneke Goorhuis-Brouwer (1946) studeerde orthopedagogiek aan de Rijksuniversiteit te Groningen en volgde tegelijkertijd de opleiding logopedie-akoepedie. In 1977 werd zij staffid bij de disciplinegroep KNO, voor de Communicative Stoornissen. In 1988 promoveerde zij op diagnostische dilemma's bij kinderen met taalontwikkelingsstoornissen en onderzocht de pedagogische implicaties van dit probleem. In 1991 werd zij Universitair Hoofddocent bij de Faculteit der Medische Wetenschappen en in 1999 werd zijn benoemd tot bijzonder hoogleraar Spraak- en Taalstoornissen bij kinderen aan de Rijksuniversiteit te Groningen, vanwege de Vereniging ter Bevordering van het onderwijs aan slechthorende kinderen en kinderen met ernstige spraak- en taalmoeilijkheden (VeBOSS, thans Simea).

Zij verricht onderzoek naar de epidemiologie van spraak- en taalproblematiek, de diagnostische processen bij spraak- en taalproblematiek en de effecten van spraak- en taalproblemen op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

In 2003 kreeg zij een koninklijke onderscheiding voor haar meer dan gewone inzet voor de belangen van kinderen met spraak- en taalstoornissen, waarbij de realisatie van multidisciplinaire diagnostiek een belangrijk speerpunt vormde. Integratie van verschillende beroepsgroepen en werkwijzen vanuit pedagogisch perspectief stonden daarbij centraal. Haar werk is, mede door haar lobby binnen alle geledingen van de Gezondheidszorg, van grote invloed op de dagelijkse praktijkvoering in Nederland. Hierbij moet gedacht worden aan de invloed op het onderwijs aan kinderen met hoor- en spraaktaalproblemen, aan de signalering van taalstoornissen met de Minimum Spreeknormen, als ook haar inzet om op jonge leeftijd spraakverbeterende operaties bij kinderen met schisis uit te voeren. Thans is ook het tweetalig onderwijs op jonge leeftijd een van haar onderzoeksgebieden.

Catherine Theys

Lic. Catherine Theys (1983) studeerde in 2005 af als licentiate in de Logopedische en Audiologische wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven. Zij volgde twee jaar avondschool gebarentaal bij FEVLADO en nam twee maal deel aan het intensief programma voor logopedie (IP Summer School Socrates). Ze volgde een bijkomende cursus over stotteren bij het Stottercentrum Herent. Ze werkte in juli en augustus 2005 als logopediste in het Revalidatiecentrum voor Gehoor en Spraak van het Universitair Ziekenhuis te Leuven. Vanaf september 2005 is zij als assistente verbonden aan de opleiding voor Logopedische en Audiologische Wetenschappen aan de Katholieke Universiteit Leuven en maakt zij een doctoraat over Neurogeen Stotteren.

Hans Verschuure

Dr. J. Verschuure (1946) studeerde natuurkunde aan de Rijksuniversiteit Utrecht met als bijvakken wiskunde en meteorologie. Na een jaar als wetenschappelijk medewerker bij de Rijksuniversiteit Utrecht te hebben gewerkt, werd hij in 1970 aangesteld bij de KNO-afdeling van de Erasmus Universiteit als onderzoeker waar hij in 1977 promoveerde op een proefschrift over de alineairiteit van het gehoororgaan. Vervolgens is hij bij het Academisch Ziekenhuis Rotterdam (later Erasmus MC) aangesteld als klinisch fysicus-audioloog en hoofd van het Audiologisch Centrum. In 1995 was hij visiting professor bij het Wendell Johnson Speech and Hearing Center te Iowa City, USA. Hij is betrokken geweest bij het opzetten van de registratie van de klinische audiologen in Nederland, nu gerealiseerd binnen de Nederlandse Vereniging voor Klinische Fysika. Hij heeft meegewerkt aan de organisatie van het tweede EFAS congres (Noordwijkerhout; 1995) als secretaris en aan het 25e ISA-congres (Den Haag; 2000) als voorzitter.

Hij is geregistreerd klinisch fysicus-audioloog bij de NVKF, erelid van de Belgische Vereniging voor Audiologie en van de Duitse Audiologische vereniging (DGA), lid van de Nederlandse Vereniging voor Audiologie en het Nederlands Akoestisch Genootschap (NAG), de Internationale Vereniging voor Audiologie (ISA), het International Collegium for Rehabilitative Audiology (ICRA), de Russische vereniging voor Audiologie en de American Auditory Society (AAS). Hij is Nederlands lid van de IEC/ISO commissie voor real-ear measurements, voorzitter van de Europese Federatie van Audiologie Verenigingen (EFAS), secretaris-generaal van de Internationale Vereniging voor Audiologie (ISA) (sinds 1994), bestuurslid van Hearing International sinds de oprichting in 1993 waarbij hij sinds 2003 voorzitter is van het Center's Committee, lid van het executive committee van WWHearing, een samenwerkingsverband met de WHO en adviseur voor het PDH programma van de WHO. Hij is lid van de Raad van het International Journal of Audiology sinds het samengaan van drie bladen in 2002.

Pascal Van Der Voort (secretaris)

Dr. Pascal Van Der Voort (1967) studeerde Scheikunde aan de Universiteit Antwerpen (resp. RUCA en UIA). In 1989 behaalde hij het diploma licentiaat scheikunde en het diploma geaggregeerde hoger secundair onderwijs aan de U.I.A. In 1993 behaalde hij zijn doctoraat in het studiegebied van de Anorganische Scheikunde. Van 1994 tot 2003 was hij postdoctoraal navorsers van het Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek Vlaanderen. Hij was visiting research fellow aan the Georgia Institute of Technology (USA, 1996-1997) en aan de Ecole Nationale Supérieure de Chimie de Montpellier (FR, 1998). Hij is auteur van meer dan 100 internationale publicaties op het gebied van keramische deklagen, katalyse en geordende mesoporeuze structuren. Hij is consultant voor de NATO Science for Peace projecten.

Thans is hij werkzaam bij de Vlaamse Interuniversitaire Raad als senior stafmedewerker kwaliteitszorg en trad op als secretaris van deze commissie.

Bijlage 2: De bezoekschema's

Bezoekschema Universiteit Gent

Maandag 11 april 2005

17u00 – 19u00	intern beraad visitatiecommissie
19u00 – 20u00	informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van de academische overheid, het faculteitsbestuur en opleidingsafgevaardigden
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

Dinsdag 12 april 2005

09u00 - 10u00	gesprek visitatiecommissie met opleidingsverantwoordelijken, de opstellers van de zelfstudie en een student uit de opleidingscommissie
10u00 - 10u30	gesprek met de studenten uit de opleidingscommissie
10u30 - 11u15	gesprek met leden van het academisch personeel uit de opleidingscommissie
11u15 – 11u30	pauze
11u30 – 12u15	gesprek met eerste-cyclusstudenten (max. 12)
12u15 – 13u00	gesprek met tweede-cyclusstudenten (max. 12)
13u00 – 14u00	middagmaal commissie (broodmaaltijd)
14u00 - 15u00	gesprek met assisterend academisch personeel en bursalen
15u00 – 16u00	gesprek met zelfstandig academisch personeel eerste cyclus
16u00 – 16u15	pauze
16u15 – 17u15	gesprek met zelfstandig academisch personeel tweede cyclus
17u15 – 18u00	nabespreking commissie, extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven
18u00 – 19u00	gesprek met afgestudeerden van de opleiding
19u00 – 20u00	informele ontmoeting met het faculteitsbestuur en opleidingsafgevaardigden
20u30	avondmaaltijd visitatiecommissie

Woensdag 13 april 2005

09u00 - 11u00	bezoek commissieleden onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
11u00 - 11u45	gesprek met verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair), verantwoordelijke interne kwaliteitszorg
11u45 - 12u30	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12u30 - 13u00	gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
13u00 - 14u00	middagmaal (broodmaaltijd)
14u00 - 17u00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17u00	mondelinge rapportering

Bezoekschema Katholieke Universiteit Leuven

Maandag 23 mei 2005

17u00 – 19u00	intern beraad visitatiecommissie
19u00 – 20u00	informele ontmoeting met een vertegenwoordiging van de academische overheid, het faculteitsbestuur en opleidingsafgevaardigden
20u00	avondmaaltijd visitatiecommissie

Dinsdag 24 mei 2005

09u00 - 10u00	gesprek visitatiecommissie met opleidingsverantwoordelijken, de opstellers van de zelfstudie en een student uit de opleidingscommissie
10u00 - 10u30	gesprek met de studenten uit de opleidingscommissie
10u30 - 11u15	gesprek met leden van het academisch personeel uit de opleidingscommissie
11u15 – 11u30	pauze
11u30 – 12u15	gesprek met eerste-cyclusstudenten (max. 12)
12u15 – 13u00	gesprek met tweede-cyclusstudenten (max. 12)
13u00 – 14u00	middagmaal commissie (broodmaaltijd)
14u00 - 15u00	gesprek met assiterend academisch personeel en bursalen
15u00 – 16u00	gesprek met zelfstandig academisch personeel eerste cyclus
16u00 – 16u15	pauze
16u15 – 17u15	gesprek met zelfstandig academisch personeel tweede cyclus
17u15 – 18u00	nabespreking commissie, extra gelegenheid tot inzage cursussen, nota's en examenopgaven
18u00 – 19u00	gesprek met afgestudeerden van de opleiding
19u00 – 20u00	informele ontmoeting met het faculteitsbestuur en opleidingsafgevaardigden
20u30	avondmaaltijd visitatiecommissie

Woensdag 25 mei 2005

09u00 - 11u00	bezoek commissieleden onderwijsruimten, practicumlokalen, bibliotheek e.d.
11u00 - 11u45	gesprek met verantwoordelijken studieadvies en -begeleiding (facultair en centraal), ombudspersoon, verantwoordelijke internationalisering (facultair), verantwoordelijke interne kwaliteitszorg
11u45 - 12u30	spreekuur en aanvullende gesprekken op uitnodiging van de commissie
12u30 - 13u00	gesprek met het bestuur van de faculteit, facultair coördinator, opleidingsverantwoordelijken
13u00 - 14u00	middagmaal (broodmaaltijd)
14u00 - 17u00	intern beraad van de commissie, voorbereiding mondelinge rapportering
17u00	mondelinge rapportering

VLIR | Vlaamse Interuniversitaire Raad | cel.kwaliteitszorg
Egmontstraat 5 | 1000 Brussel | **T** (32) (2) 550 15 94 **F** (32) (2) 512 29 96
www.vlir.be | kwalityeitszorg@vlir.be